

Forskning om läromedel

2007 års upplaga

En bibliografi sammanställd av
fil. dr. Monica Reichenberg

Sveriges Läromedelsförfattareshövud – SLFF

Drottninggatan 61, 1 tr., SE-111 21 Stockholm. Tfn 08-440 84 80 • Fax 08-440 84 89
E-post: adm@slff.se Webbplats: www.slff.se

Bibliografi

Aamotsbakken, B. (2006). What does it mean to be Part of a Family in Today's Textbooks'. Alterations in Family Patterns in Norwegian Textbooks. In *Die Familie im Schulbuch*. Verlag Julius Klinkhart. 12 pp.

Aamotsbakken, B. (2006). Sammenheng i tekster- hvor ble den røde tråden av? I: *Å lese i alle fag*. Oslo:Universitetsforlaget. 18 sider.

Aamotsbakken, B. (2007). Pedagogiske intertekster, intertekstualitet som teoretisk og praktisk begrep. I S. Knudsen, D. Skjelbred & B. Aamotsbakken (red.) *Tekst i vekst: teoretiske, historiske og analytiske perspektiver på pedagogiske tekster* (29-47). Oslo:Novus forlag.

Aamotsbakken, B., Askeland N., Maagerø, E., Skjelbred, D. & Torvatn, A-C (2005). *Vurdering av læremidler med fokus på flerkulturellt perspektiv*. Skrifteserien ved Høgskolen i Vestfold, Rapport nr. 2

Författarna har kartlagt vilka läromedel som används och hur dessa brukas i klassrummet i lärandesituationer där det finns minoritets elever. Dessutom har man studerat läromedlens tillgänglighet för dessa elever. Författarna har också intervjuat sex lärare i syfte att få veta deras användning av läroböcker samt deras uppfattning om läroböckernas kvalitet.

Aamotsbakken, B. (2002). *Tekstens vei til læreboeken*. Fokus på pedagogiske tekster 5 : Tre artikler fra norsk lærebokhistorie. – S. Selander & D. Skjelbred (red). Skrifteserien ved Høgskolen i Vestfold, Rapport nr.2.

af Geijerstam, Å (2006). *Att skriva i naturorienterande ämnen i skolan* (Writing in Natural Sciences in School). Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Linguistica Upsaliensia 3.

af Geijerstam, Å., Edling, A., Folkeryd, J. W. & Liberg, C. (2002). En elev, en vecka och två texter – perspektiv på mötet mellan elev och textkultur. I: *Svenskläraren. Tidskrift för Svenskläraryrket, årgång 46, nr 5*. (s 14–17)

Ajagán-Lester, L. (2000). *”De Andra” Afrikaner i svenska pedagogiska texter (1768-1965)*. Stockholm: HLS förlag.

Författaren har undersökt hur afrikaner beskrivs i svenska geografiböcker. Han fann att bilden av afrikaner har glidit från att betona skillnader mellan ”oss” och ”dem” till att lyfta fram likheter.

Almlöv, C. (1991). *Begriplighetshinder i en gymnasielärobok i svenska*. FUMS Rapport nr 158. Uppsala universitet.

Almlöv har intervjuat gymnasieelever om deras synpunkter på en lärobok i svenska.

Eleverna fann boken svårförståelig. En starkt bidragande orsak till detta var, enligt Almlöv, texternas bristande inre struktur. De innehöll alltför många delmoment, för att dessa på ett naturligt och logiskt sätt skulle kunna samman fogas till en enhet.

Altbach, P. & Gail, K. (1988). *Textbooks in the third World*. Policy, Content and Context. New York: Garland Publishing.

Boken är ett resultat av ett internationellt samarbete. Tre längre bidrag fokuserar språket i läroböcker.

American Association for the Advancement of Science (1999). *Middle grades mathematics textbooks-A benchmarks-based evaluation*. Washington, DC: The Author.

American Textbook Council. <http://www.historytextbooks.org/index.htm> nedladdat 17 augusti 2007.

Anderberg, T. (1981). *Några aspekter på behandlingen av demokratifrågor i läromedel*. Läromedelsnämnden, Skolöverstyrelsen, Stockholm.

Anderberg har i denna pilotstudie undersökt hur demokratibegreppet och demokratiska värderingar presenteras i tre läromedelspaket i samhällskunskap för grundskolans högstadium.

Andersen Bueie, A. (2002). *Lærebogsvalg- en formalisert og systematisk prosess?* En undersøkelse av valg av lærebøker for norskfaget i den videregående skolen. Høgskolen i Vestfold, Rapport 11.

Författaren har dels undersökt vilka kriterier lärare i norska utgår från när de väljer läroböcker i norska för gymnasiet, dels vilka konsekvenser det fått att man inte längre har någon statlig läromedelsgranskning. Underlag har fått fram genom en landsomfattande kartläggning och uppföljande undersökning, där 400 lärare i norska samt elever deltog.

Det visade sig att det var få skolor som utarbetat några kriterier för läroboksval. De flesta val skedde genom att lärarna tillsammans jämförde olika böcker med varandra.

Andersson, E. (2005). *Den europeiska diskursen skildrad i läroböcker i samhällskunskap A Examensarbete 10 p. Lärarprogrammet*. Institutionen för pedagogik och didaktik. Göteborgs universitet.

Andersson har undersökt vilken bild av EU som tre läroböcker förmedlar, nämligen Cronlund, (2003). *Attityd Samhällskunskap A*. Palmquist et al. (2004). *Millennium Samhällskunskap A*: och Skoglund, et al. (2002). *Bok-och-webb Samhällskunskap A*:

Andersson fann att den bild läroböckerna förmedlar är en känsla av europeisk (nationell) överlägsenhet och att EU är en naturlig skapelse som alla européer är delaktiga i. Vidare bidrar läroböckerna till att konsolidera den mäktigaste klassens värderingar, tro, normer och kunskaper som de rätta, rådande och legitima. Det europeiska beskrivs positivt, och med en överlägsenhet gentemot ”de andra”.

Anderson, I. (1986). *Läsning och skrivning. En analys av texter för den allmänna läs-och skrivundervisningen 1842-1982*. Pedagogiska institutionen. Umeå universitet.

Författaren har undersökt texter som användes i läs och skrivundervisningen. De fann att läsundervisningen i den tidiga svenska folkskolan endast gick ut på att träna mekanisk avläsning. Den bedrevs med hjälp av bokstaveringsövningar där man utgick från s.k. stavningstabeller. Avsikten med dem var alltså att träna eleverna i att kunna läsa av rent mekaniskt. En sådan läsundervisning beaktade dock inte det förhållandet att en läsare för att kunna förstå en text, måste kunna bearbeta och reflektera över det han/hon avkodat.

Andersson, M. E. (1997). *Läroböcker har ett eget liv. En läroboksanalys om Vietnamkriget under tre läroplansperioder*. Rapport 173:13. Institutionen för metodik och ämne-teori vid Lunds universitet. Lärarhögskolan i Malmö.

Andersson har undersökt historieläroböcker (högstadiet) avseende deras behandling av Vietnamkriget. Andersson fann att de kännetecknades av en faktacentrerad kunskapsyn. I dessa böcker hamnar förståelsen på undantag genom bristen på förklaringar och sammanbindande resonemang. Vidare fann hon att majoriteten av självstudiematerialet hade en textkontrollerande karaktär och att flera av texterna inte tillät någon inlevelse. Endast i en av böckerna, *Levande historia*, fanns en del orsaksförklaringar när det gällde att beskriva Vietnamkriget. Andersson har dock inte gjort någon kvantitativ studie av sina observationer.

Andolf, G. (1972). *Historien på gymnasiet. Undervisning och läroböcker 1820-1965*. Stockholm: Esselte Studium.

Andolf har undersökt läroböcker i historia från 1820 till 1965. Han fann att värdeomdömena i historieböckerna minskade under årens lopp.

Andrée, M. (2007). *Den levda läroplanen. En studie av naturorienterande undervisningspraktiker i grundskolan*. Stockholm:HLS förlag. Avhandling.

Andrée har följt två klassers NO-undervisning (skolår 6 och 7) under ett läsår. Klasserna hade samma lärare. Data som samlats in är observationer, fältanteckningar, intervjuer och informella samtal med lärare och elever, ljudbandsupptagningar av lektioner och laborationer, läroböcker, lokala styrdokument, utdelat arbetsmaterial och elevtexter.

I resultatredovisningen beskrivs elevernas arbete i en kriteriebaserad undervisningspraktik och i samband med laborationer som undervisningspraktik. NO omfattar 43 kursmoment och 170 begrepp. Eleverna studerade med hjälp av kurskriterier, som de använde som rätta svar, och tränade på dem eller tog hjälp av boken, läraren och andra elever för att formulera svar som krävdes för att klara provet. Endast ett fåtal elever anade att det krävdes något mer än att hitta rätt svar på kriterier och lära sig dessa utantill.

Apple, M. & Christian-Smith, L. (1991). *The Politics of the Textbook*. New York/London: Routledge.

Apple sätter här in läroboken/förlagsverksamheten i ett politiskt, kulturellt och ekonomiskt perspektiv. I linje med Bourdieu skiljer Apple mellan finansiellt och symboliskt kapital. De läromedelsförlag som strävar efter att samla på sig finansiellt kapital tänker kortsiktigt. Förlag

som däremot vill samla på sig symboliskt kapital har långsiktiga mål. Att gå med vinst är givetvis viktigt också för dem. Men de vågar i större utsträckning satsa på idéer som innebär ett risktagande. Apple understryker dock att skillnaden är teoretisk och en förenkling av rådande förhållanden. Produktion, försäljning etc. kan variera från förlag till förlag oavsett vilken huvudgrupp de kan placeras i.

Arizpe, E. & Styles, M. (2002). *Children Reading Pictures. Interpreting visual texts*. London and New York: RoutledgeFalmer.

Författarna har under två år undersökt hur barn reagerar på bilder i bilderböcker som används i grundskolans lägre åldrar. Resultaten visar att barnen var duktiga på att tolka bilder även de mest komplicerade, såsom olika perspektiv, sinnesstämningar, budskap etc.

Arnbak, E. (2001). Læserforudsætninger og lærebogens formidling av fagets elementer. I *Gymnasiepedagogik Nr 17, 2001*. Lærebog 2000. Konference arrangeret af Dansk Institut for gymnasiepedagogik. Syddansk universitet. S. 47-64.

Askerud, P. (1997). *A Guide to Sustainable Book Provision*. Paris:UNESCO.

Askeland, N. & Aamotsbakken, B. (2004). Universelle læremidler i et flerkulturelt perspektiv.

Axelsson, M., Olofsson, M., Philipsson, A., Rosander, C. & Sellgren, M. (2006). *Ämne och språk-språkliga dimensioner i ämnesundervisningen*. Stockholm:Kompetensfondens kansli.

I rapporten vill författarna synliggöra samspelet mellan ämnesinnehållet i skolans texter och den språkliga utformning dessa har. Det finns också en granskning av en lättläst text hämtad ur *Spektrum biologi* (Liber 2006) som författarna jämfört med originalversionen.

Backman, B. & Becker, K (1987). *1808-1809 års krig i finländska och svenska läromedel: en kvalitativ undersökning baserad på läromedel i historia*. Vasa 1997.

Bartlett, B. (1997). The Value of a Visible Text Structure. I S.Selander (red): *Textbooks and educational media. Collected papers 1991-1995*. Stockholm: IARTEM.

Baumann, J. F. (1986). Effect of rewritten content textbook passages on middle grade students' comprehension of main ideas. Making the inconsiderate considerate. *Journal of reading behaviour. Volume XVIII, No. 1*.

Beck, I. L. & McKeown, M. G. (1991). Research directions: Social studies texts are hard to understand: Mediating some of the difficulties. I *Language Arts*, Vol. 68, 482-490.

Beck, I (1997). *Questioning the Author: An Approach for enhancing Student Engagement with Text*. Newark, Delaware: International Reading Association.

Många elever lägger ofta skulden på sig själva för att de inte förstår texter. Att en trolig anledning till deras bristfälliga förståelse skulle kunna vara att författaren har använt ett svårbegripligt språk har de nog inte tänkt på. QtA (Questioning the Author) vill bryta ner avståndet mellan läsare och författare. Den vill uppmärksamma eleverna på att författaren har ett stort ansvar när det gäller texters läsbarhet. Vidare syftar QtA till att träna eleverna att bli

aktiva medskapande läsare genom att ställa egna frågor till texten och komma med förslag till omformuleringar. För att framgångsrikt kunna ställa frågor till texten måste läraren skola in eleverna i den aktiva läsarrollen. Det sker genom att eleverna, under lärarens ledning, läser en text som läraren valt ut och delat upp (segmenterat) i kortare avsnitt. Uppdelningen har skett dels där läraren har förutsett att eleverna skulle få problem med att förstå, dels där läraren vill uppmärksamma en central tanke i texten. Läsningen avbryts då av frågor och reflektioner som följs av diskussioner. Se vidare under Sandora.

Beck, I. (1987). *Bilden i LL-boken: 1*. SÖ-rapp 87:2. Stockholm:Skolöverstyrelsen.

Beck, I. L., McKeown, M. G., Sinatra, G. M. & Loxterman, J. A. (1991). Revising social studies text from a text-processing perspective: Evidence of improved comprehensibility. *Reading Research Quarterly*. VOL. XXVI. X: International Reading Association. Becks et al. (1991).

Beck et al har undersökt amerikanska läroböcker i historia för årskurs fem. De fann att ett utmärkande drag för de undersökta texterna var att de hade en låg koherens (min översättning av *coherence*). Den låga koherensen berodde i sin tur på att texterna var mycket informationstäta. För att råda bot på detta började Beck och hennes kollegor att bearbeta lärobokstexter. De bearbetade texterna fick en ökad grad av koherens. Med koherens avser Beck et al. (1991, 1995) drag som underlättar för läsaren att se orsaks- och verkanssamband. Vid bearbetningarna med koherens har Beck och hennes medarbetare utgått ifrån ett kognitivt textprocessperspektiv. Ett sådant perspektiv innebär att man hela tiden har läsaren i åtanke när man bearbetar texter. De bearbetade texterna ökade elevernas förståelse.

Beck, I. L., McKeown, M. G. & Worthy, J. (1995). Giving a text voice can improve students' understanding. *Reading Research Quarterly*. Vol. 30, No. 2. International Reading Association.

Beck et al. har undersökt huruvida lärobokstexter genomsyras av den lingvistiska variabeln voice (röst min översättning). Beck et al fann att i ingen av historieböcker de undersökte fanns det någon författare som talade till läsarna. Texterna var istället opersonliga och upprätthöll en distans till dem. Därmed blev det också svårare att få läsaren att engagera sig i texten. Beck et al. försåg därför texterna med voice . Det innebar att de lät författaren träda fram och tala direkt till läsaren. Texterna fick "activity", "orality" och "connectivity" . Vid de undersökningar som Beck et al. (1995) gjorde visade det sig att eleverna fick bättre resultat –dvs. förståelsen ökade – på röstversionen än på originalversionen. Allra bäst resultat erhöll de dock på den version som försetts med såväl koherens som röst. Se vidare under Reichenberg.

Behre, G. (1991) *Rasbiologi, myt och historia: om historieböckerna i Tredje Riket*. Göteborg:Göteborgs universitet. Rapport 6. Projektet Europa och läroboken.

Behre, G. (1993). *Similarities and differences in the countries surrounding the Baltic Sea as topics for history education:historical background and futures perspectives*. Göteborg:Göteborgs universitet. Rapport 13. Projektet Europa och läroboken.

Behre, G & Lindqvist, O. (1990). *Forskning kring historieböcker: några aspekter*. Göteborg:Göteborgs universitet. Rapport 1. Projektet Europa och läroboken.

Berge, K. L. (2005). *Ny forskning eller gamle synder. Tar vi forskningen på alvor?* <http://www-lu.hive.no/konferanser/laremiddelkonferansen05/documents/Berge21.4.05.ppt>. Nedladdat den 17 augusti 2007.

Bergström, R. (2006). *Islamofobiska tendenser i läroböcker. En syftesrelaterad textanalys av två läroböcker i religionskunskap för gymnasieskolan*. Pedagogik med didaktisk inriktning C. C-uppsatser vid Pedagogiska institutionen. Örebro universitet.

Bharucha, N. E. (1992). Readability of Indian textbooks written in English: Pedagogical implications. I: *Indian Journal of Applied Linguistics*. 18(1), 29–43.

Bharucha har undersökt läsbarheten i indiska läroböcker från tre olika stadier: sista stadiet före high school, high school och första året på universitetet (i Bombay). Bharucha fann att läroböckerna hade en låg läsbarhet. Det visade sig dessutom att det var stora hopp mellan läsbarheten i de läroböcker som användes på de olika stadierna. I anslutning till läsbarhetsmätningarna testades också studenters läsförståelse av de undersökta texterna. Resultaten var nedslående. Det visade sig att flera läroböcker i historia och ekonomi endast förstods av 50 % av studenterna. Med några läroböcker var förhållandet ännu värre. De förstods endast av 25% av studenterna. Det som utmärkte stilen i läroböckerna var långa meningar, långa, ålderdomliga ord och en bristfällig textbindning. Det visade sig t ex i låg koherens och få explicit utsatta satskonnekteror. Dessa uppenbara brister i läroböckerna har medfört att eleverna 'halkat efter', när de börjat i high school.

Björklund Boistrup, L. (2006). Analys av finlandssvenska läromedel i matematik. I S. Selander & V. Hertzberg (red.): *Skolans blick och textens röst- om svenskspråkiga läromedel för den finlandssvenska grundskolan i Finland*. 233-277.

Björklund Boistrup har analyserat fyra läromedel i matematik. Hon fann att de inte skiljer sig radikalt från hur läromedel i matematik brukar se ut. De uppmuntrar inte i särskilt hög grad till problembaserat lärande. En annan relativt svag aspekt är läroplanens temaområden. Endast ett par områden är representerade och då i liten utsträckning. Positivt är dock, menar författaren, att läromedlen har en god variation i uttrycksformer, som handling, bild, ord och symboler.

Björklund Boistrup, L. (2006). Analys av finlandssvenska läromedel i naturvetenskapliga ämnen. I S. Selander & V. Hertzberg (red.): *Skolans blick och textens röst- om svenskspråkiga läromedel för den finlandssvenska grundskolan i Finland*. S. 279-304.

Björklund Boistrup fann att den formativa bedömningen inte är uppmärksam i någon högre grad i något av de sex undersökta läromedlen. Gemensamt är också att lärandet inte är inriktat mot tydliga mål, formulerade för eleven. Alla läromedlen har någon form av vardagsanknytning, men de flesta saknar anknytning till elevens egen åldersgrupp. Däremot stöttar de ett undersökande arbetssätt och eleverna får också möjlighet att möta det naturvetenskapliga stoffet med olika uttrycksformer.

Björneloo, I. (2007) *Innebörder av hållbar utveckling. En studie av lärares utsagor om undervisning*. [Göteborg studies in educational sciences, 250](#). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Björnmo, S., & Bramfors, S. (2005). *Förståelse och inlevelse. En textanalytisk studie av två läroböcker i religionskunskap för gymnasiet*. Pedagogik med didaktisk inriktning C. C-uppsatser vid Pedagogiska institutionen, Örebro universitet.

Björnsson, C. H. (1968). *Läsbarhet*. Stockholm:Liber.

Björnsson har skapat en läsbarhetsformel, LIX, som används för att bedöma texters svårighetsgrad. LIX bygger på variablerna ordlängd och meningslängd. Målsättningen med LIX var att skapa lättlästa texter.

Blomdahl, E. (2007). *Teknik i skolan: en studie av teknikundervisning för yngre skolbarn*. Studies in educational sciences, 99. Stockholms universitet.

Boden, P.K. (1977). *Promoting international Understanding through School Textbooks: A Case Study*. Berlin: Georg-Eckert-Institute for International Textbook Research.

Bommarco, B. (2006). *Texter i dialog: en studie i gymnasieelevers litteraturläsning*. Malmö studies in educational sciences, 25. Malmö högskola.

Borstrøm, I., Klint Petersen, D. & Elbro, C. (1999). *Hvordankommer børn bedst i gang med at læse? En undersøgelse af læsebogens betydning for den første læseudvikling*. Center for Læseforskning Københavns Universitet i samarbejde med Undervisningsministeriet.

Boström, K. (1996). *5A och vida världen. En undersökning av en lärobok i klassrummet*. Examensarbete på språkkonsultlinjen. Stockholm:Institutionen för nordiska språk.

Bourdillon, H. (Ed.). (1992). *History and Social Studies. Methodologies of Textbook Analysis*. Amsterdam: Swets & Zeitlinger.

Breilid, H. & Nicolaisen, T. (2003). *Den narrative dimensjon i KRL-fagets lærebøker*. Høgskolen i Vestfold. Rapport 10.

KRL står för kristendom, religion och livsvetenskap. I KRL-faget i grundskolan skall alla religioner och livsåskådningar presenteras med hjälp av berättelser. I studien analyseras dels urval, dels hur berättelserna används i läroböckerna.

Bremner, N. (2003). *Matteboken som redskap och aktör. En studie av hur derivata introduceras i svenska läroböcker 1967-2002*. Institutionen för undervisningsprocesser, kommunikation och lärande. Lärarhögskolan i Stockholm. Licentiatuppsats.

Brink, L. (1992). *Gymnasiets litterära kanon: Urval och värderingar i läromedel 1910-1945*. Uppsala:Skrifter utgivna av Avdelningen för litteratursociologi vid Litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet.

Fokus i Brinks avhandling är de fyra mest använda läroböckerna i litteraturhistoria och de fyra mest använda litteraturantologierna i gymnasiet under åren 1910-1945. Avsikten har varit att få reda på huruvida det existerade en litterär "kanon" inom modersmålsämnet litteraturundervisning under den angivna perioden. Brinks resultat visar att fokus i såväl

läroböckerna som antologierna låg på svenskspråkig litteratur. Den mest uppmärksammade författaren i samtliga böcker var Esaias Tegnér. Därefter kom Erik Gustaf Geijer. Även Johan Ludvig Runeberg, Viktor Rydberg, Johan-Henrik Kellgren och Carl Michael Bellman rönt stor uppmärksamhet.

Brink, L. (2005). "Bröderna Lejonhjärta. En receptionsstudie i år 3", "Välja bok. Läspreferenser hos en grupp barn under år 1-3 och i år 6" samt "Boksamtal under mellanåren", I L. Kåreland.. (red): *Modig och stark- eller ligga lågt. Skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Skrifter utgivna av Svenska Barnboksintitutet nr 87. Stockholm: Natur och Kultur, s. 155-252

Brink, L. (2006). "Om läsande och boksamtal under mellanåren". I L. Bjar (red.): *Det hänger på språket! Lärande och språkutveckling i grundskolan*. Lund: Studentlitteratur, s. 237-270

Brink, L. (2006). "Kanon, karaktärsfostran, kulturarv? Om litteraturundervisningens textkärna" och "Konsensus om kanon? Kanonbild och ämnesuppfattning hos 75 litteraturlärare", I L. Brink & R. Nilsson (red.): *Kanon och tradition. Ämnesdidaktiska studier om fysik-, historie- och litteraturundervisning*. Lärarutbildningens skriftserie 2, Högskolan i Gävle, Gävle, s. 13-43 samt 149-180.

Britton, Bruce, K. & Gülgöz, S. (1991). Using Kintsch's Computational Model to Improve Instructional Text: Effects of Repairing Inference Calls on Recall and Cognitive Structures. *Journal of Educational Psychology*. Vol 83, Nr 3. S. 329-345.

I artikeln redovisas hur en text om USA:s luftkrig i Vietnam bearbetats med en ökad grad av koherens. Koherens innebar i detta sammanhang att man placerade känd information på temaplatsen, dvs. i början av meningen och ny information på remaplatsen, dvs i slutet av meningen, införde fler och så långt som det var möjligt identiska referensbindningar, samt att man gjorde viktig implicit information explicit.

Bearbetningarna visade sig vara mycket effektiva. De studenter (undergraduates på college) som läst den bearbetade texten inte bara mindes texten bättre, utan svaren på inferensfrågorna blev också bättre för dem än för de studenter som läst originaltexten. Se vidare under Vidal-Abarca, E., Martínez, G. & Gilabert, R.

Bronäs, A. (2000). *Demokratins ansikte. En jämförande studie av tyska och svenska samhällskunskapsböcker för gymnasiet*. Stockholm: HLS Förlag.

I sin avhandling jämför Bronäs svenska och tyska samhällskunskapsböcker från 1950-1998. Hon fann att tyska läroböcker var mer öppna och reflekterande än de svenska. De tyska böckerna inbjöd dessutom till såväl seriösa diskussioner som skratt.

Bråten, I. & Strømsø, H. (2007). Förståelse av multiple tekster. I I. Bråten. (red.): *Leseförståelse*. Oslo: Cappelen forlag. S. 168-195.

Bruce, B, A Woodward. & Brinkley, M. (1993). *Learning from Textbooks*. Hillsdale, New Jersey, USA: Erlbaum Associates.

Sex artiklar som problematiserar begreppet textkvalitet. Vidare granskas de uppgifter och frågor samt illustrationer som förekommer i de undersökta läroböckerna.

Bruillard, E., Aamotsbakken, B., Knudsen, V.S. & Horsley, M. (2006). *Caught in the web or lost in the textbook?* Eighth International Conference on Learning and Educational Media. Caen: IUFM/IARTEM/Stef.

Burner, T. (2005). *A Study of the Teaching and Learning of English Grammar with special Reference to the Foundation Course in the Norwegian Senior High School.* Hovedfagstesis. Department of British and American Studies, University of Oslo. (112 s)

Brunell, V. (1986). Finlandssvensk läromedelskritik. I *Kasvatus* 4, 321-327. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Cederlund, K. (2005). *Bilden i textboken - om att analysera illustrerad text ur ett läsförståelseperspektiv.* C-uppsats – specialpedagogik-. Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs Universitet.

Cederlund söker i sin uppsats finna kriterier för att bedöma bildanvändning i textböcker. Utifrån dessa kriterier har Cederlund sedan analyserat tre läromedel: *Full rulle med Trulle*, *Ottos dagbok* och *Förstagluttarna*.

Chall, J. S. & Conrad, S. S. (1991). *Should textbooks challenge students? The case for easier or harder books.* New York: Teachers College Press.

Chall och Conrad fann i sin undersökning att under cirka femtio år fanns det en strävan att göra texter i läroböcker lättförståeliga. Denna strävan övergick dock så småningom i motsatsen, ”the harder, the better”. Orsaken var att man hyste farhågor om att böckerna inte skulle vara tillräckligt utmanande för eleverna.

Chambliss, J. M. & Calfee, R. C. (1998). *Textbooks for Learning. Nurturing Children's Minds.* Malden: Blackwell Publishers.

Chandler, D.G. (1992). *A content analysis of mathematics textbooks for grades one through eight to determine the match to the Ohio ninth grade proficiency test.* Doctoral dissertation, the Ohio State University. (UMI:AAT 9307733).

Chiang- Soong, B & Yager, R. E, (1993). Readability Levels of the Science Textbooks Most Used in Secondary Schools. In *School Science and Mathematics. Vol 93. No 1.* P. 24-27.

Författarna har undersökt 12 läroböcker i naturorienterande ämnen och fann att dessa var klart otillfredsställande för de läsare de var avsedda för.

Chimombo, M. (1989). Readability of subject texts: Implications for ESL teaching in Africa. *English for Specific Purposes.* 8(3), 255 – 264.

Chimombo har uppmärksammat de svårigheter som andraspråksläsare i Malawi får när de skall läsa läroböcker i läsåmnen i secondary school. I en serie studier (29 texter), som omfattade läroböcker i obligatoriska ämnen i årskurserna 9 och 10, har Chimombo undersökt läsbarheten. Hon fann att avståndet är stort mellan det språk och innehåll som eleverna möter

i läroböcker i exempelvis samhällsorienterande och naturvetenskapliga ämnen och det som de fått träna i undervisningen i engelska som andraspråk. I detta ämne har lästräningen mest gått ut på att studera folksagor. Inte förrän i årskurs 10 får eleverna börja träna på att läsa faktatexter. I sina undersökningar har Chimombo använt clozetest kombinerat med läsbarhetsformler. Chimombos studier visade att det fanns ett tydligt samband mellan elevernas otillräckliga kunskaper i engelska och deras förmåga att kunna tillgodogöra sig innehållet i engelska läroböcker.

Choppin, A. (1992). The *Emmanuelle* Textbook Project. *Journal of Curriculum Studies*. VOL. 24, NO. 4, 345-356.

I Frankrike startade 1980 ett program för forskning om läroböcker som kallas Emmanuelle efter det franska ordet för lärobok, manuel. Ett av målen är att skapa en förteckning över läroböcker i alla ämnen och för alla former av utbildning som utgivits i Frankrike sedan franska revolutionen.

Christophersen, J. (2004): Empirisk samfunnsfag eller lærebokfag. I K. Klette (red): *Fag og arbeidsmåter i endring? Tidsbilder fra norsk grunnskole*. Oslo:Universitetsforlaget.

Clammer, D.G. (1986). *Textbook Research: An Internationalist Perspective*. Norwich: The School of Education, University of East Anglia.

Clark, F.M.B. (1997). *The effects of two second-year algebra textbooks on changes in secondary students' attitudes as measured by the Mathematics Attitude Inventory*. Doctoral dissertation, University of Mississippi. (UMI:AAT 9815858).

Clarkson, P. (1993). Gender ethnicity and textbooks. *Australian Mathematics Teacher*, 49 (2), 14-16.

Contes, M.J. (1997). *Indigenous and imported primary school textbooks in Belize: A comparative study*. Master dissertation, University of Ottawa. (UMI:AATMQ28410)

Crawford, K.A. (2003). The manufacture of official knowledge:the Texas textbook adoption process. In *Internationale Schulbuchforschung*, No 26. Hannover:Hanhnsche Buchhandlung.

Crawford, K. A. (2003). The bombing of Hiroshima: a cross-cultural comparison of Japanese and USA history textbooks. *Asia Pacific Education Review*, Volume 4, No 1, pp 108-117.

Crawford, K. A. (2003). Culture wars: Serbian history textbooks and the construction of national identity. *International Journal of Historical Teaching, Learning and Research*, Volume 3, No 2.

Crawford, K. A. (2002). Culture wars: Japanese history textbooks and the construction of official memory, *Textbook Colloquium-Paradigm*, Volume 2. No 5, pp 2-14.

Crawford, K. A., & Matseu, S. (2002). 'Presenting the Past, Shaping the Future: the discourse of historical interpretation in Japanese and American history textbooks', *Pacific-Asian Education*, Volume 15, No 1, 2003, 11-23.

Crawford, K. A. (2001). 'Constructing National Memory: UK school history textbook representations of the 1940-1941 'Blitz' .In *Internationale Schulbuchforschung*, Volume 23, No 3, pp. 6-19.

Crawford, K. A. (2000). 'Researching the Ideological and Political Role of the History Textbook-Issues and Methods' *International Journal of History Learning, Teaching and Research*, Volume 1, No 1, pp. 81-91.

Crawford, K. A. (2000). The Politics of Textual Inclusion and Exclusion. *Educational Studies*, Vol 26, No 1.

Chrystal, J-A., & Ekvall, U. (1999). Planering och revidering i skolskrivande. I *Svenskans beskrivning 23*. S. 57-76.

Daasvand, S. (2001). *Some Aspects of Teaching and Learning Vocabulary in English as a Foreign Language*. Hovedfagstesis. Department of British and American Studies and Department of Teacher Education and School Development, University of Oslo. (141 s.)

Dahlgren, L.O. (1985). Kunskap, lärande och texter i skolan. I: H. Börjeson, B-M Carlsson, L-O. Dahlgren, Å. W. Edfeldt, B. Ekdahl, G. Larsson, K. Thörn. & K-P. Wallesten. *En ny lärobok varje dag*. Malmö: Liber.

Dahllöf, U. & E. Wallin (1969). Läromedeln i undervisningsprocessen. I U Dahllöf & Wallin, E. (red.): *Läromedelsforskning och undervisningsplanering*. Nordiska utredningar, 1969:16. Stockholm: Nordiska kommittén för pedagogisk forskning,

Dahlström, J., Stenmark, M. & Lahtinen, U. (2003). *Idag för ni räkna framåt i era böcker! En studie av matematikprestationer och matematikböcker i åk 5 och åk 8*. Vasa: Åbo Akademi i Vasa.

Lahtinen har tillsammans med två speciallärare undersökt om de läromedel som använts i undervisningen i matematik har något samband med uppnådda resultat i ämnet. De fann att det förelåg skillnader i elevernas prestationer som hade samband med de läromedel eleverna använt.

Dahlqvist, T. (2006). Böcker döljer genuskonflikter. I Höglund, Reuterstrand & Wigerfelt (red.) *KRUT*, 4-5.(123-124)

Danielsson, A (1988). *Tre antologier-tre verkligheter: En undersökning av gymnasiets litteraturförmedling 1945-1975*. Avdelningen för litteratursociologi vid Litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet.

I sin avhandling jämför Danielsson tre litteraturantologier: Mjöbergers *Svensk litteratur*, Tarschys' och Tideströms *Dikt och tanke* och Brodows m fl *Svenska för gymnasiet* som användes i undervisningen mellan åren 1945-1975. Hon har undersökt såväl litteratursyn som samhällssyn.

Danielson, S (1975). *Läroboksspråk. En undersökning av språket i vissa läroböcker för högstadium och gymnasium*. Umeå universitet. Acta Universitatis Umensis 4. Studies in the Humanities.

Danielsson har undersökt läroböcker i fysik, samhällskunskap och svenska för årskurs 7 och 9 på högstadiet samt gymnasieskolans årskurs 1 avseende ordförråd (främst frekvenser och typer av sammansättningar, substantivens abstraktionsgrad) och syntax (meningslängd, satstyper osv.). Danielsson gjorde bland annat den något överraskande upptäckten att texterna i samhällskunskap för gymnasieskolans tre- och fyraåriga linjer hade lägre satsantal och färre underordnade satser än högstadietexterna.

De Castell, S Luke, A. & Luke, C. (1989). *Language, Authority and Criticism. Readings on the School Textbooks*. London: the Falmer Press.

Boken innehåller 22 artiklar som mycket ingående undersöker språk, stil och ideologi i läroböcker.

Defence, A. (1994). *The readability of the mathematics textbook: With special reference to the mature student*. Master dissertation, Concordia University. (UMI:AATMQ44873).

De Luca, V.W. (1991). The effect of text structure on comprehension of technological concepts. *Journal of Industrial Teacher Education*, 28(4), 64-71.

Deppner, J. (1989). Fachsprache der Chemie in der Schule. Empirische Untersuchung zum Textverständnis und Ansätze zur sprachlichen Forderung Türkischer und Deutscher Schulerinnen und Schuler. In: *Sammlung Groos*. 36. 1-249.

Deppner har undersökt hur turkiska andraspråksinlärare förstår läroböcker i kemi. Det framkom att dessa elever förstod läsförståelseuppgifterna sämre än sina tyska kamrater. Deppner menar att det beror på att texten i kemiböcker innehåller grammatiska konstruktioner som var främmande för de turkiska eleverna. Det föreligger, enligt Deppner, ett samband mellan lingvistisk kompetens och goda prestationer i kemi.

Digissi, L. L. & Willet, J. B. (1995). What high school biology teachers say about their textbook use. *Journal of Research in Science Teaching*, 32(2), 123-142.

Författarna har undersökt hur 149 amerikanska lärare använder läroboken i biologi. De fann att lärarna främst använde läroboken för att 1). Förbereda eleverna inför kommande lektion 2). Betona vissa delar av ämnet och 3). Ta upp det som inte hunnits med under lektionstid. Digissi och Willet fann också att användandet av läroboken var relaterat till vilken nivå respektive lärares klass låg på.

Discroll, M. P., Moallem, M., Dick, W. & Kirby, E. (1994). How does the textbook contribute to learning in a middle school science class? *Contemporary Educational Psychology*, 19, 79-100.

Författarna har observerat hur amerikanska elever i årskurs 8 använde läroboken i naturvetenskap. De fann att läroboken användes mest som uppslagsverk för att definiera begrepp och få svar på faktafrågor. Läroboken blev med andra ord en faktakälla.

Drechsler, M.(2007). *Models in chemistry education – A study of teaching and learning acids and bases in Swedish Secondary Schools*. Karlstad University studies 2007:13.

Edling, A. (1998). Kritisk diskursanalys - ideologi, teori och praktik, *RUUL, Reports from Uppsala University Linguistics*, 33.

Författaren fokuserar i artikeln kritisk diskursanalys med en analys av två lärobokstexter i litteraturhistoria, en från högstadiet och en från gymnasiet. Analysen handlar i första hand om abstraktion i texterna.

Edling, A. (2002). A classroom in grade five and its practices involving texts. In J. Mikk, V, Meisalo, H. Kukemelk & M. Horsley (red): *Learning and Educational media. The Third IARTEM Volume*, Tartu, Estonia: Tartu University Press

Artikeln handlar om klassrumsprocesser runt läsande av lärobokstexter. Här jämförs praktikerna runt en narrativ text läst i svenska och en diskursiv text läst i ett samhällsorienterande ämne.

Edling, A. (2006). *Abstraction and authority in textbooks. The textual paths towards specialized language*. Acta Universitatis Upsaliensis. Uppsala:Uppsala universitet.

I sin avhandling har Edling undersökt graden av abstraktion i lärobokstexter i samhälls-och naturorienterande ämnen.

Edling fann att graden av abstraktion ökade i texter för högre skolår. Edling undersökte också elevers läsning av lärobokstexter. Edling använder begreppet 'textrörlighet' för att beskriva läsarens förmåga att föra en dialog med texten, att röra sig inom, mellan och utanför textens innehåll. En högre grad av textrörlighet är tecken på en djupare förståelse av texten. Edlings resultat visar att texter med hög grad av abstraktion ger mindre textrörlighet hos eleverna.

Eikeland, H. (2002): Et læreverks bidrag til historiebevissthet og narrativ kompetanse. Detta och flera av Eikelands arbeten finns på: <http://www-bib.hive.no/tekster/hveskrift/fulltekst.html>. Nedladdat 17 augusti 2007.

Ekvall, U (1991). Läsmål och läsförståelse. En pilotstudie av lärobokstexter. I B. Hene & S. Wahlén (red) . *Barns läsutveckling och läsning. Rapport från Asla:s höstsymposium Stockholm, 15-16 november 1990*. S. 165-179.

Ekvall har undersökt texter i Oä (orienteringsämnen). Tyngdpunkten i hennes studier ligger på textens makronivå. Hon har undersökt hur texterna disponerats. Vidare har hon analyserat rubriker, textbindning och innehåll. Hon fann mindre tillfredsställande förhållanden avseende den ordningsföljd i vilket innehållet presenterades. Så kunde ett kapitel om naturen följas av ett om trafikregler och trafikvett. Längden på kapitlen varierade också från två till tjugo sidor. Ekvall fann även att rubrikerna var oklara, textbindningen bristfällig och dispositionen rörig. Hon konstaterar att nämnda brister har lett till att texten i hög grad kommit att bestå av lösryckta fakta.

Ekvall, U. (1997). *Formativt, figurativt, operativt i läroböcker för barn. Hur syn på kunskap och kunskapsstillägnande påverkat innehåll, språk och struktur i naturkunskapsböcker*. Del. 1.

Utvecklingen under 1800-talet. Rapport nr 12 från Svensk sakprosa. Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet. Lund.

Ekvall har analyserat tretton läroböcker i naturkunskap som användes under 1800-talet. Vid 1800-talets början hade ämnet låg status och lite utrymme i skolorna. Först 1878 fick ämnet en fast plats i skolan.

Ekvalls slutsats är att man successivt kan märka en allt större samsyn i läroböckerna vad beträffar de bildningsideal, det figurativa, det formativa eller det operativa, som skulle genomsyra undervisningen. Utvecklingen under 1800-talet visar på en likriktning ifråga om vad eleverna skulle lära, hur lärandet skulle gå till och vad kunskaperna syftade till. Denna likriktning visar sig inte endast i urvalet av fakta utan också i hur texterna strukturerats, författarens roll i förhållande till läsaren, samt i hur texterna anpassats till eller utformats för att styra en viss brukssituation.

Ekvall, U. (1997). Vad är det fråga om? Om frågor och uppmaningar i gamla och nya naturorienterande läroböcker. I *Studier i svensk språkhistoria* 4. S. 63-76.

Ekvall, U. (1997). Questions and Imperatives in School Textbooks. I: Selander S (red) *Textbooks and educational media. Collected Papers 1991-1995. IARTEM- The International Associations for Research on Textbooks and Educational Media.* LHS - Mitthögskolan SPPB. S. 203-214.

Ekvall, U. (2001). *Formativt, figurativt, operativt i läroböcker för barn. Hur syn på kunskap och kunskapsställande påverkat innehåll, språk och struktur i naturkunskapsböcker.* Del. 2. Utvecklingen under 1900-talet. Rapport nr 35 från Svensk sakprosa. Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet. Lund. (164 s)

Ekvall, U. (2001). Den styrda och styrande läroboken. I Melander, B.& Olsson, B (red) *Verklighetens texter. Sjutton fallstudier.* Studentlitteratur: Lund. S. 43-80.

Eliasson, E. & Reichenberg Carlström, O. (2007). *Demokratiideal i läroböcker.* Uppsats i samhällskunskap. Fördjupningskurs 2. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

Författarna har undersökt vilka demokratiideal gymnasieläroböcker i samhällskunskap återspeglar. De böcker som undersökts är: *Reflex, Expose, Samhällskunskap A, Z-Classic, Z-Futura, Möt A-kursen, Forum, Attityd, Samhälle.nu, Millennium, Samhällskunskap för gymnasiet.* De fann att böckerna framför allt återspeglar deliberativ demokrati, medan de tre demokratiidealen elitdemokrati, lagstyrd demokrati och deltagardemokrati förekommer mera sällan. Staten beskrivs som en viktig aktör och skildras nästan genomgående i positiva ordalag som en förutsättning för välfärden. Även det civila samhället beskrivs övervägande i positiva ordalag som ett viktigt inslag i demokratin. Dock kan en viss kritik spåras då det civila samhället agerar som ett avantgarde och utför illegala handlingar.

Ellsworth, E. & Whatley, M.H. (Eds.), *The Ideology of Images in Educational Media: Hidden Curriculums in the Classroom.* New York: Teachers College Press, Teachers College, Columbia University.

Englund, B. (1997). *Skolans tal om litteratur. Om gymnasieskolans litteraturstudium och dess plats i ett kulturellt återskapande.* Stockholm:HLS.

I fokus för Englunds avhandling står frågorna: varför viss litteratur haft en så framträdande roll i skolan samt förståelsen av litteraturstudiet och dess plats i en kulturell återskapande- och överföringsprocess. I sitt arbete jämför Englund skolans tal om litteratur i två olika nationella kontexter, Sverige och Frankrike. Hon gör två nedslag 1920 och 1980. Ett huvudresultat av analysen av den svenska utvecklingen är att det skett en markant förändring över tid. Omkring 1920 var den svenska skollitteraturen strikt kronologiskt ordnad och utpräglad nationell. Det var texter i bunden form och främst idealister och romantiker som dominerade. Omkring 1980 fanns det starka, engagerade texter, men de behövde inte nödvändigtvis vara skrivna av stora författare. Det var texter som berättade om människors utsatthet och om konflikter. Närheten till elevens egen värld var påtaglig.

Englund, B. (1999). Lärobokskunskap, styrning och elevinflytande. I: *Pedagogisk forskning i Sverige*. Årg. 4. Nr 4.

Englund ger en översikt över främst empirisk forskning kring läromedel och läromedelsstyrning. Englund anger fem skäl till att läroboken styr undervisningen. De fem skälen är:
1. Läroboken har en kunskapsgaranterande, auktoriserande roll. 2. Läroboken har en gemensamhetsskapande, sammanhållande roll. 3. Läroboken underlättar utvärderingen av eleverna och deras kunskaper. 4. Läroboken underlättar i övrigt arbetet och livet för lärarna, men troligtvis också för eleverna. 5. Läroboken har en disciplinerande roll

Englund, B. & Romare, E. (1994). Bilder av stenåldern, förmedling av fakta och känslor i tre läroböcker. I S. Selander & B. Englund (red): *Konsten att informera och övertyga. En antologi om pedagogik, text och retorik*. Stockholm: HLS Förlag.

Englund, T. (1982). *Samhällsorienteringens innehåll. Läromedel och undervisning. Determinanter för innehållet och deras tolkning*. Rapporten är en bearbetad version av ett anförande som Englund höll vid ett symposium inom projektet 'Läroplansteori' – Studier av pågående förändringar i grundskolan:Läroplansteoretiska analyser (SÖ pnr 2165) I juni 1981.

Englund, T. (1984). *Om samhörighet och konflikt : en temagranskning av politiksynen i läromedel i samhällskunskap samt några didaktiska anteckningar om skolans medborgerliga och politiska fostran:temagranskning utförd av Tomas Englund på uppdrag av Skolöverstyrelsens läromedelsnämnd*. Stockholm: Statens institut för läromedelsinformation, 1984:1.

Englund, T. (1986). *Samhällsorientering och medborgarfostran i svensk skola under 1900-talet*. Rapport/Projektet 2165 "läroplansteori". Uppsala: Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet.

Engström, S., Selander, S. & Åkerfeldt, A. (2006). Om elevers användning av digitala läromedel. *KRUT*, nr 123-124, Temanummer om läromedel, s. 40-54.

Ewald, A. (2007). *Läskulturer: lärare, elever och litteraturläsning i grundskolans mellanår*. Malmö studies in educational sciences, 29. Malmö högskola.

Evans, D., Grässler, H. & Pouwels, J. (Eds.). (1997). *Human Rights and Values Education in Europe: Research in Educational Law, Curricula and Textbooks* (Vol no 2). Freiburg im Breisgau: Fillibach.

Falk-Ytter, C. (1999). Læreboka – en lærer i samspill med den virkelige lærer. I E. B. Johnsen (red): *Lærebokkunnskap. Innføring i sjanger og bruk*. Oslo: Tano Aschehoug.

I artikeln hävdas att läroboken till stor del fungerar som en lärare vid sidan av den verkliga läraren. Den har en implicit lärarröst. I många av dagens läroböcker i norska är denna lärarröst mycket tydlig.

Fan, L. (1999). Applications of arithmetic in US and Chinese textbooks: A comparative study. In G. Kaiser, E. Luna, & I. Huntley (red), *Studies in mathematics education series II: International comparisons in mathematics education* (pp.151-162). London: Falmer Press.

Fan, L., & Zhu, Y. (2000). Problem solving in Singaporean secondary mathematics textbooks. *The Mathematics Educator*, 5(1/2), 117-141.

Fast, C. (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva. Familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Fastrez, P. (2001). Characteristic(s) of Hypermedia and How They Relate to Knowledge. *Education Media International*, 38, nr. 2/3, bls. 101-110.

Fischer, T. A. (1997). *A content analysis of United states math textbooks, 1966-1996 from a special education perspective*. Doctoral dissertation, University of Wisconsin. (UMI:AAT 9810351).

Flanders, J. R. (1987). How much of the content in mathematics textbooks is new? *Arithmetic Teacher*, 35(1), 18-23.

Flanders, J. R. (1992). *Textbooks and the SIMS test: Comparisons of intended and implemented eight-grade mathematics*. Doctoral dissertation, University of Chicago. (UMI: AAT-31829).

Flanders, J. R. (1994). Student oppurtunities in Grade 8 mathematics: Textbook coverage of the SIMS test. In I. Westbury, C. A. Ethington, L.A. Sosniak, & D.P. Baker (red): *In search of more effective mathematics education: Examining data for the IEA Second International Mathematics Study* (pp 61-93). Norword, N J: Ablex.

Flanders, J. R. (1994) Textbooks, teachers, and the SIMS test. *Journal for the Researching Mathematics Education*, 25(3), 260-278.

Folkeryd, J. W. (2006). *Writing with an Attitude*. Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Linguistica Upsaliensia 5.

Folkeryd, J., af Geijerstam. & Å. Edling, A. (2006). Textrörlighet – hur elever talar om egna och andras texter. I: L. Bjar (red.) *Det hänger på språket!* Lund: Studentlitteratur (s 169-188)

Forgasz, H.J. (1997). Choosing mathematics textbooks:Criteria for equity. In H. Hollinsworth & N. Scott (red.): *Mathematics – Creating the Future* (132-136). Melbourne: Proceedings of the 16th Biennial Conference of the Australian Association of Mathematics Teachers.

Forslund, T. (2006). 50-talets skolradio hyllade kärnfamiljen. I: Höglund, Reuterstrand & Wigerfelt (red.) *KRUT*, 4-5.(123-124)

Foster, S.J., & Crawford, K.A. (2005). *What shall we tell the children? International Perspectives on School History Textbooks.* Greenwich, CT: Information Age Publishing.

Florén, A. (1980). *Objektivitet och historiesyn. En studie av hur Första världskrigets utbrott skildras i läroböcker i historia.* Uppsala:Institutionen för freds-och konfliktsforskning, universitetet i samarbete med Lärarhögskolan i Uppsala.

Flottorp, V. (2002). *Forlagens rolle i uvyiklingen av lærebøker. En casestudie av arbeidet med to matematikkverk for grunnskolen.* Skriftserien ved Høgskolen i Vestfold. Rapport 9.

Studien tar bland annat upp hur val av läroboksförfattare går till, graden av frihet dessa har när de skriver etc.

Flottorp, V., & Poorgholam. (2003).*Flerkulturelle perspektivet i matematikkbøker?* Skriftserien ved Høgskolen i Vestfold. Rapport 17.

Författarna har gjort en mindre undersökning av hur väl elever med invandrarbakgrund i år sex förstod textuppgifterna i matematikböckerna. Det visade sig att eleverna inte hade så svårt att förstå ämnesspecifika ord såsom multiplikation etc. Däremot hade de problem med att förstå vardagsord såsom *utgifter, manskap, tipsvinst* etc.

Furuland, L. (1987). “Lyssna till den granens susning...” om en läsebok som folkuppfostrare. I:*Kungliga Vitterhets historie och antikvitetsakademiens årsbok.* S 111-125.

I artikeln beskriver Furuland läsebokens tillkomst och mottagande samt den kritik boken blivit utsatt för. Furuland menar att en renodlat ideologikritisk granskning blir ensidig och missvisande om den inte görs i ett historiskt perspektiv. Furuland ser därför inte bara läseboken som ett instrument för indoktrinering till underkastelse och förnöjsamhet utan också som ett brott med katekesläsningstraditionen, ett första exempel på profana texter, både skönlitterära och naturvetenskapliga för folket.

Gabb, S. (2005) Beyond Textbooks, Without Textbooks: Teaching from the Lives of Our Learners. *Field Notes*, Vol. 14, No. 3 (Winter/Spring 2005). SABES/World Education, Boston, MA.

Gagné, P. (1995). Étude exploratoire des interactions entre la production et la compréhension d'un texte d'enseignement à travers le cas du texte La Nature de la science. Département de technologie de l'enseignement, Faculté des Sciences de l'Éducation, Université Laval, Québec. http://www.aeteluq.org/mirador/documents/THESE_PG.pdf .
Nedladdat 17 augusti 2007.

Gayer, G. (1992). Att arbeta utan läromedel. *Spov. Studier av den pedagogiska väven.* (Tímarit á bókasafni KHÍ.) Bls. 17-21.

Garcia, J., Harrison, N.R., & Torres, J. (1990). The portrayal of females and minorities in selected elementary mathematics series. *School Science and Mathematics*, 90(1), 2-12.

Garefalakis, I. (1994). *Läroboken som traditionsbärare. Om hemspråksundervisning i grekiska- ett läroplansteoretiskt och didaktiskt perspektiv.* Stockholm: HLS Förlag.

I sin avhandling analyserar Garefalakis hemspråksämnet utveckling i den svenska skolan, med tonvikt på organisatoriskt och pedagogiskt inflytande, läroplanens inverkan och vad som förmedlas och hur det görs. Dessutom uppmärksammas läroboken, hemlandets läroplanskod, familjens uppfattning om undervisningen och lärarna som bärare av en traditionell lärarkompetens.

Garner, R., Brown, R., Sander, S., & Menke, D. J. (1992). "Seductive details" and learning from text. In S.H. Renninger & A. Krapp (red.): *The role of interest in learning and development* (pp. 239-277). Hillsdale, NJ: Erlbaum Associates.

Gellert, A. (1998). *Faglig uddannelselæsing. En undersøgelse af en elevgruppe på Pædagogisk Grunduddannelse.* Köpenhamn: København.

Gellert har undersökt studenters förståelse av facktexter som används på den pedagogiska grundutbildningen. Han fann att upp till hälften av variationen i läsförståelse kunde förklaras med skillnader i kunskaper i fackord.

Gjerstad, M. (2004). *Flerkulturell samfunnslære.* Rapport 1/ 04. Tønsberg, Høgskolen i Vestfold.

Gonzales Gomez, R.M. (1993). *A descriptive study of verbal problems in selected mathematics textbooks at the high school.* Doctoral dissertation, State University of New York. (UMI:AAT 9404811).

Gradwell, J. The Sources Are Many: Exploring History Teachers' Use of Multiple Texts <http://www.cshc.ubc.ca/papers/Gradwell-Jill-117.doc> Nedladdat 17 augusti 2007. <http://www.cshc.ubc.ca/viewabstract.php?id=117> A hypertext history of instructional design. <http://www.coe.uh.edu/courses/cuin6373/idhistory/index.ht> Nedladdat 17 augusti 2007.

Grahn, K. (2006). Idrottare och flickor. Genuskonstruktioner i idrottens läromedel. I G. Patriksson (red): *SVEBIs årsbok* (2006)

Grahn har undersökt hur genus konstrueras i specialidrottsförbundens läromedel. Hon har analyserat vem som representerar idrottaren i texter och bilder samt hur kvinnliga och manliga

idrottare sätts i relation till varandra. Analysen visar att pojkar och män får den mest framträdande platsen i många läromedel. Pojkar förekommer oftast på bilder och mer än flickor i texter som har ett könsneutralt innehåll. Pojkar är också många gånger den utgångspunkt som texten tar i beskrivningen av kroppen, träningslära, biologisk utveckling mm. I artikeln har detta exemplifierats med hjälp av Hirdmans formler för genuskonstruktion.

Granquist, A & Mårdfjäll, E. (2007). *Jag trivs bäst när havet svallar, och måsarna ger skri. En textanalytisk studie av biologisk mångfald i läroböcker.* C-uppsats. Södertörns högskola.

Granqvist, K. (1992). *Samerna i svenska läromedel 1865-1971.* C-uppsats. Umeå universitet: Centrum för arktisk forskning.

Granqvist fann att samerna genomgående beskrivs som av en annan ras och placerades i gruppen mongoliska folk. Först i 1950-talets läroböcker kan en förändring skönjas.

Graves, N.J. (2001). *School Textbook Research: The Case of Geography. 1800-2000.* London: Bedford Way Papers.

Grevholm, B., Nilsson, M. & Bratt, H. (1988). Läroböcker i matematik. I *Skolböcker 3. Den (o)möjliga läroboken.* Rapport från Läromedelsöversynen. Ds 1988:24 (241-292). Utbildningsdepartementet. Stockholm: Allmänna förlaget.

Gruvberger, N; Severin, R & Svingby, G. (1992). *Vad ska jag välja? Läromedlen i SO för mellanstadiet granskade.* (Publ. Nr 38) Jönköping: Högskolan i Jönköping, Centrum för barn- och ungdomsforskning.

Författarna har granskat läromedel i SO för mellanstadiet. De fann att mer än tio år efter Lgr80 trädde i kraft företrädde mer än hälften av de undersökta läromedlen en annan kunskapssyn än läroplanens.

Gurol, I & Ceyhaln, D. (Eds.). (2004). *Human Rights in Textbooks.* Istanbul: Tarhih Vakfi Publications.

Gustavsson C. (1980). *Läromedlens funktion i undervisningen.* En rapport från utredningen om läromedelsmarknaden. Stockholm: Liber.

Gustafsson, G. (1982). *Läromedlens styrande funktion i undervisningen.* I U.P. Lundgren., G. Svingby & E. Wallin (red): *Läroplaner och läromedel.* En konferensrapport. Stockholm: Högskolan för lärarutbildning.

Gustavsson-Goddijn, A. *Analys av religionskunskapsböcker - en studie av fyra religionskunskapsböcker på gymnasiet. / Analysis of books of religion- a study of four books of religion at the "gymnasium". / Pedagogisk uppsats* (Växjö: Institutionen för pedagogik), Nr 7, 1997.

Gustavsson-Goddijn har undersökt fyra läroböcker i religionskunskap: *Växa med livet, Religion, Liv och Mening* och *Livets Kurs*. Samtliga böcker bedömdes som lättlästa med sidor fyllda av bilder, frågor, citat och diskussionsuppgifter. Det mest anmärkningsvärda med

resultatet, är, enligt Gustavsson-Goddjin det lilla utrymme som judeutrotningen fått i alla läroböckerna.

Gårdsäter, H. (1999). *Skolboken*. Stockholm: Bonnier utbildning.

Göransson, A-L. (2004). Att skapa lärobokstext tillsammans med brandmän. I Linnarud, M (red): *Perspectives on Language and Learning*. Karlstad: Karlstad University Press. S. 102-112.

I sin artikel tar Göransson upp dilemmat med att göra texter språkligt tillgängliga för vuxna som inte läser så mycket. Utifrån sin egen praktiska yrkeserfarenhet på Statens räddningsverk beskriver Göransson hur hon gått till väga för att förvandla textmanus hon erhållit från forskare och brandingenjörer till läroböcker som brandmän både vill och kan läsa med behållning. Genom att bearbeta texterna och tänka på den pedagogiska utformningen har hon försökt bygga broar mellan två skilda yrkeskulturer: en akademiskt teoretisk och en praktisk handlingsinriktad.

Haap, J. (2002). Textbooks and Hamburger Cooks or Do You Want Fries with That Textbook? Faculty Shack.

<http://www.facultyshack.org/article.php3?idnum=75> Nedladdat 17 augusti 2007.

Hadenius, S., & Olsson, C-G. (1970). *Historieböckerna i det nya gymnasiet*. En undersökning av tiden efter 1918 utförd på uppdrag av Statens läroboksnämnd. Göteborg.

Författarna har undersökt fem läroböcker i historia som gavs ut under tre år i slutet av 1960-talet. De fann att läroplanens styrande effekt varierade mellan de fem böckerna men att flera av dem till sin samhällsbild och framställning var förvånande konventionella. Författarna fann också att böckerna till allra största delen speglade Europas och Nordafrikas historia.

Hansén, S-E. (1985). *Läroböcker och identitet. Det finlandssvenska inslaget i våra läromedel*. Helsingfors: Svenska Finlands folkting.

Hansén belyser här problematiken med att använda läroböcker som är översatta från finska för finlandssvenska elever. Översättningen från finskan gör språket splittrat, eftersom skriftspråket inom finskan och svenskan är så olika. Kulturen speglas inte heller, eftersom den svenska och finska kulturen i Finland trots allt är olika. Ett alternativ skulle kunna vara att anställa författare som skriver på finlandssvenska, men det skulle bli för dyrt. Ett annat alternativ skulle kunna vara att använda rikssvenska läroböcker. Det kan dock bli problematiskt, eftersom de inte är anpassade till den finska läroplanen. Ur språklig synvinkel blir dock det bästa alternativet rikssvenska läromedel anpassade till finlandssvenska förhållanden.

Hansson, K. (1990). *Utländska läroböcker: en rapport om tillgång till och behov av läroböcker från andra länder som grund för läroboksforskning*. Stockholm: Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek (SPPB).

Harding, D.C. (1995). *A comparative study of German and American school mathematics textbooks in their approach to problem solving*. Doctoral dissertation, State University of New York (UMI:AAT 9538085).

Harrison, A. G. (2001). How do teachers and textbook writers model scientific ideas for students? In *Research in science education* 31, 401-435.

Harta, I. (2000). *The nature of story problems in Indonesian elementary mathematics textbooks during the last forty years*. Doctoral dissertation, University of Iowa. (UMI:AAT 9996102).

Hartmut, H. (1988). *Das Schulbuch*. Bad Heilbrunn, Tyskland: Verlag Julius Klinkhardt.

Boken innehåller nio bidrag om hur man författar läroböcker. Avsikten är bland annat att ge författare och förlag goda modeller när de skriver.

Hechler, E. (1995). *The relationship of sixth-grade mathematics textbooks and the 1993 seventh-grade Michigan Educational Assessment Program Test*. Doctoral dissertation, Wayne State University. (UMI:AAT 9530549).

Helgason, Þ. (1998). Inntak sögukennslu. *Uppeldi og menntun. Tímarit Kennaraháskóla Íslands*. 7. árg, s. 37-67. Även som webbsida http://saga.khi.is/thelga/inntak_sogukennslu.htm Nedladdat 17 augusti 2007.

Historieundervisningens innehåll. Om kriterier och kontroverser om historiens innehåll i läroplaner och läromedel, både allmänt och med exempel från USA, Finland, Tyskland och Island. Striderna gäller huvudsakligen den nationella identiteten, vad som tillhör den nationella berättelsen och vad som inte hör dit enligt politikerna och andra beslutsfattare, däribland läromedelsförfattarna.

Helgason, Þ. (2001). Hur viktiga är olika skolämnen och hur lyckas skolan med dem? *Skolbarometer*. Attityder till skolan år 2000. Nordisk ministerråd, TemaNord 2001:547, s. 53-59.

I artikeln ges kommentarer till resultaten av en nordisk enkätundersökning bland allmänheten och skolbarns föräldrar om skolfrågor. Kapitlet gäller skolämnen, både hur viktiga de anses vara och hur skola lyckas med att ge eleverna kunskaper i de olika ämnena.

Helgason, Þ. (2002). Sagan á skjánum. Sögulegar heimildamyndir fyrir sjónvarp. *Saga. Tímarit Sögufélags*. XL, s. 41-78.

Historien på skärmen. TV-dokumentärer som form för historisk förmedling, deras kännetecken och olika former. Exempel och kritik av ett antal isländska produktioner.

Helgason, Þ. (2005). Saga mín og heimsins. Sögukennsluverkefni á persónulegum einsögunótum. *Netla, vef tímarit KHÍ*. <http://netla.khi.is/greinar/2005/020/index.htm> Nedladdat 17 augusti 2007.

Min historia och världens. Alternativ till läroboksundervisning: elevforskning och skrivande enligt mikrohistoriska och biografiska metoder och modeller. Teoretiskt, exempel från flera håll, erfarenhet från egen undervisning.

Helgason, P. In press (2006). Er til rétt saga? Um kanón í sagnfræði og sögukennslu. *Finns det "rätt" historia?* Föredrag i Historikerföreningens serie "Vad är historia?"

Föredraget handlar om kanon i historia med exempel från Danmark, Holland och Island, om undervisning med och utan lärobok. Kommer att publiceras med andra föredrag i serien.

Hellund, K., & Eriksson, M. (2007). *Kunskapen om medierna. En läroboksstudie i samhällskunskap*. Uppsats i samhällskunskap. Fördjupningskurs 2. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

I uppsatsen har Hellund och Eriksson utgått från Media Literacy perspektivet och undersökt vilka förutsättningar elever får att lära sig om medier och sambandet mellan medier och demokrati i läroböckerna. Hellund och Eriksson fann att det fanns ett tydligt fokus på press, radio och TV i läroböckerna, *Z-Futura*, *Aspekt*, *Zigma*, *Reflex* och *Exposé*. Eftersom Media Literacy bland annat betonar vikten av att medieundervisning utgår från ungdomars medievanor, menar Hellund och Eriksson att det är otillfredsställande att medier som är viktiga för ungdomar får ett mycket begränsat utrymme i läroböckerna. Den bristfälliga informationen, om alla mediers historia, villkor, innehåll och mottagare, leder till att det är svårt att förmedla den mediekritiska kunskap som är grunden i Media Literacy och som är nödvändig för att eleverna skall bli aktiva samhällsmedborgare. Endast en av de undersökta läroböckerna gav eleverna konkreta verktyg för att kunna läsa kritiskt.

Henderson, B.K. (1996). *An evaluation of the use of UCSMP materials in a mathematics program*. Doctoral dissertation, Kansas State University. (UMI: AAT 9528416).

Henriksen, T. L. (2005). *Begynnerbøker i fransk fra 1896 til 1974. A. Trampe Bødtker og Sigurd Høst, Lærebok i fransk for begyndere og den arvtakere. Innhold, tekststrategier og iscenesettelser*. Dr. philos.-avhandling. Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo. (427 s.)

Hensey, L.K. (1996). *An examination of elementary mathematics textbooks problem-solving items during the nineties, and possible influences on the NCTM standards on such items*. Doctoral dissertation, University of Iowa. (UMI:AAT 9715143).

Heyerdahl-Larsen, C. (2000). *Læreboken- tvangstrøje eller helsetrøje? En teoretisk og empirisk framstilling av lærebokens rolle i undervisningen*. Hovedoppgave i pedagogikk. Pedagogisk forskningsinstitutt, Universitetet i Oslo.

Heyerdahl-Larsen har observerat fem lärare i två klasser 1998. Hon har undersökt dels i vilken utsträckning läromedel används, dels hur de används. Hon fann skillnader mellan olika ämnen. I matematik och engelska användes läroboken mycket.

Heyes, D., Wolfer, L. T., & Wolfe, M. F. (1996). Schoolbook Simplification and its Relation to the Decline in SAT-Verbal Scores. *American Educational Research Journal*. Summer 1996, Vol. 33, No. 2.

Heyneman, S.P., & Jamison, D.T. (1980). Student learning in Uganda: Textbook availability and other factors. *Comparative Education Review*, 24(2), 206-220.

Heyneman, S. P., Farrell, J. P., & Sepulveda-Stuardo, M. A. (1981). Textbooks and Achievement in Developing Countries: What we Know. *Journal of Curriculum Studies* vol 13, NO. 3.

Hinchman, K. (1987). The textbook and three content-area teachers. *Reading Research and Instruction*, 26(4). 247-263.

History in black and white: an analysis of South African school history textbooks. (1983). Paris:UNESCO, 1983.

Hjälmeskog, K. (1994). *Hemkunskap för flickor och pojkar: ämnets betydelse för skolans jämställdhetssträvanden*. Didaktisk forskning i Uppsala, 17. Uppsala: Centrum för didaktik. Univ.

Holmberg, Å. (1988). *Världen bortom västerlandet. Svensk syn på fjärran länder och folk från 1700-talet till första världskriget*. Göteborg: Kungliga vetenskaps- och vitterhetssamhället.

Författaren vill visa hur informationen om andra länder och folk påverkat människor och deras attityder. Holmberg använder begreppet horisontförändringar för att beskriva hur kommunikationsteknikens utveckling vidgat horisonterna för praktiskt taget alla folk.

Holmén, Janne, (2006). *Den politiska läroboken: Bilden av USA och Sovjetunionen I norska, svenska och finländska läroböcker under Kalla kriget*. Uppsala:Acta Universitatis Upsaliensis. Studie Historica Upsaliensia, 221.

Under Kalla kriget var Norge medlem i NATO, medan Sverige var neutralt, men förlitade sig på stöd västerifrån vid en krissituation. Den främsta prioriteten för Finlands utrikespolitik var att vinna och bevara Sovjetunionens förtroende. Holmén's syfte har varit att undersöka om Sveriges, Norges och Finlands olika utrikespolitiska vägval fick konsekvenser för hur Sovjetunionen och USA beskrivs i de tre ländernas läroböcker i historia, geografi och samhällskunskap under perioden 1930-2004. För att uppnå detta har teoribildningen kring småstaters strategier för att bibehålla sitt oberoende applicerats på produktionen av läroböcker.

Holmén's undersökning visar att det finns en koppling mellan småstaters utrikespolitik och skildringen av USA och Sovjetunionen i deras läroböcker. Svenska och norska läroböcker beskriver internationella konflikter ur ett legalistiskt perspektiv, och tar konsekvent parti för småstater som i likhet med Vietnam och Afghanistan utsätts för supermakternas aggression. Detta ligger i linje med småstaternas egenintresse av att upprätthålla en fungerande internationell rättsordning. I finländska läroböcker fick dock intresset av att försvara småstaternas rättigheter stå tillbaka för behovet av att uppvisa en välvillig attityd gentemot Sovjetunionen, som skildrades betydligt mindre kritiskt än i svenska och norska läroböcker. I neutralitetens namn skildrades med tiden även USA allt mer okritiskt.

I samtliga tre länder fanns statliga myndigheter som granskade och godkände läroböcker. Utrikespolitikens huvudsakliga inflytande över läroböckerna förmedlades emellertid inte via granskningsmyndigheterna. Istället satte utrikespolitiken, menar Holmén, indirekt via

samhällsklimatet ramar för vad som uppfattades som politiskt korrekt i de tre länderna, och läroboksförfattarna anpassade sig efter detta. Skillnader i samhällsklimat kan, fortsätter Holmén, förklara varför finlandssvenska läroböcker som regel var mer kritiska till Sovjetunionen än finskspråkiga, trots att de granskats och godkänts av samma myndigheter. Avslutningsvis konstaterar Holmén att läroböcker ofta har betraktats som konservativa och ”trögföränderliga”, men hans undersökning visar att böckernas politiskt känsliga delar mycket snabbt anpassar sig till förändringar i vad som i samhället upplevs som politiskt korrekt.

Horsley, M., Knudsen, S. & Selander, S. (2005) *Has past passed? Textbooks and Educational Media for the 21 st Century*. (Eds.) (2005). Stockholm Library of Curriculum Studies. Stockholm Institute of Education Press.

Howson, G. (1995). *Mathematics Textbooks: A Comparative Study of Grade 8 Texts. TIMSS Monograph nr. 3*. Vancouver: Pacific Educational Press.

Hvenekilde, A. (1983). Steiner for brød. "Lett-lest" o-fag for grunnskolen. I: *Norsklæreren*, 3, 26–37.

Hvenekilde har undersökt läroböcker i o-fagsserien (orienteringsämnen) för årskurserna 4 – 6. Hon har studerat dels originaltexter, dels omarbetade originaltexter, som var avsedda för bland annat andraspråkläsare och elever med lässvårigheter. Hvenekilde fann att de omarbetade texterna hade korta meningar och korta ord. Det resulterade i att de fick ett lägre LIX-värde än originalversionerna

Hvistendahl, R. (2004). Læremidler i norsk i den kulturelt komplekse skolen – utfordringer og muligheter. I D. Skjelbred & B. Aamotsbakken (red.): *Fokus på pedagogiske tekster 7. Seks artikler om det flerkulturelle perspektivet i læremidler*. Notat 1/2004./ Tønsberg: Høgskolen i Vestfold, s 25-58.

Hvistendahl ger i denna och den nedanstående artikeln en översikt över den forskning som finns om det flerkulturella perspektivet i läromedel i norska och norska som andraspråk.

Hvistendahl, R. (2004). Oversikt over forskning på flerkulturelle perspektiver i lærebøker i norsk og norsk som andrespråk. I: D. Skjelbred, & B.Aamotsbakken (red.): *Fokus på pedagogiske tekster 7. Seks artikler om det flerkulturelle perspektivet i læremidler*. Notat 1/2004./ Tønsberg: Høgskolen i Vestfold, s 7-24.

Hvistendahl, R. (2006). ”Jeg må lære noe av dette.” Lesing som vei til kunnskap for elever fra språklige minoriteter. I: Elstad & Turmo (red.): *Læringsstrategier. Søkelys på lærernes praksis*. Universitetsforlaget: Oslo, s 93-110.

I artikeln skriver Hvistendahl om läsning som en väg till kunnskap for elever från språklige minoriteter.

Hughes, L.L. M. (1996). *Describing the alignment between instructional materials and assessment: A content comparison between elementary mathematics textbooks and proficiency assessment instruments*. Doctoral dissertation, East Texas State University. (UMI:AAT 9638436).

Hynd, Cynthia R. 1999. Teaching students to think critically using multiple texts in history. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*. 42:6, 428-436.

Hägerdal, H., & Rosén, U. (2006). *Det kalla krigets tid i gymnasielitteraturen-en komparativ studie av fyra läromedel inom historieämnets A-kurs*. Institutionen för humaniora, Historia. Växjö universitet.

Hägg, G. (2001). Hur skall barnen kunna hitta till Norrköping? I: *Aftonbladet* den 15 januari 2001. <http://www.aftonbladet.se/vss/kultur/story/0,2789,24388,00.html> [on line] Nedladdat den 15 januari 2001.

Hägg, G. (2005). I en bra lärobok är allt sant. <http://www.aftonbladet.se/vss/kultur/story/0,2789,587816,00.html> I: *Aftonbladet* 12 januari 2005. Nedladdat den 18 januari 2005.

Hägg, G. (2007). Äntligen goda nyheter. <http://www.aftonbladet.se/kultur/article473831.ab>. Nedladdat 17 augusti 2007.

Hällgren, A-L. (2003). Samebilden i undervisningen. En kvalitativ analys av lärarintervjuer och historieläroböcker på gymnasiet. I Claesson, B (red): *Samer och ursprungsbefolkningars rättigheter*. Värdegrunden 6. S.167-197.

Hällgren har undersökt hur samer, deras kultur och historia skildras i ett antal läroböcker i historia för år 4-6 i grundskolan och för gymnasiet. Hon har också intervjuat historielärare (tre gymnasielärare och en grundskollärare) för att få reda på i vilken utsträckning de tar upp samerna i sin undervisning. Hällgren fann att såväl läroböckerna som de intervjuade lärarna har ett "vi-de" perspektiv.

Härenstam, K. (1984). *Ökad förståelse för islam? Ämnesdidaktisk granskning av läromedel i religionskunskap för högstadiet och gymnasiet*. Karlstad 1984

Härenstam, K. (1993). *Historieböckers islam* (Ur: Spov 21. Studier i den pedagogiska väven (red. Staffan Selander). Stockholm 1993.

Härenstam, K. (1993). *Skolboksislam. Analys av bilden av islam i läroböcker i religionskunskap*. Göteborg Studies in Educational Sciences 93, Göteborgs universitet: Pedagogiska institutionen.

I sin avhandling har Härenstam undersökt hur islam presenteras i svenska skolböcker. Hans resultat visar att det oftast är i negativa omdömen. Det står inget felaktigt, men författarna har ofta fokuserat vid det som är annorlunda och negativt. Kristendomen ges också mycket mer utrymme än övriga religioner. I böckerna fram till 1962 beskrivs muslimen som fanatisk. I nästa period, 1962 till 1969, beskrivs muslimen som exotisk och under den sista perioden, från 1969 till 1980, är det den kvinnoförtryckande muslimen som dominerar. Det finns dock läroböcker som avviker från detta mönster. Att innehållet i böckerna förändrats beror enligt Härenstam på att läroplaner och världspolitik förändrats.

Härenstam, K. (2000). *How to choose Knowledge for Swedish Schools and Text-books in RE Example: Tibetan Buddhism*. Panorama. International Journal of Comparative Religious Education and Values. Vol 12 / No. 1/ Summer 2000. Ed. Kwiran, M., Schreiner, P.)

Härenstam, K. (2006) *Forskarrapport: Religion (455kB) En granskning av hur religion/trosuppfattning framställs i ett urval av läroböcker. Underlagsrapport till Skolverkets rapport "I enlighet med skolans värdegrund?"* Skolverket, Stockholm www.skolverket.se

Höglund, C-M. (2006). Undervisning utan böcker. I: Höglund, Reuterstrand & Wigerfelt (red.): *KRUT*, 4-5.(123-124)

Höglund, C-M. (2006). Kritisk granskning ett måste. I: Höglund, Reuterstrand & Wigerfelt (red): *KRUT*, 4-5 (123-124)

Irvin, B.B. (1993). *A content analysis of the writing assignments contained in the four basal mathematics textbook series adopted by the state of Texas*. Doctoral dissertation, University of North Texas. (UMI:AAT9326634).

Iding, M. (1997). How analogies foster learning from science texts. In *Instructional Science* 25: 233-253. Amsterdam: Kluwer Academic Publishers.

Iversen Kulbrandstad, L. (1998). *Lesing på et andrespråk*. En studie av fire invandrareungdommers lesing av laereboktekster på norsk. University of Oslo.

I sin avhandling undersöker Iversen Kulbrandstad läsfärdigheter hos fyra ungdomar med invandrarbakgrund som går i år 8. Tre av ungdomarna hade en pakistansk familjebakgrund och en kom från ett land i Västafrika. Eleverna hade vid tiden för undersökningen gått mellan fem och åtta år i norsk skola. De fick läsa fem texter i samhällskunskap. Samtliga fyra elever hade stora svårigheter att förstå textinnehållet.

Iversen Kulbrandstad, L. (2001). Grunnskolefaget norsk og målet om innblikk i andre kulturar. I S. Selander & D. Skjelbred (red): *Fokus på pedagogiske tekster 3. Fem artikler om vurdering av lærebøker*. Tønsberg:Høgskolen i Vestfold.

I den senaste norska läroplanen understryks att "det norska" skall ses i ett större sammanhang. I norskämnet skall eleverna också få inblick i andra kulturer. Iversen Kulbrandstad har undersökt huruvida läroböcker i litteraturhistoria år 1-7 lever upp till detta. Analysen visar att så knappast är fallet. Sagor och berättelser från de största invandrargrupperna finns inte representerade.

Jacobmeyer, W. (1990). *International Textbook Research*. Göteborg:Göteborgs universitet. Rapport 2. Projektet Europa och läroboken.

I projektet Europa och läroboken samarbetade Göteborgs universitet med Georg Eckert-Institut i Braunschweig. Ett led i detta samarbete var när institutets biträdande direktör, dr Jacobmeyer, besökte Göteborgs universitet 1990. Rapporten bygger på det seminarium som Jacobmeyer höll vid detta tillfälle där han redogjorde för sin forskning vid institutet.

Jitendra, A.K., Parker, R. & Kameenui, E.J. (1997). Aligning the basal curriculum and assessment in elementary mathematics: The exploratory development of curriculum-valid tests. *Diagnostique*, 22(2), 101-127.

Johannesson, L. & Qvarsell, B. (1995) Att läsa mellan raderna och se mellan fingrarna I .L. Johannesson - B. Qvarsell (red): *Den olydiga boken. Om lättlästbokens kommunikativa rum*. SIC, Studies in Communication 37Linköping. S. 7-21.

Författarna har studerat text och bild ur ett läs- och skrivsvårighetsperspektiv. Här behandlas bland annat läsaren som medskapare av texten (läsning som en komplex akt där läsare, text och bild i samspel skapar förståelse), LL-utgivningens intentioner, bildanvändningen i LL-böcker, ordet eller bildens epik och bildens och bilderbokens historia.

Johansen, O. R. (2001). *Teaching Reading in English as a Foreign Language. A Study of L97 Textbooks in Lower Secondary School*. Hovedfagstesis. Department of British and American Studies and Department of Teacher Education and School Development, University of Oslo. (93 s.)

Johansson, M. (1988). Den omöjliga läroboken. I *Skolböcker 3. Den (o)möjliga läroboken*. Rapport från Läromedelsöversynen. DS 1988:24 (7-38). Utbildningsdepartementet. Stockholm: Allmänna förlaget.

Johansson, M. (2003). *Textbooks in mathematics education. A study of textbooks as the potentially implemented curriculum*. Luleå: Luleå tekniska universitet. Licentiatuppsats.

Johansson, M. (2006). *Teaching mathematics with textbooks: a classroom and curricular perspective*. (Diss.) Luleå: Luleå tekniska universitet.

Johansson har följt tre lärare i deras klasser- åttor och nior. Två av lärare hade över 30 års erfarenhet och en hade varit lärare i sju år. Alla lät de läroboken styra undervisningen lika mycket. Studien visar att lärarna inte bara använde boken mycket. De styrdes också av exemplen och böckernas upplägg. Undantaget var en av lärarna som också hade fysik och som tog exempel därifrån på matematiklektionerna. Johansson anser att lärarna ska ta kommandot över läroboken och inte ha för stor tilltro till den.

Johansson, R. (2001). *Kampen om historien: Ådalen 1931: sociala konflikter, historiemedvetande och historiebruk 1931-2000*. Stockholm: Hjalmarsson & Högberg, 2001.

Johnsen, E. B. (1989). *Den skjulte litteraturen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Johnsen menar att läroboken befinner sig i samma situation som barn- och ungdomslitteraturen var i för en generation sedan. Alla var då väl medvetna om att barn- och ungdomsböckerna hade en stor läsekrets. Ändå blev de inte uppmärksammade av tidningarna

och vid universiteten ingick de inte i kurslitteraturen. Att det skedde en förändring beror enligt Børre Johnsen på att författarna gick samman.

Johnsen, E. B. (1993). *Textbooks in the Kaleidoscope. A Critical Survey of Literature and Research on Educational Texts*. Oslo: Scandinavian University Press.

En mycket ingående studie kring läroböcker. Johnsen har studerat såväl skandinavisk läroboksforskning som engelsk, fransk, tysk – västtysk som östtysk – och nordamerikansk. Här problematiseras begreppet lärobok. Vidare ges en historisk översikt över läroboksforskningen. Johnsen belyser också hur rådande ideologier påverkat läroboksförfattare. Även hur läroböcker används i undervisningen, hur de har utvecklats under årens lopp, finansieringen av dem samt relationen läroplan –läroböcker är föremål för behandling.

Johnsen, E. B. (1994). Amateurs crossing prairies of oblivion: textbook writers and textbook research. I: *Journal of curriculum studies*. VOL. 26, no. 3.

Johnsen, E. B., Lorentzen, S., Selander, S. & Skyum-Nielsen, P. (1998). *Kunskapens texter. Jakten på den goda läroboken*. Stockholm: Universitetsforlaget.

Kunskapens texter är en introduktion i lärobokskunskap. Den innehåller fyra huvudkapitel: "Text och samhälle", "Text och ämne", "Text och stil" och "Text och inläring". Författarna lägger särskilt vikt vid att hjälpa läsaren att värdera, välja och använda pedagogiska texter.

Johnsen, E. B. (1999). *Lærebokkunnskap. Innføring i sjanger og bruk*. Oslo: Tano Aschehoug.

En introduktionsbok i lärobokskunskap. Här presenteras läromedelsforskning. Vidare analyseras läroböcker i matematik, norska, naturkunskap, miljökunskap etc.

Johnson, R., & Vardian, E. B. (1973). Reading, Readability and Social Studies. *Reading Teacher* (26)5, 483–488.

Johnson och Vardian har undersökt läsbarheten i 68 läroböcker i samhällsorienterande ämnen. Resultaten gav vid handen att endast ett fåtal böcker lämpade sig för den genomsnittlige läsaren.

Juhlin Svensson, A - C.(1998). *Lärandets medel och miljö*. Stockholm Library of Curriculum Studies nr 3.

Här presenteras en studie som belyser lärares och bibliotekariers uppfattningar om hur informationsteknik påverkar och eventuellt förändrar läromedelsanvändning, arbetsformer och informationsförsörjning. Resultaten visar att IT användes reguljärt i undervisningen. IT ansågs vara ett komplement till, och inte en ersättning för traditionella läromedel. Genom användning av IT fick eleverna totalt sett bättre läromedel enligt Juhlin.

Juhlin Svensson, A - C. (2000). *Nya redskap för lärande. Studier av lärares val och användning av läromedel i gymnasieskolan*. Stockholm: HLS Förlag.

I sin avhandling har Juhlin Svensson studerat lärobokens roll i förhållande till arbetsformer och nya medier. Hon har intervjuat 35 lärare, bibliotekarier och skolledare på sex gymnasieskolor. Det visade sig att de lärare som använde läroboken tillämpade mer bundna (traditionella) arbetssätt än de lärare som sällan eller aldrig använde läroböcker i undervisningen. Flexibla arbetsformer var speciellt framträdande när lärare hade en positiv värdering av informationsteknik. Resultaten indikerar att IT i skolan är en generationsfråga.

Julkunen, M-L. (1991). Text types and Teaching of Concepts in Finnish School Books. In M.L. Julkunen, S. Selander & M. Åhlberg *Research on Texts at School*. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Julkunen har jämfört lågstadietexter i olika ämnen. Hon fann att begreppstätheten var särskilt stor i geografi, biologi och omgivningslära. Böckerna hänvisade till den unge läsarens egen erfarenhetsvärld men uppvisade en osystematisk presentation av begrepp på högre abstraktionsnivå.

Jönsson, K. (2007). *Litteraturarbetets möjligheter. En studie av barns läsning i årskurs F-3*. Malmö studies in educational sciences, 33. Malmö högskola.

Kalmus, V. (2004). What do pupils and textbooks do with each other? Methodological problems on research on socialization through educational media. *Journal of Curriculum studies*, 2004, Vol. 36, pp.469-485.

Kardell, A., & Nilsson, Posio, Y. (2005). *Läroböcker i hem-och konsumentkunskap ur ett genusperspektiv*. Examensarbete. 10 p. Institutionen för pedagogik och diaktik. Göteborgs universitet.

Karlsson, T. (2004). *Exotiska renskötare och trolltrummans magi. Samer och samiska frågor i grundskolans läromedel för de samhällsorienterande ämnena*. Institutionen för Barn-och ungdomspedagogik, specialpedagogisk vägledning. Umeå universitet.

Karlsson har granskat 63 läromedel i samhällsorienterande ämnen i syfte att få veta om de innehåller beskrivningar och bilder av den samiska kulturen och samer i läroböcker samt vilka värderingar som framställningarna ger uttryck för. Hela 30 av de undersökta böckerna tog inte upp samiska frågor över huvud taget. Av dem som tog upp det, hade endast 15 ett relevant innehåll.

Karvonen, P. (1995). *Oppikirjateksti toimintana*. Helsingfors: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Karvonen har undersökt texter ur biologiböcker. Hon fann att de förde fram en syn på lärande som innebar att eleverna förväntades lära sig definitioner. Vidare dominerade ett deduktivt förhållningssätt i böckerna. Exempel användes snarare för att förklara en färdig definition än som redskap för att abstrahera och dra slutsatser. Dessutom förekom en stor del av substantiven endast en gång vilket indikerar att även varje tema behandlades endast en gång. Det förde med sig att texterna liknade en katalog av påståenden vilket hade den effekten att de blev tunglästa. Något som ytterligare ledde till att texterna blev svårlästa var att läroboksförfattarna genomgående använde korta meningar. De flesta av de meningar Karvonen undersökte hade färre än tio ord.

The Keele-report. (2001) <http://www.books-raise-standards.co.uk/Research9.pdf> Nedladdat 22 september 2004.

I denna surveyundersökning 1997 vid Keele University i England blev 34 000 elever i åldern 12-18 år intervjuade. Hela 78 procent av dem ansåg att tillgången på läromedel underlättade studierna. I rapporten fastslås också, att såväl tidigare forskning som gjorts vid universitetet samt den som bedrivits vid andra lärosäten bekräftar, en rörande enighet bland elever, föräldrar, lärare etc. om att läromedel är en nödvändig förutsättning för effektiv undervisning och lärande. Vidare råder det enighet om att, oaktat IT öppnar nya möjligheter, behövs ändå tryckta texter. Läroboken behövs som ett komplement i klassrummet och när man har hemläxa. Läroböckerna underlättar också för föräldrarna att hjälpa sina barn.

Kendall, J.S. (1999). *A report on the matches between the South Dakota Standards in mathematics and selected Stanford Achievement Tests.* (ERIC Document Reproduction Service No. ED 447170).

Keskinen, M., & Kohonen, S. (2006). *Om sexism, jämställdhet och könsrollsstereotyper i två läroboksserier i B1-svenska i den finska grundskolan på 1980-och 2000-talen- en kontrastiv undersökning av läroboksserierna 'Nya vindar' och 'Klick'.* Avhandling pro gradu i nordiska språk och översättningsvetenskapen. Tammerfors universitet.

Kim, H. (1993). A comparative study between an American and a Republic of Korean textbook series' coverage of measurement and geometry content in first through eight grades. *School Science and Mathematics*, 93(3), 123-126.

Kinder D. (1992). An Evaluation of History Textbooks. In: *Journal of Special Education*. vol. 25 No 4. P. 472-491.

Kinder har undersökt tio amerikanska läroböcker i historia som användes i tionde årskursen. Hon har mätt faktorer som ordförråd, disposition av stoff och frågeteknik. Det visade sig att böckerna inte endast hade låg läsbarhet utan också ofta saknade sammanfattningar och instuderingsfrågor.

Kitao, K. (1994). Getting Students to Read Actively. In *Doshisha Studies in English*. No 63. P. 49-78.

Kitao har undersökt hur japanska collegestudenter förstår engelska läroböcker. Studenterna hade inte engelska som andraspråk, men de var tvungna att läsa en stor del av kurslitteraturen på engelska. Undersökningen visar att studenterna hade svårigheter att förstå de läroböcker som användes. Ett stort problem var att de gav varje ord lika tyngd. Vidare hade de stora svårigheter med att sammanfatta innehållet i faktatexter. Textbindningsmarkörer utgjorde också ett problem.

Knain, E. (2001). Naturvitenskap og virkelighet i lærebøker. I S. Selander & D. Skjelbred. (red): *Fokus på pedagogiske tekster 3. Fem artikler om vurdering av lærebøker.* Tønsberg:Høgskolen i Vestfold.

Knain beskriver här hur lärare och elever i år 5 respektive fortsättningsskolan försöker skapa mening vid läsning av texter i naturvetenskapliga ämnen.

Knudsen, S.V., Skjelbred, D. & Aamotsbakken, B. (2007). *Tekst i vekst: teoretiske, historiske og analytiske perspektiver på pedagogiske tekster*. Oslo:Novus forlag.

Kon, J.H. (1994). *The thud at the classroom door: Teachers' curriculum decision making in response to a new textbook*. Doctoral dissertation, Stanford University. (UMI:AAT 9414599).

Korsell, I. (2007). Vad menas med läromedel? I (Höglund, Reuterstrand & Wigerfelt (red.): *KRUT*, 4-5.(123-124)

Korsvold, A-K. (1997). *Discourse Competence as Seen Through the English Textbook*. Hovedfagsthesi. Department of British and American Studies, University of Oslo. (124 s.)

Kress, G., Selander, S. (in press). Designs for learning – individual and institutional formations of meaning. I R. Säljö (red) *Information and Communication Technologies and the Transformation of Learning Practices*. Elsevier: Pergamon.

Kulbrandstad, L-A. (2001). Samfunnsvirkelighet og læreboksvirkelighet- nye former for språkvariasjon i samfunnet og i lærebøkene. I S.Selander & D. Skjelbred (red): *Fokus på pedagogiske tekster 3. Fem artikler om vurdering av lærebøker*. Tønsberg:Høgskolen i Vestfold.

Kulbrandstad har undersøkt på vilket sätt och i vilken utsträckning läroböckerna tar upp nya språkvariationer i samhället.

Kurtén-Finnäs, B. (2000). Det laborativa arbetet i högstadiets kemiundervisning i Finland – en jämförelse mellan experimenten i läromedlen och kriterierna för bedömningen. I J. Sjöberg & S. E. Hansén. (red.): *Kasvatus tulevaisuuteen. Pedagogik för framtiden*. Vasa: Pedagogiska fakulteten.

Kurzman. (1974). The Reading Ability of College Freshmen Compared to the Readability of their Textbooks. In: *Reading Improvement. Vol 11. No 2.* S. 13- 25.

Kurzman har undersökt läroböcker i samhällsorienterande ämnen som användes på college. Han fann att det förelåg en stor skillnad mellan den språkliga nivå som förstaårsstudenterna på college befann sig på, och den nivå som förekom i de läroböcker i samhällsorienterande ämnen som användes. Studenternas svårigheter med att förstå ledde till att många av dem hoppade av sina utbildningar.

LFF/Läromedelsförfattarnas förening. (1991). *Lärobok om läroböcker*. Stockholm:LFF.

Läromedelsförfattare, förlagsanställda och tjänstemän beskriver bland annat utvecklingsprocessen från idé till färdig lärobok. Vidare finns ett kapitel om vad man bör tänka på när man väljer läroböcker.

Lam, C., C., Ma, Y. P. & Wong, N.Y. (1999). *Teacher development, not accountability control, is the key to successful curriculum implementation: A case study of two primary schools in Northeast China*. Paper presented at the Annual Meeting at the American Educational Research Association, Montreal, Canada.

Lambert, M.A. (1996). Mathematics textbooks, materials, and manipulatives. *LD Forum*, 21(2), 33, 41-45.

LaSpina, J.A. Designing diversity: globalization, textbooks and the story of nations. *Journal of Curriculum studies*, Vol.35, No 6, pp.667-696.

Laws, K. (1988). *Textbooks :A Report on their Funding and Use in NSW Government Secondary Schools*. Sydney: School of Teaching and Curriculum Studies, University of Sydney.

Laws, K. & Horsley. M. (1990). *Textbook Availability and Use in NSW Non-government Secondary Schools*. Sydney: Center for Research on Textbooks.

Laws, K. & Horsley. M. (1992). Educational Equity? Textbooks in NSW. Government and Non-Government Schools. *Curriculum Perspectives*, Vol 13, No 3.

Lawson, A., Bordignon, C., & Nagy, P. (2002). Matching the Grade 8 TIMSS item pool to the Ontario curriculum. *Studies in Educational Evaluation*, 28(1), 87-102.

Lee, P.Y. & Fan.L. (2002). *The development of Singapore Mathematics curriculum: Understanding the changes in syllabus, textbook and approaches*. Paper presented at ICM2002 Satellite Conference on the Reform of Mathematics Curriculum and its Education in the 21 st Century, Chongqing, China.

Lee, Mimi. Promoting Historical Inquiry Using Secondary Sources: Exploring the Possibilities in New Genres of Historical Writing
<http://www.cshc.ubc.ca/viewabstract.php?id=114> og <http://www.cshc.ubc.ca/papers/Lee-Mimi-114.pdf> Nedladdat 17 augusti 2007.

Lennerstad, H. & Pettersson, E. (2001). Mera dialoger i läroböckerna! I B. Grevholm, I. A. Sigstam, & A. Vretblad (red.): *Kvinnor och matematik*. Uppsala universitet 16-18 april 1999. konferensrapport (119-130). Uppsala: Matematiska institutionen, Uppsala universitet.

Leung, F.S.K., Lam, C. C., Mok, I.A. C., Wong, K. M. & Wong, N.Y., (1999). *Comparative study on the mathematics curricula of Major Asian and western countries*. Hong Kong: Hong Kong Government.

Li, J. (1999). *Inside the teacher's guide: A comparison study of U.S. and Chinese elementary mathematics teacher's guides*. Chicago II..

Li, J., & Lim, B.S. H. (1999). *How may textbooks contribute to students' achievement in learning school algebra? A cross-national comparison*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, Montreal Canada.

Lia, H. B. (2001). *Some Aspects of the Teaching of Writing in English as a Foreign Language*. Hovedfagsthesi. Department of British and American Studies and Department of Teacher Education and School Development, University of Oslo. (129 s.)

Liberg, C. (2001). Läromedelstexter ur ett andraspråksperspektiv- möjligheter och begränsningar- I K. Nauclér. (red): *Symposium 2000. Ett andraspråksperspektiv på lärande*. Stockholm. Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk.

I artikeln diskuterar Liberg några internationella undersökningar kring läromedel och kopplar det till andraspråkslevers läsförståelse. Liberg diskuterar fyra kriterier som har visat sig ha inverkan på andraspråkslevers läsförståelse: meningsbyggnadens komplexitet, tydliga sammanhangsmarkörer, graden av engagemang (text röst), samt textens innehåll.

Liberg, C. (2006). Elever som textresurser i mötet med skriftspråkliga textvärldar. I L. Bjar (red.): *Det hänger på språket*. Lund: Studentlitteratur. S. 133-167.

Liberg, C. (2006) Skrivande på tvärs av ämnen. I: S. Matre (red.) *Utfordringar för skriveoppläring og skriveforskning i dag*. Tapirs Akademisk Forlag. (s 77 - 85)

Liberg, C., Edling, A., Folkeryd, J.W. & af Geijerstam, Å. (2002). Analys- och tolkningsramar för elevers möte med skolans textvärldar. I: L. Iversen Kulbrandstad og G. Sjølie (red.) ”På Hamar med norsk”. *Rapport fra konferansen ”Norsk på ungdomstrinnet” januar 2001. Del I: Skrivning og lesing*. Elverum: Høgskolen i Hedmark: Rapport nr. 11. 2001. (s. 21-32).

Liberg, C., Folkeryd, J., W., af Geijerstam, Å. & Edling, A. (2002). Students' encounter with different texts in school. I: Kerstin Nauclér (red.) *Papers from the Third Conference on Reading and Writing. Working Papers no 50*, Lund University. Department of Linguistics. (s 46-61)

Liberg, C., af Geijerstam, Å., Folkeryd, J. W. & Edling, A. (2001). Läsande, skrivande och textkulturer i tre olika skolämnen. I: *Tekstkompetence. Rapport fra forskerkonference i nordisk netværk for tekst- og litteraturpædagogik. Kristiansand, sept 2000*. TemaNord 2001:576. nordisk Ministerråd, Köpenhamn. (s 98-107)

Liljegren, B. (1999). Skolböckernas Karl XII. I: *Historielärarnas förenings årsskrift. 1998/99*, 29-50.

Lindberg, E. (1985). *Språket i läromedel*. Stockholm:Skolöverstyrelsen.

I boken finns rikhaltiga exempel från läroböcker som underlag för att diskutera begreppsbyggnad och nivåanpassning.

Lindberg, I. & Johansson Kokkinakis, S. (red). (2007). *OrdiL- en korpusbaserad kartläggning av ordförrådet i läromedel för grundskolans senare år*. Rosa-rapport 8. Institutet för svenska som andraspråk, Göteborgs universitet.

Lindell, E. *Gamla läsläror*. Boken täcker 1900-talet fram till ca 1930, omfattar ca 100 sidor och är tryckt i en mindre upplaga till medlemmarna i Stödföreningen för Malmö Skolmuseum.

Lindell, E. *Nyare läsläror*. Boken täcker resten av 1900-talet. Opublicerad.

Lindell, E. *Hundra års rättskrivning*. Under arbete. Täcker 1900-talet.

Lindgren, U. (1992) *Vad kan elever lära sig om läsförståelse via studiematerial? En granskning av läromedel för mellanstadiet*. C-uppsats i pedagogik. Pedagogiska institutionen vid Umeå universitet.

Författaren har undersökt vilka frågor som förekommer i självinstruerande läroböcker i Oä på mellanstadiet. Hon fann att frågorna inte främjar inferensläsning (=läsning mellan raderna). Andelen inferensfrågor i förhållande till det totala innehållet i såväl studieböcker som tystläsningsböcker visade sig vara försvinnande liten. Författarens slutsats är att eleverna bringas uppfattningen att läsförståelse är lika med kopiering när de använder dessa böcker. De lär sig knäcka systemet och bli duktiga ifyllare.

Lindqvist, O. (1994). *Från kejsardöme till tredje riket. Om historieböckerna under Weimarrepubliken*. Göteborg: Göteborgs universitet. Rapport 16. Projektet Europa och läroboken.

Lindqvist har granskat historieböcker under Weimarrepubliken. Han fann en stark nationalistisk tendens i många av dem. I böckerna fanns dessutom en bitterhet över nederlaget i Första världskriget som bidrog till att det i en del läroböcker gavs utrymme åt den så kallade "dolkstötslegenden". Någon antisemitism kunde inte spåras. Däremot fanns det omdömen om andra folk som kunde glida över till förvirrade och motsägelsefulla omdömen. Lindqvist fann också många skolböcker som talade positivt om Weimarrepubliken och det demokratiska styrelsesättet.

Lithner, J. (2000). *Mathematical Reasoning in Calculus Textbook Exercises*. Research Reports, 2, 2000. Umeå: Department of Mathematics, Umeå University.

Loftsdóttir, K. (2004). Hvernig er Afríka í Íslenskum námsbókum? (Representations of Africa in Icelandic Schoolbooks) 2004. *Margt Smátt....* (Hjálparstofnun Kirkjunnar). 16(2): 3.

I sin artikel presenterar Loftsdóttir resultat från en studie där hon undersökt hur Afrika presenteras i isländska skolböcker från sent 1800-tal till nutid.

Loftsdóttir, K. (2004). Umfjöllun námsbóka um fólk frá „framandi“ slóðum (Schoolbooks' discussions about People from faraway places) . 2004. *Skólavarðan*, Málagn Kennarasambands Íslands 4(1): 5-6.

Loftsdóttir, K. (2005). "Hið furðulega við Afríku": Félagslegt minni, nýlendusafnið og Afríka á Íslandi. 2005. *Rannsóknir í Félagsvísindum VI*. Úlfar Hauksson (ritstj.) Reykjavík, Háskólaútgáfan (bls. 355-365).

Loftsdóttir, K. (2005). Nýjar námsbækur, fjölmennung og Afríka (New Schoolbooks, Multiculturalism and Africa). 2005. *Skólavarðan*, Málagn Kennarasamband Íslands, 5(7):24-26.

Loftsdóttir, K. (2007). Learning Differences: Nationalism, Identity and Africa in Icelandic Schoolbooks. *International Textbook Research*, The Journal of the George-Eckert Institute.

Lorentzon, S. (1993). *Patriotism and history teaching: a review of Norwegian history textbooks throughout the nineteenth and twentieth centuries*. Göteborg:Göteborgs universitet. Rapport 11. Projektet Europa och läroboken.

Denna rapport är en reviderad del av en föreläsning som Lorentzen höll vid sin doktorsdisputation 1986. Lorentzen har granskat 50 läroböcker i historia under perioden 1814-1905.

Lorentzon, S. (2003). *Ja, vi elsker...Skolebøkene i den norske nasjonsbyggingsprosessen, 1814-2000*. Høgskulen i Volda.

Loxterman, J. A., Beck, I. L. & McKeown, M. G. (1994). The effects of thinking aloud during reading on students' comprehension of more or less coherent texts. *Reading Research Quarterly*, 29(4), 353-368.

Här beskrivs hur elevers (sixth graders) förståelse av en lärobokstext i geografi ökade genom att de fick tänka högt medan de läste. Texterna var uppdelade i stycken som eleverna läste tyst. Efter varje textstycke frågade testledaren eleverna: "What came to mind?" (1994, s 356). När eleverna läst hela texten fick de också berätta vad de mindes av den och svara på frågor.

Love, E. & Pimm, D. (1996). 'This is so': a text on texts. I A.J. Bishop, K. Clements, C. Keitel, J. Kilpatrick & C. Laborde (red): *International Handbook of Mathematics Education* (371-409). Dordrecht/Boston/London:Kluwer Academic Publishers.

Ludvigsson, D. (2003). *The Historian-Filmmaker's Dilemma. Historical Documentaries in Sweden in the era of Häger and Villius*. Uppsala:Uppsala universitet.

Ludvigssons avhandling är en studie av dokumentärfilmsproduktion. Han ser sin huvudfråga, hur historia används i historiska dokumentärfilmer, som en aspekt av den större frågan, hur historia brukas i det moderna samhället. Ludvigsson har bland annat studerat Villius och Hägers historiska dokumentärer. Han fann att de, för att bli framgångsrika, var tvungna att balansera olika typer av hänsyn. Dessa hänsyn analyserar Ludvigsson i termer av cognitive considerations, moral considerations och aesthetic considerations. Han visar hur dessa aspekter i varierande grad har påverkat olika produktioner. Producentens sätt att hantera balansgången diskuteras i termer av förhandling (negotiation).

Ludvigsson fann att i Villius och Hägers produktion har de kognitiva aspekterna haft en större plats än vad tidigare forskning om genren uppfattat. Han understryker dock att de kognitiva, moraliska och estetiska faktorerna viktas olika beroende på producentens intressen, de normer och värderingar som råder i produktionskontexten, och mediets specifika krav.

Ludy, J. (2003). In Defense of Textbooks and Their "Imposed Patterns".
<http://www.facultyshack.org/article.php3?idnum=124> . Nedladdat 17 augusti 2007.

Lullau, T. M. (1996). *Gender-related language in textbooks in English as a foreign language: a comparative study*. Hovedfagsthesi. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Lund, R. (2004). Lærebøker i engelsk. Hvordan ivaretas det flerkulturelle perspektivet? I: D Skjelbred, D & B. Aamotsbakken (red): *Fokus på pedagogiske tekster 7. Seks artikler om det flerkulturelle perspektivet i læremidler*. Skriftserien ved Høgskolen i Vestfold.

Lundberg, I. (2004). *Konsten att lära sig läsa faktatexter. Elevens möte med läroboken*. Stockholm: Natur och kultur.

I boken tar Lundberg upp vad skolan kan göra för att hjälpa elever att bli aktiva, konstruktiva läsare som kan ta till sig texter. Han uppmärksammar också hur lärare kan lära elever att bearbeta texter, tolka dem och förhålla sig kritiska till dem.

Lunden, K. (1990). *Verdi-lause Lærebøker*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Boken har blivit en klassiker i modern lärobokskritik. Lunden har jämfört språk och stil i äldre och nyare läroböcker i historia. Han fann en stor skillnad i kvalitet. Artikeln är starkt polemisk. Den sista delen innehåller dock en djuplodande analys av svårigheterna med att ge akademisk facklitteratur en pedagogisk prägel.

Lundgren, T. (2003). *Framtidens läromedel*. Stockholm: Hjälpmedelsinstitutet.

I studien presenteras erfarenheter från ett flertal olika projekt med inriktning på att utveckla och prova olika former av läs- och skrivstöd för personer med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Här finns också en kravspecifikation för läromedel.

Lundin, M. (2007). *Students' participation in the realization of school science activities*. Studies in science and technology education.(print) 8. Linköpings universitet.

Långström, S. (1997). Om läroböcker. I *Historiedidaktik i Norden 6. 1997*. Artikeln presenterades vid den Nordiska historiedidaktiska konferensen i Tammerfors. 1996.

Långström, S. (1997). *Författarröst & Lärobokstradition. En historiedidaktisk studie*. Umeå: Umeå universitet. I avhandlingen har Långström intervjuat författare till läroböcker. Följande frågor fokuseras: Vem har skrivit historieläroböcker? Är de forskare eller lärare? Var hör de hemma geografiskt och politiskt? Vad är det som påverkat dem i skrivandet? Har de skrivit in delar av sin egen livsvärld i sina läroböcker? Finns beskrivaren i beskrivningen? Kort sagt: Vad är det som bestämt dessa historieläroboksförfattares sätt att skriva.

Långström, S. (1998). Är förlagen ointresserade av forskningen och framtiden? I *Manus* 1998.

I syfte att få reda på huruvida förlagen bryr sig om forskning inom sitt verksamhetsområde har Långström telefonintervjuat fem av de största förlagens chefer (endast Bonniers saknades svarade inte ens på Långströms brev). Resultatet är nedslående. Förlagen verkar i stort sett förlita sig på beprövad erfarenhet och mer eller mindre förbigå nya forskningsrön med tystnad. I artikeln jämför Långström med andra verksamhetsområden där forskningen spelat och spelar en mycket viktig roll i försöken att modernisera sin produktion. Avslutningsvis för Långström fram olika förslag till förbättringar.

Långström, S. (1999). Om bruk och missbruk av historien. I *Historiedidaktik i Norden 7. 1999*. I artikeln, som presenterades vid den Nordiska historiedidaktiska konferensen i Trondheim 1999, diskuterar Långström läromedlens roll i en diktatur (Sydafrika under apartheidtiden) och i en nybliven demokrati (Namibia).

Långström, S. (1999). "Från apartheid till demokrati: Vad händer med läromedlen?" I *Manus* 1999:4.

I artikeln gör Långström en analys av läroböcker i historia som dels är utgivna under diktaturtiden, dels efter frigörelsen.

Långström, S. (2000). Från apartheid till demokrati. *Manus*. 2000:1.

Här ger Långström en genomgång av läroboksmarknaden i Namibia och en intervju med en läroboksförfattare i Namibia.

I denna artikel och i den ovanstående skildrar Långström läroböckernas historia i Namibia, ett u-land, samtidigt som de handlar om de problem som bristen på läromedel skapar. Artiklarna handlar också om den centrala roll som läromedlen har för en demokratisk utveckling och hur böcker också kan användas för att svetsa samman en ny stat med elva olika språk.

Långström, S. (2001). *Ungdomar tycker om historia och politik – en studie i pedagogiskt arbete*. Umeå: Umeå universitet.

Långström har låtit 1200 elever (ungefär hälften i årskurs 9 och hälften i årskurs 3 i gymnasiet) besvara en enkät som syftade till att fånga upp elevens inställning till historia. Långström fann att intresset för historia fanns bland ungdomarna, om än i varierande grad. Den mest omtyckta inriktningen bland flickor var social historia och bland pojkar politisk historia. Det framkom också att eleverna ville läsa mer modern historia, men även medeltiden väckte deras intresse.

Långström, S. (2007). Forskningen expanderar. *Manus*, 2007:2 s 10.

Långström, S. & Wiklund, U. (2005). *Praktisk lärarkunskap*. I boken ingår ett kapitel om läromedel och hur man kan använda dem i undervisningen. Lund: Studentlitteratur.

Löwing, M. (2004). *Matematikundervisningens konkreta gestaltning: en studie av kommunikationen lärare-elev och matematiklektionens didaktiska ramar*. (Göteborg studies in educational sciences, 208). Göteborg: Göteborg Acta Universitatis Gothoburgensis.

Ma, Y. (1999). *A case study of the implemented mathematics curriculum in urban and rural primary schools in China*. Doctoral dissertation, Chinese University of Hong Kong (UMI:AAT 99455656).

Maagerø, E. & D. Skjelbred (2007): Skrivning som grunnleggende ferdighet i fagene. Hvilken hjelp gir lærebøkene? (u.u. i bok redigert av Torlaug Løkensgard Hoel og Synnøve Matre. Kommer på Tapir Fagbokforlag)

Mannil, R. (1967). Folkskolans läroböcker under hundra år 1866-1966. I: *Skolhistoriskt arkiv IX*. Helsingfors: Svenska skolhistoriska föreningen i Finland.

Marknäs, J. (2003). "Arabstormen". *En kvantitativ och kvalitativ analys av bilden av islam och muslimer i svenska läroböcker*. Pedagogiskt didaktiskt examensarbete. Rapport nr:2003:641. Göteborgs universitet.

Författaren har undersökt om det skett någon förändring avseende den bild av islam och muslimer som givits i ett antal svenska religions- och historieböcker avsedda för högstadiet. Det visade sig att rent omfångsmässigt hade det skett en ökning i läroböckernas avsnitt om islam och muslimer, från de äldsta läroböckerna till de yngsta. Särskilt märktes ökningen i religionsböckerna, men även i historieböckerna hade det skett en ökning. Denna ökning kunde delvis förklaras utifrån riktlinjer i de olika läroplanerna. Vidare hade läroböckernas framställningar blivit mer objektiva. Värdeladdade ord och uttryck hade blivit färre. Bilden av islam och muslimer problematiserades mer, framför allt i de yngre religionsböckerna. Vidare fann författaren att det fanns skillnader mellan religions- och historieböckernas framställningar om t ex den islamiska Guds bilden, människosynen, bilden av Muhammed och islams expansion.

Matsura, K. (2002). "Address on the Occasion of the International Experts Meeting on Textbooks and Learning Materials." Paris: UNESCO.

Mayers, K.S. (1995). The effects of using the Saxon Algebra I textbook on the achievement of ninth-grade algebra I students from 1989-1993. Doctoral dissertation, Delta State University. (UMI:AAT 9528416).

McBride, M. (1994). The theme of individualism in mathematics education: An examination of mathematics textbooks. *For the Learning of Mathematics*, 14(3), 36-42.

McKeown, M. G., Beck, I. L., Sinatra, G. M. & Losterman, J. A. (1992). The contribution of prior knowledge and coherent text to comprehension. *Reading Research Quarterly* Vol. 25. No. 1. I artikeln tas förkunskapernas betydelse upp för förståelse av texter i historia.

McNamara, D. S., Kintsch, E., Butler Songer, N. & Kintsch, W. (1996). Are good texts always better? Interactions of text coherence, background knowledge, and levels of understanding in learning from text. In *Cognition and Instruction*. 14(1), 1-43.

I artikeln undersöks hur en ökad grad av koherens i biologitexter dels påverkade förstaspråks- elevers förståelse av vad de läst, dels påverkade deras förmåga att kategorisera begrepp. Den ökade koherensen visade sig i att de bearbetade texterna fick fler satskonnekter, tydligare referensbindningar och förklaringar av svåra ord. Eleverna som testades gick på Junior high school (i seventh och ninth grade). Författarna fann att elever som inte hade så goda bakgrundskunskaper gynnades av en text som givits ökad koherens. De elever som hade mycket goda bakgrundskunskaper gynnades däremot inte av den bearbetade texten när det gällde att besvara dessa frågetyper. Däremot gynnades dessa elever av att läsa texten med en låg grad av koherens. McNamaras och hennes medarbetares slutsats är att en text med ökad koherens inte ger högrepresterande elever en tillräcklig språklig utmaning. De blir därför aningen passiva vid läsningen. Får de däremot en text med låg koherens tvingas de bli mer aktiva i själva förståelseprocessen.

Mehrstam, C. (2003) Mellan text och text- nedre halvan av sidan 306 i Litteraturorientering för gymnasieskolan. I J Einarsson och G Malmgren (red): *Första nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning*. Växjö 8-9 januari 2003.s 141-159.

Mehrstam har studerat en halvsida i läroboken *Litteraturorientering* (1977). Mehrstam tar sin utgångspunkt i både receptionestetik och reader - response och visar på en komplex relation mellan krav, mål och villkor för läsningen. Lärobokstexten förväntar sig en läsare med vissa förkunskaper och värderingar, men de krav på läsningen som i förlängningen ställs av kurs- och läroplan gör att läsaren också måste vara en annan, eller något mer än den av texten förväntade. Till detta kommer lärobokens litterära exempel, dvs. textavsnitt av en annan natur och med andra krav och svårigheter än de som ställs av själva lärobokstexten.

Melander, B. (1995). Läsebokssvenska, bruksprosa och begreppslighet. En översikt över svensk språkforskning kring läroböcker. I S. Strömquist (red). *Läroboksspråk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

I artikeln ges en överblick över hur pedagogiska texter har studerats från svensk språkforskningens sida. Melander lyfter fram olika infallsvinklar och metoder som kommit till användning.

Melander, B. (1998). "*Det är Husqvarna.*" Om språket i tre upplagor av läsebok för folkskolan. (Nr 17. Institutionen för nordiska språk). Lund: Lunds universitet,

Författaren har jämfört här tre upplagor av läseboken. Hans resultat visar att den första upplagan utmärktes av ett komplext språk med långa parataktiska meningar, tunga fundament, nominal stil, många långa ord och stor ordvariation. Texterna hade ingen klassrumsanknytning. Melander menar dock att de är "äkta och genuina texter med ett klart budskap och enhetligt perspektiv" (s 66). De följer ofta enkla berättande/beskrivande dispositionsprinciper och har tydlig textbindning. Melander anser att det är en av anledningarna till att texterna trots allt torde ha kunnat läsas med förståelse. De två bearbetade upplagorna har ett betydligt enklare språk med kortare meningar, kortare fundament, färre långa ord och en mindre nominal stil. De är också mer anpassade till barnen som läsare. Det tar sig uttryck i att framställningen är livfullare, författaren talar till läsaren, även personerna i berättelsen får röst. Melander menar dock att de förlorat sin äkta prägel och blivit vad han kallar "pedagogiska pseudotexter"(s 66)

Melin, L. (1992). Läsbarhet och textbindning. I *Språkvård*. 1992, 1, 21– 27.

I artikeln presenterar Melin en studie kring textbindning i läroböcker. Melin har undersökt referentbindning, konnektion och tematik i läroböcker. Han har testat högstadielklasser på fyra olika textversioner i historia, en originaltext och tre bearbetade texter. Bäst resultat fick den bearbetade text som försetts med både fler konnektorer och förbättrade referens- och temabindningar. Däremot fick den version som enbart försetts med fler konnektorer till och med sämre resultat än originalversionen. Melin har dock, som han själv påpekar, för stor spridning i sina resultat och har därför inte kunnat visa någon statistiskt säkerställd skillnad mellan de olika versionerna.

Melin, L. (1995). Grafisk pyttipanna. Om text och grafisk form i läroböcker. I S. Strömquist. (red.): *Läroboksspråk* (s 77 – 123). (Ord och stil. Språkvårdssamfundets skrifter 26). Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Melin har undersökt sambandet mellan grafisk form och språkform. Melins slutsats är att eleverna ställs inför ett svårgenomträngligt samt föga konsekvent grafiskt signalsystem när de läser läroböcker. Melin menar vidare att det är tveksamt huruvida de textarter och grafiska konventioner eleverna möter i läroböckerna förbereder dem särskilt väl för andra texter de möter i livet.

Mellung, L. (2003). *Läroböckers svåra språk*. En undersökning av läroboksspråk med utgångspunkt i ett biologiläromedel och ett teknologiläromedel för gymnasieelever på Naturvetarprogrammet. Fördjupningsarbete inom Program i pedagogik med didaktisk inriktning. Institutionen för pedagogik och didaktik. Göteborgs Universitet.

Syftet med undersökningen var att komma åt språkliga faktorer, som inverkar menligt på elevers förståelse. Mellung har undersökt ordförrådet i lärobokstexter i biologi och teknologi. Hon fann att språkliga element såsom lågfrekventa ord ur allmänspråket liksom ämnesspecifika ord ställer till bekymmer för eleverna. Mellungs slutsats blir att de ämnesspecifika orden måste därför förklaras och läras in för att eleverna skall kunna läsa lärobokstexterna med förståelse. Även språket i övrigt måste bearbetas, så att det talar till elever och väcker deras intresse för att lära. Innan vi nått dit måste alla lärare, menar Mellung, ha ett extra öga på språket i de läroböcker som hon eller han arbetar med och hjälpa till när det behövs.

Menke, D. & Davey, B. (1994). Teachers' views of textbooks and text reading instruction: Experience matters. *Journal of Reading* 37:6. Newark: International Reading Association.

Michaelsen, E. (1998). Fiksjon og fakta i historieformidlingen. En sammenliknende sjangeranalyse av roman og lærebok. I E. B. Johnsen. (red.): *Lærebokkunnskap. Innføring i sjanger og bruk*. Oslo: Tano Aschehoug.

Michaelsen har jämfört två läroböcker i historia för år 8 och två historiska ungdomsromaner. Hon har analyserat litterära grepp i texterna. Hon fann att lärobokstexterna inte förmådde förmedla "reell historisk innsikt" Michaelsen rekommenderar därför lärare att elever får skönlitterära texter, som behandlar historiska händelser, företeelser, samtidigt som de studerar motsvarande område i historia.

Michaelsen, E. (1999). Elever vurderer lærebøker. En sammenlikning av elevers og anmedleres vurderinger. I E. B. Johnsen (red.): *Lærebokkunnskap. Innføring i sjanger og bruk*. Oslo: Tano Aschehoug.

Michaelsen, E. (1999). Når lærebøker skal fortelle. I E. B. Johnsen (red.): *Lærebokkunnskap. Innføring i sjanger og bruk*. Oslo: Tano Aschehoug.

Michaelsen, E. (1999). Hvordan skal vi rekke alt?“. Om lærebokas forhold til læreplanen (L97). I E. B. Johnsen (red.): *Lærebokkunnskap. Innføring i sjanger og bruk*. Oslo: Tano Aschehoug.

Mikk, J. (1999). Main aspects of textbook quality. *Hett Stoff* 4/1999. Vasa: Svenskfinlands läromedelscenter.

Mikk, J. (1999). Individual Differences in the Criteria of Optimal Readability of Textbooks. I P. Kansanen, (red.): *Discussions on Some Educational Issues VIII. Research Report 204*. Helsinki: University of Helsinki.

Mikk refererar till estniska studier i läsförståelse som visar att många elever i år fem uppnått resultat som överstiger medelresultatet för elever i år 6. Vissa femmor hade rent av bättre resultat än medelvärdet för år 7. Mikks slutsats av denna och andra liknande studier är att en klass borde ha tillgång till läroböcker på olika nivåer.

Mikk, J. (2000). *Textbook: Research and Writing*. Frankfurt am Main: Peter Lang. Europäischer Verlag der Wissenschaften.

Mikkilä-Erdmann, M. (2001). Improving conceptual change concerning photosynthesis through text design. In *Learning and Instruction II*. Oxford: EARLI.

Mikkilä Erdman har undersökt huruvida läroböcker kan främja elevers begreppsliga utveckling. Författaren lät 200 elever studera dels en traditionell text om fotosyntesen, dels en text som uttryckligen syftade till att förändra de vardagliga uppfattningarna. I den senare texten synliggjordes vanliga missuppfattningar som elever brukar ha om fotosyntesen. Strävan var att direkt peka på skillnader mellan elevens möjliga uppfattningar och vetenskapligt tänkande om fotosyntesen. Resultaten från Mikkilä-Erdmans undersökning visar att lärobokens texter kan hjälpa elever att förändra sina vardagliga uppfattningar. Studien visar också att en text kan utformas olika beroende på vilket slag av lärande som förväntas. Den traditionella texten gav goda resultat på frågor vars syfte var att eleverna skulle finna fakta i texten. Den begreppsutvecklande versionen gav däremot bättre resultat på uppgifter där eleverna skulle dra slutsatser utifrån texten. Mikkilä-Erdmans slutsats är att läroboksförfattare borde fästa uppmärksamhet vid vanliga missuppfattningar och efterlyser en handbok som innehåller just missuppfattningar inom olika ämnen. Denna handbok skulle sedan läromedelsförfattare kunna använda.

Mitchell, F.M. (1999). *All students can learn: Effects of curriculum alignment on the mathematics achievement of third-grade students*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, Montreal Canada. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 440838).

Molander, B. (2003). Filosofiska analyser av pedagogiska texter - och bristen på sådana. *Kobran, nallen och majjen. Tradition och förnyelse i svensk skola och skolforskning*. Ritstj. Staffan Selander. Myndigheten för skolutveckling, Stockholm. Bls. 111-130.

Lena Molin (2006): *Rum, frirum och moral - En studie av skolgeografins innehållsval*. Geografiska Regionstudier nr 69. Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet, Uppsala.

Molin, L. (2006). *Rum, frirum och moral: en studie av skolgeografins innehållsval*, Institutionen för Lärarutbildning vid Uppsala, 2006.

Med läroplansreformen 1994 infördes en mål- och resultatstyrd skola där lärare ges såväl tolkningsutrymme som tolkningsföreträde genom det s.k. frirummet. Skolans politiska uppdrag är att utbilda och fostra demokratiska medborgare och skolämnenas främsta syfte är att bidra till realiseringen av läroplanens mål, som är överordnade kursplanernas. Det är en uppgift som innebär att skolans identitetsskapande uppdrag bör diskuteras samtidigt med dess roll som kunskapsförmedlare. Detta är vad avhandlingen *Rum, frirum och moral*, ytterst handlar om. Avsikten är att analysera och söka förstå geografilärares tolkning av frirummet, dvs. vilket ämnesstoff som lärare väljer för att koppla läroplanens mål, via kursplanerna, till den praktiska undervisningen i skolämnet geografi. Förståelsen av detta innehållsval utgör avhandlingens övergripande syfte.

Studien är ämnesdidaktisk, den kombinerar ämnesteori med didaktisk teori, och hämtar sina analysverktyg från den läroplansteoretiska didaktikforskningen. Analysen utgörs av en empirisk kartläggning av geografilärares innehållsval utifrån ett antal (81) observationer av geografilektioner på gymnasienivå. Den är också en teoretisk reflektion baserad på resultaten av en läroplanshistorisk analys och en textanalys av läroböcker i geografi.

Resultatet diskuteras och redovisas i form av selektiva traditioner och didaktiska typologier för skolämnet geografi. Analysen visar att lärares val av ämnesstoff kan förstås utifrån starka traditioner inom ämnet. Det innebär att den moraliska dimensionen saknas i geografiundervisningen då det traditionella ämnesinnehållet karakteriseras av en essentialistisk utbildningsfilosofi. Möjligheten att diskutera frågor som berör solidaritet, social rättvisa, jämlikhet, etnicitet och utvecklingen av ett hållbart samhälle går därmed till stor del förlorad.

Molloy, G. (2002). *Läraren Litteraturen Eleven. En studie om läsning av skönlitteratur på högstadiet*. Lärarhögskolan i Stockholm. Institutionen för undervisningsprocesser, kommunikation och lärande.

Montagnes, I. (2001). "Thematic Studies: Textbooks and Learning Materials 1990-1999." Paper presented at the World Education Forum, Dakar, Senegal. Paris:UNESCO.

Montgomery, K. (2005). Banal Race-thinking: Ties of Blood, Canadian History Textbooks and Ethnic Nationalism. *Paedagogica Historica*, 41(3), 313-336.

Morgan, C. (1996). The language of mathematics: Towards a critical analysis of mathematics texts. *For the Learning of Mathematics*, 16 (3), 2-10.

Morris, K. M. (2002). *The effects of mathematics curriculum materials and instruction on the achievement and conceptual understanding of sixth-grade students: Comparing traditional and standard-based programs*. Doctoral dissertation, George Mason University. (UMI:AAT 3045278).

Mårdsjö K. (1992). *Människa, text, teknik. Tekniska handböcker som kommunikationsmedel*. Avhandling. Linköpings universitet. Tema Teknik och social förändring vid Linköpings universitet.

Mårdsjö, K. (1996). *Hemkonservering- en studie i värderingar, språkbruk och bildutformning i husliga handböcker från svenskt 1930-, 40- och 50-tal.*

Mårdsjö, K. (1998). *Maten, metoderna och livet. Svenska husliga handböcker 1750-1900.* (Nr 21. Institutionen för nordiska språk). Lund: Lunds universitet,

NLS/Nasjonalt laeremiddelsenter & SIH/Statens Institut for Handikappfrågor I skolan. (1999). Oslo/Härnösand, Sverige,

Sex författare har undersökt texter, illustrationer och designen med utgångspunkt från kriterier som bör uppfyllas av dem som skriver läroböcker.

Nelson, J. (2006). Hur används läroboken av lärare och elever? I B. Bungum, A. Wallin & B. Andersson(red.). , *NorDina. Nordic Studies in Science Education, 4.* , S. 16-27.

I artikeln ges en genomgång av forskning om hur läroboken används av lärare och elever.

Nelson, M. R. (1998). *Children and Social Studies.*Harcourt Brace College Publishers, Fort Worth. (Kafliinn Textbooks and social studies, bls. 179-203.)

Nicely, R. F., Jr. (1985). Higher-order thinking skills in mathematic textbooks. *Educational Leadership, 42*(7), 26-30.

Nicely, R. F., Jr., Fiber, H. R., & Bobango, J.C. (1986). The cognitive content of elementary school mathematics textbooks. *Arithmetic Teacher, 34*(2), 60.

Nielsen, A M. (1997). *A comparison of types of texts or genres in textbooks from two different eras of teaching English in Norwegian schools in the 1960's-1970's and in the 1980's-1990's.* Hovedfagsthesi. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. (102 s.)

Ng, L.E. (2002). *Representation of problem solving in Singaporean primary mathematics textbooks with respect to types, Pólya´s model, and heuristics.* Unpublished master dissertation. National Institute of Education, Nanyang Technological University, Singapore.

Noonan, J. (1990). Readability problems presented by mathematics texts. *Early Child Development and Care, 54,* 57-81.

Norén, K., & Häggquist, M-L. (2006). *Ord och termer i naturvetenskapliga läromedel. En begreppsanalys av ett urval termer, definitioner och beskrivningar inom energiområdet i gymnasieläroböcker, ordböcker och termordlistor.* IPD-rapporter. NA-spektrum. Göteborgs Universitet. Institutionen för pedagogik och didaktik.

Nordstoga, S. (2001). Elevens litteraturhistorie anno 1997. Litteraturhistoriografien i tre böcker for ungdomsstadiet. I S. Selander & D. Skjelbred (red). *Fokus på pedagogiska texter 3.* Høgskolen Vestfold.

Här undersöks om läroboken 'Fra saga till CD', som kom ut i samband med den nya norska läroplanen 1997, presenterar en ny litteraturhistoria eller fortfarande har tyngdpunkt på de inhemska författare som verkade för ett fritt Norge vid förra seklets början.

Nordgren, K. (2006). *Vems är historien? Historia som medvetande, kultur och handling i det mångkulturella Sverige*. Doktorsavhandling inom den nationella forskarskolan i pedagogiskt arbete. Nr 3. Umeå : Fakultetsnämnden för lärarutbildning, Umeå universitet] : Karlstad : Estetisk-filosofiska fakulteten, Pedagogiskt arbete, 2006

I avhandlingen finns en genomgång av läroböcker i ämnet historia. Nordgren fann att europeisk historia upptar nästan hela innehållet i läroböckerna. Detta i en tid, säger Nordgren, då det i nästan varje klassrum finns elever från utomeuropeiska länder.

NOU (Norges offentliga utredningar) 1978:26. *Læremidler i skole og opplæring*. Utredning fra et utvalg under kirke-og undervisningsdepartementet.

Utredningen är fortfarande den grundligaste beskrivningen av läromedlens roll i skola och samhälle i Norge.

Norlund, A. (2007). ”When anyone can publish anything” How to evaluate sources according to textbooks for different educational choices.

<http://www.readingmatrix.com/articles/norlund/article.pdf> Nedladdad 17 augusti 2007.

Anita Norlund har undersökt hur några aspekter av kritisk läsning behandlas i läroböcker som är avsedda att användas i gymnasieskolans svenskämne. Studien visar hur två olika identiteter uppmuntras i böckerna beroende på om de är avsedda för elever på yrkesförberedande eller studieförberedande program. Konsekvenserna av detta i förhållande till nationella provets krav diskuteras också.

Nybakken, A. J. (1999). *Historieskriving og fortelling*. En presentation og en vurdering av den litteraturhistoriske framstillingen i nye lærebøker for ungdomstrinnet med særlig vekt på bruken av fortellendegrep i framstillingen. Universitetet i Oslo. Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap.

Tre läroböcker i litteraturhistoria har undersökts i avsikt att få veta i vilken mån de innehåller narrativa drag. Resultaten visade att det fanns betydande variationer i böckerna.

Nyström, C. (2001). *Hur hänger det ihop? En bok om textbindning*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Nyström, I. (1998). *Språktips för läromedelsförfattare*. Helsingfors: Schildts.

Nyström understryker vikten av att informationen i läroböckerna ges i rätt ordning och att informationen är inbördes sammanhängande.

Nyström, I. (1999). Språket i läroböcker-ett torftigt språk? *Manus. Läromedelsförfattarnas förening*, 3, 3–5.

O’Connor, R.A. (1991). *An evaluation of the readability of text and reinforcement of new vocabulary words in four mathematics series*. Doctoral dissertation, University of Tennessee. (UMI:AAT 9133761).

Olin Scheller, C. (2003). Gymnasieelevers textvärldar." I J. Einarsson & G. Malmgren (red) *Första nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning, Växjö 8-9 januari 2003*. Malmö 2003.

Olin Scheller, C. (2004). "Ett vidgat textbegrepp i praktiken." I S. Thorson (red): *Andra nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning. Göteborg den 8-9 januari 2004*. Göteborg 2004.

Olin Scheller, C. (2005). "Såpor, Strindberg och Sagan om Ringen - Några perspektiv på gymnasieelevers litterära repertoarer." I S. Ask (red): *Svenskläraryrskrift 2005*. Stockholm 2005.

Olin Scheller, C. (2006). "Ett vidgat textbegrepp". I Granath et al (red.): *Perspektiv på lärande i språk och litteratur*. Centrum för Språk och Litteraturredaktik, CSL, Karlstad 2006.

Olin Scheller, C. (2006). "Mellan Dante och Big Brother. En studie om gymnasieelevers textvärldar." *Karlstad University studies*, 2006:67. Karlstad: Estetisk-filosofiska fakulteten, Litteraturvetenskap, Karlstads Universitet.

Christina Olin Scheller har i sin avhandling undersökt gymnasieelevers läsande utifrån de texter de läser på fritiden kontra de texter som lärarna använder i svenskundervisningen. Undersökningen visar att lärarna, trots sina höga ambitioner, inte har möjlighet att utföra uppdraget. Det är sällan de använder sig av andra texter än de rent litterära. De förstår inte heller elevernas förväntningar, förkunskaper och lässtrategier.

-Det här gör det svårt för lärare att studera texter tillsammans med eleverna utifrån en gemensam utgångspunkt. Det gör också att eleverna i gymnasieskolan inte får tillräckligt stöd i att utveckla kunskaper i att läsa, tolka och kritiskt förhålla sig till texter av olika slag. Ett mål med svenskundervisningen borde vara just det, menar Christina Olin-Scheller.

Ollén, B. (1992). *Heidenstam som barnboksförfattare. Om svenskarna och deras hövdingar*. (Skrifter utgivna av Svenska barnboksinstitutet, Nr 46). Hedemora: Gidlunds bokförlag.

I sin avhandling beskriver Ollén Heidenstams öden och äventyr under de tre år som han skrev läseboken i historia. Ollén belyser i sin avhandling det alltid lika aktuella problemet: Hur skall den historiska kunskapen och humanisternas vetenskapliga resultat förmedlas till barn, skolungdomar och vuxna.

Olsson, L. (1986). *Kulturkunskap i förändring. Kultursynen i svenska geografiböcker 1870-1985*. Liber: Malmö

Författaren har i sin avhandling undersökt kultursynen i svenska geografiböcker. Olssons resultat visar att läroböckerna är etnocentriska. Olssons slutsats är att det nog inte går att komma ifrån denna etnocentrism. Däremot kan omedvetenheten i den etnocentriska attityden motverkas.

Olsson, L. (1986) *Finlandsbilden i svenska läromedel*. Rapport från SIL 1987:4.

Olsson har granskat läromedel i svenska och SO-ämnen för mellan-och högstadiet. Olssons slutsats är att Finlandsbilden är ganska rättvisande, men historieskrivningen saknar kontinuitet.

Olson, D. R. (1989). On the Language and Authority of Textbooks. I S. de Castell, M. Luke, A. & C. Luke. (red.): *Language, Authority and Criticism*. London: The Falmer Press.

Olvegård, L. (2006) *Vad händer i skolans historieböcker? En undersökning om innehåll och språkliga strukturer i lärobokstexter i historia*. D-uppsats i Svenska som andraspråk Göteborgs universitet.

Oteiza, T. (2003). [How Contemporary History is Presented in Chilean Middle School Textbooks](#). *Discourse & Society*, Vol. 14, No. 5, 639-660. SAGE Publications. Nedladdat 17 augusti 2007.

Palmberg, M. (1987). *Afrika i skolböckerna. Gamla fördomar och nya*. Stockholm, 1987.

Författaren har undersökt Afrikabilden i läroböcker för högstadiet i engelska och samhällsorienterande ämnen. Böckerna som undersöktes var från 1980-talet. Palmberg menar att läroböckerna har blivit bättre. Tidigare fanns det öppet rasistiska uttryck och tydliga fördomar. Fortfarande skildras dock Afrika ur ett västerländskt perspektiv.

Palm, T. (2002). *The Realism of Mathematical school Tasks. Features and consequences*. (Diss.). Umeå: Department of Mathematics, Umeå University.

Panchyshyn, R. & Enright, B. (1981). *An investigation of word frequency in mathematical word problems in basal mathematics textbooks, grade one through eight*. Paper presented at the Meeting of the Mid-south Educational Research Association, Lexington. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 212487).

Park, K. (1999). The impact of the textbook on girl's perception of mathematics. *Mathematics in School*, 28(4), 2-4.

Paxton, R. J. (1999). A deafening silence: History textbooks and the students who read them. *Review of Educational Research*. Washington: Fall 1999. Vol.69, Iss. 3; pg. 315, 25 pgs.
<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=2&did=48242404&SrchMode=3&sid=1&Fmt=4&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1125533453&clientId=58032&aid=1> Nedladdat 17 augusti 2007.

Pedersen, E.M. (1995). The Qualities of Modern Math Books: A Comparative Analysis. I. P. Skyum-Nielsen (red): *Text and Quality*. Copenhagen: Scandinavian University Press.

Penny, G.W., III. (1991). *Secondary mathematics instructional materials: Usage, effectiveness, and need*. Doctoral dissertation, George Washington University. (UMI:AAT 9223620).

Pepin, B., Haggarty, L., & Keynes, M. (2000). Mathematics textbooks and their use in English, French and German classrooms: A way to understand teaching and learning culture. *Zentralblatt für Didaktik der Mathematik*, 33(5), 158-175.

Peterson, J. M. (1995). New texts, old teachers. *American School Board Journal*, 182(1), 39-40.

Pettersson, R. (1991). *Bilder i läromedel*. Göteborg:Graphic Systems AB.

Pettersson visar här att även bilder kan bedömas enligt en läsbarhetsformel, BLIX. Formeln är avsedd för informations- och kunskapsbilder (bild som är avsedd att förmedla information). Den tar hänsyn till bildens funktionella egenskaper och är ett uttryck för hur svårt eller lätt det är att läsa en bild. En bild som det inte går att begripa kan, enligt Pettersson, inte heller förmedla någon faktisk information eller kunskap. Den funktionella, kommunikativa effekten blir då mycket låg. Ju lättare en bild kan läsas desto bättre blir den funktionella kommunikativa effekten. Dessutom ger Pettersson förslag på områden där det behövs vidare forskning och ger råd till lärare om användning av bilder i läromedel. Pettersson använder begreppet, infologi, läran om presentation och avläsning av verbo-visuell information som omfattar studier av hur en representation bör utformas för att optimal kommunikation mellan sändare och mottagare skall kunna uppstå.

Piccolo, J. A. (1987). Expository text structure: Teaching and learning strategies. *The Reading Teacher*. Pp. 838-847.

Piccolo, som själv är lärare, presenterar här en undervisningsmodell som använts för att få elever att bli bättre på att förstå faktatexter. Modellen tar sin utgångspunkt i själva textstrukturen.

Pingel, F. (1999). *Unesco Guidebook on Textbook Research and Textbook Revision*. Paris:UNESCO.

Pingel, F. (2000). *The European home: representations of 20th century Europe in history textbooks*. Strasbourg: Europarådet.

Pretorius, E. (1995). Reading between the lines: causal connectivity, inferences and implicitness in texts. I: *South African Journal of Linguistics, Supplement* 26, 3–24.

Pretorius har undersökt förekomsten av implicita kausala länkar i sydafrikanska lärobokstexter. Hela 54 texter, 27 för förstaspråkläsare och 27 för andraspråkläsare (18 historia, 18 skönlitteratur och 18 naturvetenskap) har analyserats. Andraspråkläsarna i Sydafrika har en speciell situation. Fram till ungefär 10-årsåldern är undervisningsspråket deras förstaspråk, men sedan blir det engelska. Det hänger samman med att de då börjar i s k Standard 3. När eleverna börjar i Standard 3 får de också svårare texter i skolan. Tidigare har de mest läst berättelser, vars primära syfte har varit att träna deras grundläggande läsfärdigheter och att skapa läslust hos eleverna. I Standard 3 skall de plötsligt läsa faktatexter. Pretorius' resultat, som är statistiskt signifikanta, är något överraskande. De visar att de specialskrivna lärobokstexterna för andraspråkläsare i historia, naturvetenskap och skönlitteratur hade en högre grad av implicita kausala länkar än motsvarande texter för förstaspråkläsare. Det innebär att de blir svårare att läsa eftersom läsaren tvingas inferera i större utsträckning. Eftersom infererandet bygger på förkunskaper såväl kulturspecifika sådana som rent lingvistiska, kan det ställa till svårigheter för andraspråkläsarna eftersom många inte har tillräckliga bakgrundskunskaper.

Prytz, J. (2007). *A study of geometry textbooks and literature on geometry instruction for elementary and lower secondary levels in Sweden, 1905-1962, with a special focus on professional debates*. Uppsala dissertations in mathematics, 46. Uppsala university.

Prytz har i sin avhandling undersökt skolgeometrin i Sverige och visar bland annat att det inte alls var bättre förr. Långt in på 1930-talet använde man fortfarande Euklides *Elementa*, skriven 300 år före Kristus, som lärobok i geometri.

Den geometri som lärdes ut i *Elementa* får dagens studenter möta först på universitetsnivå påpekar Prytz. Redan vid 13 års ålder kom eleverna i kontakt med formell bevisföring. Men dåtidens läroverkselever var för den skull inte smartare, resultaten från den tidens nationella prov visar att det inte alls gick bra för eleverna. Ofta var det färre än 30 procent som klarade geometriuppgifterna på examensproven i årskurs 9. Ibland var det till och med så få som fem procent som lyckades med geometriuppgifterna enligt Prytz.

Purnell, K. N. & Solman, R.T. (1991). The influence of technical illustrations on students' comprehension in geography. *Reading Research Quarterly* Vol 26/3, pp 277-299.

Purnell och Solman har undersökt vilken effekt användningen av tekniska illustrationer som komplement till texter har på elevers lärande i geografi. Deras resultat visar att illustrationer hade en klar positiv effekt på elevers lärande. Denna effekt var dock beroende av i vilken utsträckning illustrationerna och texten samverkade.

Rackley, L.J.E. (1994). *Differences between teachers who use a mathematics textbook more than fifty percent of the time and teachers who use a mathematics textbook less than fifty percent of the time*. Master dissertation, San Jose State University. (UMI:AAT 97334181).

Raman, M. (1998). *Epistemological messages conveyed by high school and college mathematics textbooks*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. San Diego. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 420523).

Ransgart, M. (2003). *Begriplighet och engagemang i lärobokstext- en undersökning av läsförståelse hos mellanstadieelever*. MINS.-rapport nr 53. Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet.

Ransgart har undersökt om 67 mellanstadieelevers förståelse av en lärobokstext ökade om texten försågs med de språkliga variablerna röst och kausalitet. 34 av eleverna fick läsa en originaltext och 33 en bearbetad text försedd med variablerna röst och kausalitet. För att se om eleverna förstätt vad de läst användes frågor i anslutning till texten. De elever som läst den bearbetade texten lyckades besvara frågorna bäst.

Raugstad, R. (2000). *Elevers förståelse av fotosyntesen. 14-og 15-åringers forståelse av fotosyntesen og en studie av hvordan fotosyntesen är presentert i lærebøker*. Universitetet i Oslo. Det matematisk-naturvitenskaplige fakultet og Institutt for laererutdanning og skoleutvikling.

I studien presenteras elevers uppfattning av fotosyntesen samt hur begreppet fotosyntes behandlats i läroböcker från grundskola till universitet. De läroböcker som analyserats är från åren 1997/98 och omfattar klasserna 6, 8 och 9. Även läroböcker från 1990-talet som brukas

på universitetsnivå ingår i analysen. Raugstad fann mycket olika angreppssätt i de undersökta böckerna.

Reichenberg, M. (2000). *Röst och kausalitet i lärobokstexter. En studie av elevers förståelse av olika textversioner*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Reichenberg har bearbetat två originaltexter, direkt tagna ur läroböcker, en i historia och en i samhällskunskap i tre olika textversioner. En fick en ökad grad av kausalitet, dvs. drag som underlättade för läsaren att se orsaks- och verkanssamband, en annan bearbetades med röst. I en text med röst talar författaren direkt till läsaren och vill därigenom närma texten till läsaren. Avsikten är att få läsarna att bli mer engagerade/aktiva. En tredje text bearbetades med såväl röst som kausalitet. Texterna var avsedda för år 7. Det visade sig att den textversion som bearbetats med såväl kausalitet som röst hade en gynnsam effekt på andraspråksläsares textförståelse. Se Beck et al 1991, 1995 ovan

Reichenberg, M. (2003). *Är lättlästa texter verkligen lättlästa? I Språk och lärande. Rapport från ASLA:s höstsymposium Karlstad, 7-8 november 2002*. S. 74-92.

I studien ingick 48 elever som fick läsa dels två texter tagna direkt från *Levande historia* dels samma texter tagna från *SO-lätt* i historia – som är en lättläst version av *Levande historia* –. Av de 48 eleverna, kunde 24 avkoda bra, men läste passivt, dvs på ytan. De övriga 24 hade problem med avkodningen, men de hade inte fått diagnosen dyslexi.

Elevernas förståelse ökade inte när de läste de lättlästa texterna. En förklaring kan vara att författarna i sin iver att förenkla texterna har skrivit för kortfattat och så gott som genomgående använt korta huvudsatser. Det har medfört att språket komprimerats i form av exempelvis fler substantiv. Det har också lett till att mycket av innehållet blivit implicit. De förenklade varianterna har som en följd därav inte förenklats. Själva förenklingsproceduren har istället medfört att inte bara förståelsen viktiga tankeled försvunnit utan också rytmen i språket. Det är dessutom svårt att få fram engagemang i en så avskalad text.

Reichenberg drar två slutsatser från sin undersökning. Den ena är att om vi vill få bättre läsare, måste undervisning kring lässtrategier lyftas fram i skolundervisningen. **Den andra är att texterna måste vara skrivna så att det är lätt att följa de logiska resonemangen i dem.**

Reichenberg, M. (2003). *Vad står det egentligen i texten? En pilotstudie av elevers förståelse av två bibeltexter*. Göteborg: Göteborgs universitet.

I denna studie undersöks huruvida strukturerade textsamtal kan öka elevers läsförståelse. I studien samtalar en lärare med elever i smågrupper kring "Den barmhärtige samariern".

Reichenberg, M. (2005). *Gymnasieelever samtalar kring facktexter. En studie av textsamtal med goda och svaga läsare*. Acta Universitatis Gothoburgensis. Gothenburg Studies in Educational Science, 232.

Reichenberg har undersökt elevers förståelse av lärobokstexter i samhällskunskap/omvårdnad. Materialet utgörs av 23 videoinspelade textsamtal i smågrupper med gymnasieelever i år 1. Majoriteten av eleverna utgjordes av svaga läsare, dvs. de kan avkoda orden de läser förhållandevis väl, men de har svårt att skapa mening i vad de läser. Resultaten tyder på att lärarledda strukturerade textsamtal kring lärobokstexter kan vara ett verktyg för eleverna att läsa texter med förståelse. Samtalen visade att flera elever inledningsvis hade betydande svårigheter i att skapa mening i texterna, men att de tillsammans lyckades göra det. Genom

samtalet tvingades de gå i närkamp med texten, lyssna till kamraters uppfattning om texternas innebörd. De fick se sina inlägg tolkade av kamraterna och det ledde ofta till att de såg de förra i ett nytt ljus. Läraren som samtalsledare spelade här en viktig roll för att få eleverna att kritiskt analysera sina egna och andras utgångspunkter, få dem att överbygga samt kunna ifrågasätta och bearbeta sin egen etnocentrism.

Reichenberg, M. (2005). ”Det är därför vi aldrig läser i den boken.” Gymnasieelevers tankar om läsning och tryckta texter. IPD-rapporter. Nr 2005:06. Göteborgs universitet. Institutionen för pedagogik och didaktik.

Reichenberg har undersökt 94 gymnasieelevers läsning i samhällskunskap/omvårdnad. Även deras fritidsläsning har varit föremål för intresse. Studien har genomförts med hjälp av enkäter och uppföljande intervjuer. Majoriteten av eleverna var svaga läsare och gick på yrkesinriktade program. Resultaten ger en antydning om att eleverna rent teoretiskt hade en uppfattning om vad det innebär att förstå en text i samhällskunskap/omvårdnad. Majoriteten av dem, såväl goda som svaga läsare, menade att de förstod en text när de förstod orden och sammanhanget. Vad det innebär att förstå sammanhanget hade de flesta svaga läsarna uppenbara svårigheter med att förklara. Resultaten tyder vidare på att de flesta svaga läsarna övervärderade sin läsförståelse i samhällskunskap/omvårdnad. Såväl goda som svaga läsare var mycket kritiska till språket i läroböckerna, inte bara i samhällskunskap/omvårdnad utan också i andra ämnen. De hade dock konstruktiva förslag på hur man skulle kunna öka läsbarheten i läroböckerna. Det hade de också när det gällde att tala om hur man kan bli en bra läsare. Såväl goda som svaga läsare efterlyste lärare som har regelbundna textgenomgångar, som undervisar eleverna hur de skall gå till väga när de läser och som gör läsandet lustfyllt så att eleverna känner sig motiverade att läsa.

När det gäller fritidsläsning dominerade tidningsläsning. Vidare läste eleverna ofta på webben.

Reichenberg, M. (2006). Att läsa mellan och bortom raderna. I: Bjar (red.). *Det hänger på språket*. Lund: Studentlitteratur. S. 213-235.

Reichenberg, M. (2006). Analys av läroböcker i modersmålet. I S. Selander & V. Hertzberg (Red.). *Skolans blick och textens röst - om svenskspråkiga läromedel för den finlandssvenska grundskolan i Finland*. S. 179-232.

Reichenberg har undersökt finlandssvenska läromedel i modersmålet för grundskola och gymnasium. Hon fann bland annat att läroboksförfattarna inte bara i instruktionerna utan också fortlöpande talar till läsarna och instruerar dem att aktivt ta itu med läsningen/uppgifterna. Läsarna får också exempel på hur de kan gå till väga vid den aktiva läsningen. Vidare uppmanar författarna läsarna att formulera frågor till texterna de läser, dvs att föra en aktiv dialog med textens författare och ifrågasätta denne. De frågor som förekommer manar till eftertanke och reflektion och textsamtalets fördelar uppmärksammas. Det finns också en vilja att utreda orsaks- och verkansamband. Vidare finns det en strävan att synliggöra den finlandssvenska identiteten. Om man jämför med rikssvenska läroböcker så är grammatikavsnitten mer omfattande i de finlandssvenska. Fokus ligger mycket på språkvård och en normativ ton kan skönjas.

Reichenberg, M. (2007). La det bli et eventyr å lese lærebøker! I I. Bråten. (red.): *Leseforståelse*. Oslo: Cappelens forlag.

Reichenberg, M. & Axelsson, S.G. (2006). Reading to learn from expository texts. In: Bruillard, E., Aamotsbakken, B., Knudsen, V.S & Horsley, M (red.) *Caught in the web or lost in the textbook?* Eighth International Conference on Learning and Educational Media. Caen: IUFM/IARTEM/Stef, p. 279-288.

I denna artikel redovisas det första året i en longitudinell studie kring elevers förståelse av lärobokstexter och huruvida denna förståelse kan öka om eleverna får delta i strukturerade textsamtal. Eleverna som ingår i studien gick vid starten i årskurs 4. I studien ingår också kontrollgrupper.

Reichenberg Carlström, M. (1995). *Att på svenskarnas språk förstå Sverige. Invandrarelever och språket i gymnasiets SO-böcker.* (Meddelanden från Institutionen för svenska språket nr 10). Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för svenska språket.

Ur ett andraspråksperspektiv har Reichenberg undersökt läsbarheten i tre läroböcker i samhällskunskap, två i historia och en i religionskunskap. Läroböckerna användes på gymnasiet. Reichenberg fann att läroböckerna hade en låg läsbarhet – bland annat ett högt lixvärde. Läroböckerna i samhällskunskap hade en lägre läsbarhet än de i historia och religion. Samtliga läroböcker innehöll språkliga konstruktioner som man enligt språkvårdare helst borde undvika att använda när man skriver. Sett ur ett andraspråksperspektiv innehöll läroböckerna också många grammatiska konstruktioner som med stor sannolikhet är speciellt svåra för elever med svenska som andraspråk.

Remillard, J.T. (1996). *Changing texts, teachers, and teaching: The role of curriculum materials in mathematics education reform.* Doctoral dissertation, Michigan State University. (UMI:AAT 9734181).

Reuterstrand, S. (2007). Varför händer det inte mer? I Höglund, Reuterstrand & Wigerfelt (red.): *KRUT*, 4-5.(123-124).

Riley, J.E. (1999). *Elementary school mathematics. Factors affecting strategies and materials for instruction.* Doctoral dissertation, Hofstra University. (UMI:AAT 9933934).

Robertson, I. & Kaheney, H. (1996). The use of examples in expository texts: Outline of an interpretation for text analysis. I *Instructional science* 24. Amsterdam: Kluwer Academic Publishers.

Roseman, J.E., Kesidou, S., Stern, L. & Caldwell A. (2001). Heavy books light on learning. AAAS Project 2061 Evaluates Middle Grades Science Textbooks. Hämtat 18 januari 2005.

Roseman et al. har undersökt läroböcker i matematik och naturvetenskap. De fann läroböcker i naturvetenskap tog upp en mängd olika teman utan att utveckla dem.

Ryeng, S. (2000). *Tysklandsbildet og kulturell bevissthet. En analyse av tekster i et læreverk for Videregående skole.* Institutt for pedagogikk, Universitetet i Tromsø.

Sadoski, M., Goetz, E. T., & Rodriguetz, M. (2000). Engaging Texts: Effects of Concreteness on Comprehensibility, Interest, and Recall in four Text Types. *Journal of Educational Psychology*. Vol. 92. No 1.

Författarna har undersökt hur dimensionen konkret - abstrakt påverkade elevers inläring. Resultatet visar att konkreta texter har fördelar med tanke på elevers förståelse, intresse och minnesbehållning. Eleverna kom i medeltal ihåg konkreta texter 1,7 gånger bättre än abstrakta. Författarna varnar dock för att applicera resultaten mekaniskt och påminner om att det givetvis behövs abstrakta texter.

Sandora, C. A. (1994). *A comparison of two discussion techniques: Great Books (post-reading) and Questioning the Author (on-line) on students comprehension and interpretation of narrative texts*. Unpublished doctoral dissertation, University of Pittsburgh.

Sandora har gjort en longitudinell studie där lärare under tre år tillämpat Questioning the Author (QtA). Under tre år studerade Sandora tillsammans med Beck och McKeown fem lärare och 120 elever. Eleverna gick i år 4 och 5 i två olika skolor, en privat där majoriteten av eleverna var svarta med afroamerikansk bakgrund och en kommunal, där det huvudsakligen gick vita elever. Många av de senare hade arbetslösa föräldrar. Lärarna hade alltifrån 0 till 20 års erfarenhet av undervisning. Innan lärarna började tillämpa QtA fokuserade deras frågor huvudsakligen på enskilda fakta och eleverna gav korta svar. Läraren dominerade också mycket. Allteftersom ändrade dock deras frågor karaktär liksom elevernas svar. Lärarnas talaktivitet avtog också till förmån för elevernas. Se också Sandora, C.A; Beck, I & McKeown, M (1999). A comparison of two discussion strategies on students' reading comprehension and interpretation of complex literature. In: *Journal of Reading Psychology* 20, 177-212.

Sandqvist, C. (1995). Från 50-tal till 80-tal. I: S. Strömquist (red.): *Läroboksspråk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Sandqvist har jämfört läroböcker från 1950 med läroböcker från 1980. I undersökningen ingår läroböcker från gymnasiet och högstadiet. Hon har studerat såväl form som innehåll. Hennes resultat visar att texterna i 1980-talets läroböcker för såväl gymnasiet som högstadiet har blivit kortare, medan bilder och bildtexter fått större plats. 80-talets läroböcker är så informationstäta, att de kan jämföras med Svensk uppslagsbok.

Schleppegrell, M.J., Achugar, M., & Oteíza, T. (2004) The grammar of History: Enhancing Content-Based Instruction Through a Functional Focus on Language. *TESOL Quarterly*, 38 (1).

Schram, P., Feiman-Nemser, S., & Ball, D. (1990). *Thinking about teaching subtraction with regrouping: A comparison of beginning and experienced teachers' responses to textbooks*. (Research Report 89-5). East Lansing, MI.

Schoenfeld, A.H. (2002). Making mathematics work for all children: Issues of standards, testing, and equality. *Educational Researcher*, 31(1), 13-25.

Schnack, K. (1995). Educational Texts in the Light of General Didactics. I P. Skyum-Nielsen, P. (red.): *Text and Quality*. Copenhagen: Scandinavian University Press.

Schulbuchgestaltung in der DDR. (1984). Berlin: Volk and Wissen Volkseigener Verlag

18 författare sammanfattar här DDR's åsikter om lärobokens roll i skolan och samhället i övrigt. Man får således en inblick inom vilka ramar läroboksförfattare hade att hålla sig om de ville få publicerat vad de skrivit

Selander, S. (1988). *Lärobokskunskap*. Lund: Studentlitteratur.

Selander har granskat berättarstil och innehåll från pedagogisk synvinkel i läroböcker i historia från 1841 till 1985. Han menar att moderna läroböcker visserligen är "pedagogiskt upplagda men ack så tråkiga". I de moderna läroböckerna är det inte längre något äventyr att läsa historia, snarare en ständigt upprepande akt av faktauppluggande. Eleverna skall tillägna sig det nutida, samlade vetandet, inte historia som undersökning, vilket är historiebegreppets ursprungliga innebörd. Hans slutsats är att den moderna historieläroboken inte har utnyttjat den berättande stilen på något mer medvetet sätt för att framställa historia. Hos Grimberg och Odhner däremot är texten fyllig och berättande. Selander förespråkar läromedel som hjälper lärare och elever till en mer undersökande pedagogik.

Selander, S. (1988). Skolbokskunskap och pedagogisk textanalys. I *Skolböcker 3. Den (o)möjliga läroboken*. (s 95–109); (Rapport från Läromedelsöversynen. Ds 1988:24). Stockholm: Allmänna förlaget.

Selander, S. (1991). Pedagogic Text Analysis. I M-L. Julkunen, S. Selander. & M. Åhlberg (red.): *Research on Texts at School*. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Selander, S. (1993). Pedagogiska texter som forskningsfält. I S. Selander. (red.): *Forskning om utbildning. Tidskrift för analys och debatt* .3/4.1994. Uppsala: Pedagogiska institutionen.

Selander diskuterar och problematiserar bland annat dagens ungdomars behov av omväxling och hur lärobokens innehåll idag allt mer anpassas till detta behov. Bland annat har bilden fått en allt större betydelse och konkurrerar därför med texten om utrymmet i böckerna.

Selander, S. (1994). Pedagogiska texter och retorik. I S. Selander. & B. Englund. (red.): *Konsten att informera och övertyga. En antologi om pedagogik, text och retorik*. Stockholm: HLS förlag.

Selander, S. (1995). Research on Pedagogic Texts: An Approach to the Institutionally and Individually constructed Landscapes of Meaning. I P. Skyum-Nielsen. (red.): *Text and Quality*. Copenhagen: Scandinavian University Press.

Selander, S. (1997). *Textbooks and Educational Media*. Collected Papers 1991-1995. Stockholm:IARTEM/Staffan Selander.

Boken innehåller ett urval av de föreläsningar som hållits på IARTEMS seminarier under föreningens fyra första år. Materialet är organiserat i fem olika grupper. Textbooks and Educational Media; Textbooks in the Light of History; The Good and the Public; Offered Meaning; Close Readings of Texts; Pictorial Illustrations and Music Videos.

Selander, S. (2003). Pedagogiska texter och andra artefakter för kunskap och kommunikation. En översikt över läromedel-perspektiv och forskning. I *Läromedel-specifikt*. SOU 2003:15.

Selander, S. (2004). Lärandet i en motstridig värld. *Pedagogiska Magasinet*, nr 2, s. 28-34

Selander, S. (2005). Les textes pédagogiques, support pour l'apprentissage et artefacts culturels. I E. Bruillard (red.): *Mauels scolaires, regards croisés*. ScérÉn, CRDP, Basse-Normandie.

Selander, S. (2006). Den nye fagdidaktikken, spørsmål, tradisjoner og utfordringer. *Bedre Skole*, Nr. 4, s. 45-49.

Selander, S. (2006). Dags att lämna 1800-talet. *KRUT*, nr 123-124, Temanummer om läromedel, s. 28-40.

Selander, S. (2006). Skolans blick och textens röst- om svenskspråkiga läromedel för den finlandssvenska grundskolan i Finland. I S. Selander & V. Hertzberg (red.): *Skolans blick och textens röst- om svenskspråkiga läromedel för den finlandssvenska grundskolan i Finland*. S. 9-176.

Selander har granskat finlandssvenska läromedel. Han framhåller bland annat att de finlandssvenska förlagen verkar för små för att orka med en rejäl satsning på utvecklingsarbete. Det stöd som de får verkar inte räcka till. Selander menar att en idé kunde vara att de två förlagen Schildts och Söderströms slogs ihop. Då skulle förmågan att utveckla läromedel (tryckta såväl som digitala texter) öka. Dessutom skulle läroböcker kunna översättas och anpassas till en modern/postmodern finlandssvensk situation.

Selander, S. (2007). Bild som text och som resurs för lärande. *RPI-nätet*, nr 14, s. 8-10.

Selander, S. (in press). Designs for learning and the formation and transformation of knowledge in an era of globalization. *Studies in Philosophy and Education*. Springer.

Selander, S., Forsberg, Romare, E. & Åström, (1992). *Bilden av arbetsliv och näringsliv i skolans läroböcker*. Stockholm.

Boken är stundtals mycket kritisk till läroböckernas framställningar. Selander et al. menar att läroboksförfattarna är för snabba med att ta ställning. De borde istället lämna utrymme och ge eleverna underlag för ställningstagande i olika frågor.

Selander, S., Romare E., Trotzig, E. & Ullman, A. (1990). *Rasism och främlingsfientlighet i svenska läroböcker? Spov 9. Studier av den pedagogiska väven. Rapport 120:9*. Härnösand: Institutet för pedagogisk textforskning. Högskolan i Sundsvall/Härnösand.

Författarna har undersökt text- och bildinnehåll i läroböcker. De fann att det inte fanns en renodlad rasism eller främlingsfientlighet i de undersökta läroböckerna. Däremot var det inte ovanligt att man framställde främmande länder och kulturer utifrån svenska mått mätt. Det var Sverige och det svenska som var måttstock som allt mättes i förhållande till. Det var "oss" i

förhållande till “de andra”. Detta gällde särskilt för de illustrationer som fanns i läroböckerna. Inte sällan förekom det också en polarisering, där ljusa människor illustrerade begrepp som “välfärd”, “lycka” och “utveckling”, medan mörkhyade människor förekom i samband med begrepp som “ofärd”, “olycka” och “underutveckling”.

Selander, S. & van Leeuwen, T. (1995). Picturing “our” heritage in the pedagogic text: layout and illustrations in an Australian and a Swedish history textbook. *Journal of Curriculum studies*, VOL. 27, NO. 5.

Selander, S., Tholey, M. & Lorentzen, S (2002). *New educational media and textbooks. the 2nd IARTEM Volume*. Stockholm Library of Curriculum Studies, Vol 9.

Här finns de föredrag kring läroböcker och läromedel som presenterades på IARTEM-konferensen (The International Association for Research on Textbooks and Educational Media) i Utrecht, Holland. En slutsats från denna konferens var att läromedel fortfarande måste anses som viktiga i undervisningen, men att det ändå är viktigt att använda sig av läromedel i ett vidare begrepp, s k “educational texts”.

Selander, S. & Skjelbred, D. (2004). *Pedagogiske tekster for kommunikasjon og læring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Studien ger en översikt över hur läromedel väljs, hur de används och hur de har utvecklats kvalitativt sett i Norge och även i andra länder.

Selander, S., Åkerfeldt, A. & Engström, S. (2007). Design för lärande. In S. Knudsen m.fl. (red): *Tekst i vekst*. Oslo: Novus Forlag.

Sepulveda S. M.A. & Farrell, J.P. (1983). The use of textbooks by teachers and students in learning and teaching. In E. Schiefelbein, J.P. Farrell, & M.A. Sepulveda (red): *The influence of school resources in Chile: Their effect on educational achievement and occupational attainment* (pp 72-109). Washington, DC: International Bank Reconstruction and Development Staff Working Paper. Nr 530.

Shepardson, D. & Pizzini, E. (1991). Questioning Levels of Junior High School Science Textbooks and Their Implications for Learning Textual Information. In *Science Education* 75/6.

Här presenteras ett schema som författarna har använt för att mäta den kognitiva nivån på frågor och uppgifter som förekommer i ett antal läroböcker. Författarna fann att varken frågorna eller uppgifterna gav eleverna några större kognitiva utmaningar. Deras slutsats är att dylika uppgifter och frågor därför kan verka hämmande på eleverna.

Sigurgeirson, I. (1992). *The Role, Use and Impact of Curricula Materials in Intermediate Level Icelandic Classrooms*. University of Sussex.

I sin avhandling har Sigurdgeirsson undersökt hur läromedel används i den isländska skolan. Här ges också en läromedelsöversikt.

Simonsen, D. (1999). *Godt språk i lærebøke. Rettleiing i lærebokarbeid*. Norsk språkråd. Oslo 1999. Här får man veta vilka regler språkrådet följer när de granskar läromedel som förlagen vill få publicerade. Norge har således till skillnad från Sverige en statlig läromedelsgranskning.

Simonsen, K. (1947). *Om lærebokvokabularet i den høyere skole. Hvordan elevene tilegner seg det*.

Författaren har gjort en omfattande kvantitativ undersökning av ordförrådet i läroböcker för gymnasiets år 1 samt undersökt i vilken grad eleverna kunde förstå och använda orden. Resultatet är negativt. Eleverna förstod så lite att Simonsen menar att en revidering behövs.

Shield, M. (1998). *Mathematics Textbooks: Messages to Students and Teachers*. I C. Kaner, M. Goos & E. Warren. (red.): *Teaching Mathematics in New Times*. 21 Annual Conference of the Mathematics Education Research Group of Australasia, 5-8 July, 1998 (516-523).

Skaane, K. D. (2002). *The Foundation Course in English: A Comparative analysis of syllabuses and textbooks. Hovedfagsthesi*. Department of British and American Studies. Department of Teacher Education and School Development, University of Oslo. (82 s.)

Skjelbred, D. (1975): Om språk, språkbruk, handling og hending. En analyse av noen trekk ved språket i ei lærebok i historie for gymnaset. Kristian Moen: *Verdenshistorie 1815- 1970*. Hovedoppgave i nordisk språk, Universitetet i Oslo.

Skjelbred, D. (1999): "... de umisteligste Bøger". En studie av den tidlige norske abc-tradisjonen. Avhandling for den filosofiske doktorgraden, Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo

Skjelbred, D. (2000): *Norske abc-bøker 1777 - 1997. En bibliografi*. Skriftserien ved Høgskolen i Vestfold nr. 2

Skjelbred, D. (2000). Norskobøker for ungdomstrinnet, noen faglige og pedagogiske tendenser. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 6.

Skjelbred, D. (2001). I S. Selander & D. Skjelbred (red): *Fokus på pedagogiske tekster 1. Artikler fra prosjektet Valg, vurdering og kvalitetsutvikling av lærebøker og andre læremidler*. Skriftserien ved Høgskolen i Vestfold,.

En artikelsamling som är den första i en serie där resultat från högskolan i Vestfolds praktiska och teoretiska arbete kring pedagogiska texter presenteras. I denna samling finns bland annat ett bidrag av Berit Bratholm i vilket hon tar upp turerna kring upphävandet av den statliga läromedelsgranskningen.

Skjelbred, D. (2001) I S. Selander & D. Skjelbred (red): *Fokus på pedagogiske tekster 2. Artikler om læremidler i første klasse*. Skriftserien ved Høgskolen i Vestfold.

I artikelsamlingen ingår bland annat ett bidrag av Liv Torunn Eik där hon tar upp elevens första möte med läroboken, Trine Solstad utvärderar bilder och texturval i böcker för elever i år 1. Janne Fauskanger har granskat arbetsböcker i matematik för år 1.

Skjelbred, D. (2001) Selander, S. & Skjelbred, D. (red): *Fokus på pedagogiske tekster 4. To artikler om vurdering av lærebøker*. Skiftserien ved Høgskolen i Vestfold.

Skjelbred, D. (2002) I S. Selander & D. Skjelbred. (red): *Fokus på pedagogiske tekster 5. Tre artikler fra norsk lærebokhistorie*. Skriftserien ved Høgskolen i Vestfold.

I artikelsamlingen finns bland annat en översikt av Ragnhild Lund över engelskämnets utveckling i den norska skolan. Hon har också analyserat tre läroböcker i engelska som var i bruk under tiden 1887-1997.

Skjelbred, D. (2003). I D. Skjelbred & B. Aamotsbakken. (red.): *Fokus på pedagogiske tekster 6. Fem artikler om flerkulturelle perspektiv i læremidler*. Skriftserien ved Høgskolen i Vestfold,

Artikelsamlingen innehåller fyra artiklar om digitala läromedel. I en av dem analyserar och utvärderar Roar Engh programvaror som är avsedda för elever med läs-och skrivsvårigheter.

Skjelbred, D. (2003): I D. Skjelbred & B. Aamotsbakken (red.): *Det flerkulturelle perspektivet i lærebøker og andre læremidler*. Sluttrapport Skriftserien ved Høgskolen i Vestfold. Rapport nr. 16

Skjelbred, D. (2003): *Valg, vurdering og kvalitetsutvikling av lærebøker og andre læremidler*. Sluttrapport. Skriftserien ved Høgskolen i Vestfold. Rapport nr. 12

Studien är en slutrapport i projektet "Valg, vurdering og kvalitetsutvikling av lærebøker og andre læremidler" som Skjelbred har lett. Projektet har varit ett samarbete mellan UFD/Læringssenteret og Norsk Faglitterær forfatter og oversetterforening och har stöttats av Den norske Forleggerforening. Projektet startade 1999 i samband med att den statliga läroboksgranskningen höll på att upphävas. Själva forskningsprogrammet har organiserats av Høgskolan i Vestfold.

Skjelbred, D. (2004): Lesing og leseopplæring 1829. I Seliass (red): *1829. Jubileumsskrift i anledning Cappelen 175års-jubileum*. Oslo: Cappelen

Skjelbred, D. (2004): Fibel fra Fredrikstad. Hamre/Langlo/Monsen/Ostad (red.) Fag og fagnad *Festskrift til Kjell-Arild Madssen i høve 60-årsdagen* Høgskulen i Volda: Skrifter fra Avdeling for humanistiske fag

Skjelbred, D. (2004): "Den dannelsen alle må være fortrolige med" Om morsmålsfagets kanon i læreplaner og lærebøker i den norske grunnskolen. *Dansklærerforeningens årbok for barne- og ungdomslitteratur*. København Dansklærerforeningen

Skjelbred, D. (2005): Nye læreplaner – gammel lærebokpraksis? *Bedre Skole* nr. 4

Skjelbred, D. (2005): Læremidler – et tema for kompetanseheving. I *Utdanning* nr. 9

Skjelbred, D. (2006): Sjangerer og lesemåter i fagtekster. I E. Maagerø & E.Seip Tønnessen (red): *Å lese i alle fag*. Universitetsforlaget

Skjelbred, D. (2007): Skrivning og læremidler på småskoletrinnet. (u.u. i bok redigert av Rutt Trøite Lorentzen og Jon Smith. Kommer på Universitetsforlaget

Skjelbred (2007): Teachers' Guides in Textbook Research". I M. Horsley. (red): *Textbook Studies. Papers from a Conference on International Textbook Research*, University of Sydney. (in press, IARTEM e-journal).

Skjelbred (2007): Lærerveiledningen og dens forløpere - et teksthistorisk perspektiv. I S.D., Knudsen., D. Skjelbred & B. Aamotsbakken (red.): *Tekst i vekst. Teoretiske, historiske og analytiske perspektiver på pedagogiske tekster*. Novus

Skjelbred, D., T. Solstad. & B. Aamotsbakken (2005): *Kartlegging av læremidler og læremiddelpraksis*. Skriftserien ved Høgskolen i Vestfold, Rapport nr. 1.

Skjelbred, D. & B. Aamotsbakken (2007): Læremidler og flerkulturelle perspektiv. *Bedre skole* (u.u.)

Skolböcker. (1988). 1. Tillgång och kvalitet. Rapport från Läromedelsöversynen. Ds 1988:22. Stockholm:Utbildningsdepartementet.

Skolverket. (2006). *I enlighet med skolans värdegrund? En granskning av hur etnisk tillhörighet, funktionshinder, kön, religion och sexuell läggning framställs i ett urval av läroböcker*. Skolverket, Stockholm, 2006

www.skolverket.se

Skolverket. (2006). *Rapport 284. Läromedlens roll i undervisningen*. Stockholm:Skolverket.

I studien har undersökts lärares val, användning och bedömning av läromedel i engelska, samhällskunskap och bild i årskurs 5 och 9. Syftet har varit att ge en aktuell bild av läromedlens roll och funktion i skolan. Studien baseras dels på en nationell enkätstudie, dels på intervjuer.

En majoritet av engelsklärarna och närmare hälften av lärarna i samhällskunskap upplever att den traditionella läroboken är en garanti för att eleverna lär sig "rätt" saker i förhållande till målen. Samtidigt visar studien att de lärare som ofta deltar i diskussioner om innehållet i läro- och kursplaner använder fler olika läromedel än andra lärare. Författaren understryker att det ur ett likvärdighetsperspektiv är viktigt att läraren kan anpassa läromedlen till elevernas olika behov och förutsättningar.

Undersökningen visar också att det är stora skillnader mellan de undersökta ämnena i hur och vilka läromedel som används. Undervisningen i engelska är mest bunden till en lärobok, medan variationen är större i samhällskunskap. Allra "friast" på läromedelsfronten är bildämnet.

Utöver läroboken är Internet, tidningar, aktuella händelser och skönlitteratur exempel på läromedel som används. Särskilt i samhällskunskap får eleverna ofta själva söka efter information på Internet inom ramen för exempelvis grupparbete. Informationen på Internet är inte granskad i förväg vilket kan leda till att eleverna kan hitta väldigt osaklig information. Författaren betonar att det därför är viktigt att lärare och elever förhåller sig kritiska till de informationskällor de använder.

Skolverket. (2006). *Rapport 285. I enlighet med skolans värdegrund? En granskning av hur etnisk tillhörighet, funktionshinder, kön, religion och sexuell läggning framställs i ett urval av läroböcker.* Skolverket, Stockholm, 2006

Skyum-Nielsen, P. (1995). Text and quality. In P. Skyum-Nielsen. (red.): *Text and Quality.* Studies of Educational Texts. Copenhagen: Scandinavian University Press.

Ett antal författare har här undersökt läroböcker från olika ämnen. Fokus ligger på att utveckla urvalskriterier.

Skyum-Nielsen, P. (2001). Lærebogsanalyse. I *Gymnasiepedagogik Nr 17, 2001.* Laerebog 2000. Konference arrangeret af Dansk Institut for gymnasiepedagogik. Syddansk universitet. S. 47-64.

Författaren ger en kort översikt vad som gjorts inom framför allt dansk och nordisk läroboksforskning. Han uttrycker också en önskan om en skola för danska läroboksförfattare. Vidare efterlyser han ett samarbete mellan forskare, förläggare, läroboksförfattare och lärobokskritiker. Han menar också att läroböcker inte bör analyseras isolerat utan i samspel med andra läromedel.

Sosniak, L.A. & Stodolsky, S.S. (1993). Teachers and textbooks: Materials use in four fourth-grade classrooms. *The Elementary School Journal, 93*(3), 249-275.

Smith, D. J. (1992). Common ground: the connection between reader response and textbook reading. *Journal of Reading 35*:8. International Reading Association.

Sparrman, A. (2002). *Visuell kultur i barns vardagsliv:bilder, medier och praktiker.* Linköping studies in art and science 250. Tema Barn. Linköping: Linköpings universitet.

Författaren beskriver i sin avhandling hur barn befinner sig i en ständig förhandling med omvärlden om betydelsen av det visuella. De skapar och omformar betydelserna av vad de ser i ett försök att förstå sig själva och världen omkring dem. I sin analys av hur barn använder visuell kultur har Sparrman bland annat studerat användning av bilder i bilderböcker vilka stundtals används frikopplat från texten. Hon fann att barnen utifrån bilderna i en bilderbok gemensamt kunde skapa egna berättelser. Barnets betraktande bars enligt Sparrman upp av en hög komplexitet

St. Peter, P. & Lanegran, D. (1990). The secondary geography textbook: a means not an end. In *International Journal of Social Education.*

Statens institut för läromedel (1990). *Samerna i svenska läromedel* Rapport, 1990:2. Stockholm.

Strömqvist, S. (1995). (red): *Läroboksspråk.* Ord och stil. Språkvårdssamfundets skrifter 26). Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Hur ser språket i läroböcker ut? Hur fungerar språket i de böcker som främst skall vara en källa till kunskap men samtidigt förse sina läsare med skriftmönster och språkliga förebilder. Fyra språkforskare – Ulla Ekvall, Lars Melin, Björn Melander och Carin Sandqvist diskuterar och analyserar språk och layout i några läromedel. De fokuserar textbindning, tydlighet och

språklig variation när de värderar läroböckers läsbarhet och begriplighet. Se vidare under respektive författare.

Stradling, R. (2003). *Multiperspectivity in History Teaching: A Guide for Teachers*: Strasbourg: Council of Europe.

Strømsø, H & Bråten, I. (2007). Forståelse av digitale tekster- nye utfordringer. I. Bråten. (red.): *Leseforståelse*. Oslo: Cappelen forlag. S. 196-220.

Sturino, G. (2003). *Mathematics textbook use by secondary school teachers: A case study*. Doctoral dissertation, University of IOWA. (UMI:AAT 9996102).

Sundblad, B., & Allard, B., (1988). Läroböcker, inläring och intellektuell utveckling. I *Skolböcker 3. Den (o)möjliga läroboken*. Rapport från Läromedelsöversynen. U 1987:B. Ds 1988:24. Stockholm. S. 39-93.

Svennbeck, M. (2003). *Omsorg om naturen: om NO-utbildningens selektiva traditioner med fokus på miljöfostran och genus*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. Uppsala studies in education, 104.

Svennbeck, M. (2006). Hållbar utveckling inte viktigt i NO-läromedel. I Höglund, Reuterstrand & Wigerfelt (red.) *KRUT*, 4-5.(123-124)

Svingby, G. (1986). Begrepp och begreppsbyggnad inom skolans orienteringsundervisning. I *Kunskap och begrepp. Centrala motiv i våra läroplaner*. Stockholm: Skolöverstyrelsen.

Söderberg, B. (2007). Det blåser snålblåst. *Manus*, 2. S. 3.

Tamir, P. (1995). Factors associated with ways high school students study from textbooks. *Research in Science and Technological Education* 13(1), 13-24.

Tamir undersökte, i en enkätstudie, hur 174 israeliska elever i åldrarna 14 till 17 använde läroboken i biologi. Tamir fann att eleverna tillämpade en eller flera strategier, 52 % av eleverna läste texten en eller flera gånger, 47 % läste texten och skrev sammanfattningar, 40 % försökte identifiera det viktiga innehållet och studerade sedan detta och 35 % läste lärobokens sammanfattningar. Ungefär hälften av eleverna läste på olika sätt relaterat till om kommande test skulle bestå av flervalsfrågor eller uppsatsskrivning (essay). Syftet med läsandet var, enligt eleverna, i huvudsak att identifiera huvuddragen i texten och förstå dem. Frågor i texten försökte man till viss del besvara.

Thomas, K.R. (2001). *Standard-based mathematics curriculum versus traditional mathematics curriculum: A comparison of middle school student achievement for students using textbooks evaluated by Project 2061*. Doctoral dissertation, University of Kansas. (UMI:AAT 3018540).

Thorson, S. (1988). Tendenser i efterkrigstidens läroböcker i svenska. I *Skolböcker 3. Den (o)möjliga läroboken*. Rapport från läromedelsöversynen. U 1987:B. Ds 1988:24. Stockholm. S. 111-179.

Thorson har granskat efterkrigstidens läroböcker i svenska. Hans slutsats är att de uppgifter som föreläggs i dessa knappast leder ”till textförståelse eller lust till skönlitteratur”.

Tingsten, H. (1969). *Gud och fosterlandet: studier i hundra års skolpropaganda*. Stockholm: Norstedt.

Författaren gör en ingående analys av innehållet i *Odhners historia för folkskolan, Sveriges historia för folkskolan, Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige, Svenskarna och deras hövdingar, Från pol till pol* och Sörgårdenserien.

Tingsten menar att nationella och religiösa värderingar uttrycktes ganska ohämmat fram till Första världskriget. Först därefter blev beskrivningarna något mer nyanserade. Dock fortsatte de maktavandens idéer att direkt eller indirekt komma fram även i senare läroböcker.

Torbacke, J. (1993). *Carl Grimberg. Ett underbart öde?* Stockholm: Norstedts.

Tornberg, U. (2000). *Om språkundervisning i mellanrummet- och talet om ”kommunikation2 och ”kultur” i kursplaner och läromedel från 1962 till 2000*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. Uppsala studies in education, 92.

Turmo, A. (1999). ”Du er et dyr!” Om ideologier i lærebøker. I B.J. Johnsen (red.): *Lærebokkunnskap. Innføring i sjanger og bruk*. Oslo: Tano Aschehoug.

Tvete, A. Eilertsen. (1992). *Two Textbooks for the Teaching of English: A Comparative Analysis*. Department of English, University of Trondheim. (199 s.)

Tveterås, H. L. (1979). *I pakt med tiden. Cappelen gjennom 150 år*. Oslo: Cappelen forlag.

I denna jubileumsbok finns ett kapitel ”150 år på skolebenken” som kan karaktäriseras som en översikt över norsk lärobokshistoria. Dock skall påpekas att perspektivet är bokförläggarens.

Tyson, H. (1997). *Overcoming Structural Barriers in Good Textbooks*. Washington, DC: National Education Goals Panel.

Tyson-Bernstein, H. (1988). *America's textbook fiasco. A conspiracy of good intentions*. Washington: Council for Basic Education.

Tønnesson, J. Kritikkløse lærebøker? Supplerende kommentar til Stugus samleanmeldelse av fire lærever. *Historisk tidsskrift* nr, 2-3, s 395 –408.

Tønnesson, E.S. (2004). *Aesthetic perspectives on multimodal texts*. Paper presented at the 2nd International Conference on Multimodality, Kristiansand, Norge, 14-16 of May, 2004.

Tønnesen, J. (2007). Må leggje vekt på det faglege. *Forskerforum* 1/07. Avis 09012007.

Tønnesson, J. (2007). Etterord. Hva søker sakprosaens sporhunder? Og hvorfor Hågvar ikke er noen sporhund, men en oppdager. I Y. Benested Hågvar (red.): *Å forstå avisa. Innføring i*

praktisk presseanalyse s. 229-232. Bergen: Fagbokforlaget 2007. ISBN 82-450-0467-7. 238 s.

Tønnesson, J. (2007). Internettets fristelser og kildens usynlighet - om god og mindre god skikk ved bruk av andres tekster i egen tekstproduksjon . *Norsklæreren. Tidsskrift for språk og litteratur* 2007(1):22-29.

Ullström, S-O. (2002). *Likt och olikt. Strindbergsbildens förvandlingar i gymnasiet.* Symposium 2000.

Ullström har i sin avhandling undersökt hur Strindberg skildras i bland annat läroböcker i litteraturhistoria. från 1900-talet fram till 1960-talet.

Under början av seklet var läroböckernas bild av Strindberg tämligen negativ och han sågs som en misstänksam egocentriker. Denna föreställning kan delvis förklaras av, menar Ullström, att Strindbergs motståndare Fredrik Böök skrev delar av undervisningsmaterialet. Efter 1950- och 60-talen växte det fram en mer positiv bild av en nationalskald i läromedlen, och hans tidigare ej rumsrena dramatik uppmärksammades.

UNESCO (1953). *History textbooks and international understanding: towards world understanding.* Paris: UNESCO, 1953.

UNESCO (1973). *Women in US history high school textbooks.* Hamburg, Germany: UNESCO Institute for Education, 1973.

UNESCO (1983). *Multilateral evaluation of history and social studies teaching materials.* Finland: Finnish National Commission for UNESCO, 1983.

UNESCO (1983). *Study on the portrayal of men and women in school textbooks and children's literature in the Norway.* Paris: UNESCO, 1983.

UNESCO (1996). *Textbook provision and feasibility of co-operation among SADC Countries (Botswana, Malawi, Namibia, Zambia, Zimbabwe).* Paris: UNESCO, 1996.

UNESCO (1998). Learning to live together through the teaching of history and geography. In *Prospects*, UNESCO XXVIII, 2, 1998.

UNESCO guidebook on textbook research and textbook revision. (1999). Paris: UNESCO. 1999.

Boken sammanställdes i syfte att vara ett av verktygen för att uppmuntra och stödja medlemsstaterna avseende såväl läroboks- och kursplaneutveckling som bilaterala och multilaterala läroboksrecensioner baserade på de kriterier som UNESCO utarbetat.

UNESCO (2000). *Teaching history differently: a lesson from the Balkans.* Paris: UNESCO, 2000.

UNESCO (2001). *Source documents for textbook evaluation and approval.* Paris: UNESCO, 2001.

” A set of guidelines developed as part of the Basic Learning Materials initiative in nine African countries in partnership with DANIDA.”

UNESCO (2003). *Improvement of Balkan history textbooks, project reports*. Istanbul, Turkey: Economic and Social History Foundation of Turkey (with financial support of UNESCO), 2003.

UNESCO (2004). *The basic learning materials initiative, final report*, Paris:UNESCO. 2004. Här redogörs för det arbete som BLMI (Basic Learning Materials Initiative) gjort i nio länder mellan 1996-2002.

UNESCO (2005). *Textbook quality improvement programme, final report*. Paris:UNESCO, 2005.

University of Cape Coast Centre for Research on Improving Quality of Primary Education in Ghana (1993). *Research reports on availability & utilization of materials in the central region of Ghana: Phase I study*. Arlington, VA:Institute for International Research.

Valvedere, G.A., Bianchi, L.J., Wolfe, R.G., Schmidt, W. H., & Hoang, R.T. (2002). *According to the book: Using TIMSS to investigate the translation of policy into practice through the world of textbooks*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Wang, W. (1990). *Didactic transposition of mathematics knowledge in textbooks*. Unpublished doctoral dissertation, University of Georgia.

Wang, W. & Kilpatrick, J. (1992). Didactic transposition in mathematics textbooks. *For Learning of Mathematics*, 12(1). 2-7.

Venezky, R. L. (1992). Textbooks in School and Society. In P.W. Jackson (red.): *Handbook of Curriculum Research*. New York: MacMillan.

Wennberg, G. (1990). *Geografi och skolgeografi. Ett ämnes förändringar: en studie med exempel*. Uppsala.

I sin avhandling har Wennberg undersökt läroböcker i geografi och han visar vilka som varit med och förändrat ämnet. Han nämner ämneslärare, lärarutbildarna, de akademiska lärarna och forskarna, kursplaneförfattarna, ämneskonsulenterna inom SÖ men också läromedelsförfattarna. "Ofta har samma person flera av dessa roller, och därvid är det så att de ibland drabbas av lojalitetskonflikter eller intressekollisioner." (s 194).

Wennström, K. (1995). Lättlästboken och en vision om kultur åt alla. I L. Johannesson & B. Qvarsell (red): *Den olydiga boken. Om lättlästbokens kommunikativa rum*. SIC, Studies in Communication 37Linköping. S 65-81.

I artikeln ges en historik över LL-böckernas tillkomst. Vidare diskuteras bland annat vem som är LL-läsare, vad LL-verksamheten skall syssla med, hur man når ut till läsarna etc. Författarens slutsats är att det är en utmaning att vara enkel och klar i språk och bild samtidigt som skapandets villkor skall tillvaratas och författarens respektive illustratörens integritet skall säkras.

Westbury, I. (1993). Läroböcker, läroboksutgivare och utbildningskvalitet. I S. Selander (red.): *Forskning om utbildning. Tidskrift för analys och debatt 3- 4*. Uppsala: Uppsala universitet.

Westlin, A. (2000). *Teknik och politiskt handlande: rationalitet och kritik i den samhällsorienterande undervisningen*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. Uppsala studies in education, 95.

Westman, M. (1974). *Bruksprosa. En funktionell stilanalys med kvantitativ metod*. Lund: Liber läromedel.

Här undersöks ett tjugotal gymnasieläroböcker i biologi, samhällskunskap, historia, religionskunskap, psykologi och socialkunskap avseende bland annat ordklassfördelningar, ordförråd och syntax. Sammanbindningen av stycken och meningar med hjälp av olika ord och konstruktioner uppmärksammas också. Även bruket av "extratextuellt" material i form av bildtexter, fotnoter, etc. och grafiska förhållanden som rubriker och styckeindelning är också föremål för intresse. Westman fann bland annat höga andelar verbalsubstantiv och sammansatta verb vilket medförde att språket i läroböckerna blev koncentrerat.

Wickström, J. (2005). "Fornskandinaviskt stoff i den svenska folkskolans pedagogiska texter: en bred empirisk inventering av etniska, mytiska, kultiska, politiska, sociala och genusmässiga framställningar". Teologiska institutionen, Uppsala universitet.

Licentiatuppsatsen innehåller en empirinära inventering och bred sortering av samtliga textställen om forntida nordiskt samhälle och dess etniska, politiska, sociala, religiösa och genusmässiga förhållanden i folkskolans pedagogiska texter från tiden strax före folkskolestadgan till grundskolans inrättande år 1962. Tre olika läroplanskoder konstrueras och används för att på förhand periodisera inom undersökningsperioden: den teologiska, den nationella och den protodemokratiska koden. Studien visar att etniska framställningar förändras kraftigt under undersökningsperioden, medan övriga framställningar uppvisar förhållandevis stor kontinuitet. Licentiatuppsatsen utgör ett empiriskt grundarbete för kommande dr-avhandling, men dess empiriska inventering och samlade bibliografiska noteringar är användbar för andra forskare.

Wickström, J. (under arbete) "Våra förfäder voro hedningar - nordisk forntid som myt i folkskolans pedagogiska texter fram till år 1919".prel titel.

Studien använder ett analytiskt mytbegrepp för att studera kontinuitet och förändring av ideologiska användningar av nordisk forntid och forntida nordisk religion i folkskolans tidiga texter. Texternas berättelser om forntiden tolkas och studeras som skolboksmyter, vilka klassificerar och hierarkiserar i etniskt, socialt och religiöst hänseende samt hämtar och nyorganiserar narrativt stof från fornisländsk litteratur. Den teoretiska ramen är inspirerad av religionshistorikern Bruce Lincolns mytteorier samt socialisten Antonio Gramscis teorier, d.v.s. studien tolkar skolboksmyternas ideologiska innehåll och dess förändring utifrån en konfliktteori som tar hänsyn till både socioekonomiska och idémässiga förhållanden i 1800- och 1900-talens samhällen. Studien visar att skolboksmyternas etniska framställningar förändras drastiskt under undersökningsperioden, medan det finns större kontinuitet i sociala framställningar och framställningar av forntida religion. Studien visar även att skolboksmyterna, d.v.s. framställningarna av forntiden, på flera olika sätt är avhängiga samtidens socioekonomiska förhållanden.

Vidal-Abarca, E., Martínez, G., & Gilabert, R. (2000). Two procedures to improve instructional text: Effects on memory and learning. *Journal of Educational Psychology*, Vol. 92, No. 1. Washington: American Psychological Association.

Artikeln tar upp hur författarna bearbetade texter i historia dels utifrån den modell som använts av B. K. Britton and S. Gülgöz (1991) som går ut på att förse texter med en ökad grad av koherens, dels utifrån en narrativ modell de skapat själva men som inspirerats av (P. van den Broek, 1990; A. C. Graesser, M. Singer, & T. Trabasso, 1994). 64 elever i åttonde klass fick läsa antingen originalversionen eller en av de bearbetade. Eleverna testades avseende dels retentionen dels via inferensfrågor. Den narrativa modellen visade sig gynnsam för elevernas förmåga att inferera. Vad retentionen beträffar hade de två modellerna endast en begränsad effekt. Se ovan om Britton och Gülgöz (1991)

Vidal-Abarca, E. & Sanjose, V. (1998). Levels of comprehension of scientific prose: The role of text variables. In *Learning and Instruction* Vol. 8, No.3. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Vidal-Abarca, E., Gilabert, R. & Abad, N. (2004). Ett redskap för att analysera texter. I: *Hett stoff 2/04*. Vasa: Svenskfinlands läromedelscenter.

Författarna beskriver här ett verktyg, som kallas *Verktyg för Analys av Beskrivande Texter, VABT* (Expository Text Analysis Tool –ETAT). VABT är ett datorprogram som hjälper till att analysera beskrivande texter på ett objektivt, tillförlitligt sätt utan att vara för tidskrävande. I en VABT-analys ingår tre steg:

a) att dela in texter i noder eller analysenheter; b) att klassificera noderna i kategorier; och c) sätta noderna i samband genom att följa ett antal regler. Efter att ha gjort denna analys skapar VABT automatiskt:

a) diagram över sambanden mellan noder; b) flera olika slag av statistik, exempelvis för medelvärden och standardavvikelser över sambanden mellan noder och över det procentuella antalet explicita samband jämfört med det totala antalet samband; c) information om grupper av noder.

Wigerfelt, C. (2006). Se upp för sponsrade läromedel. I Höglund, Reuterstrand & C. Wigerfelt (red.): *KRUT*, 4-5.(123-124).

Wigerfelt, C. (2006). Läromedel bromsar skolans utveckling? I: (Höglund, Reuterstrand & C. Wigerfelt (red.): *KRUT*, 4-5.(123-124)

Wigerfelt menar att läromedel bromsar skolans utveckling och att den svenska skolan backar in i framtiden.

Viklund, U. (2006). *Vad står det om skogen, skogsbruket i ungdomsskolans läromedel?* Stiftelsen skogssällskapet i Göteborg. Saknar ISBN nummer.

Wikman, T. (1999). *"Det finns guldskorn ..."* – lärarens åsikter om de finlandssvenska läromedlen. Opublicerad kartläggning. Vasa: Svenskfinlands läromedelscenter.

Wikman, T. (2000). Läroböcker och ”den moderna inlärningssynen”. I: *Hett Stoff 4/00*. Vasa: Svenskfinlands läromedelscenter.

Wikman, T. (2004). *På spaning efter den goda läroboken. Om pedagogiska texters lärande potential*. Åbo 2004. Åbo Akademis förlag.

I sin avhandling söker Wikman svar på frågan vilket slag av läroböcker som främjar en läsares lärande. Undersökningen belyser frågan bland annat ur ett historiskt perspektiv och ett optimeringsperspektiv. I analysen framkommer bland annat att elevers förkunskaper, som utgör den naturliga startpunkten för en presentation i läroböcker, ibland strider mot en allmänt accepterad vetenskaplig tolkning och att detta motiverar en användning av speciella begreppsförändrande texter. I analysen framgår också att koherenta texter i allmänhet påverkar lärandet gynnsamt. Det gör också användningen av metatext som lotsar läsaren genom texten.

I avhandlingen presenteras vidare ett antal principer för vad som behöver beaktas då läroböcker skrivs. Avhandlingen kan således fungera dels som ett underlag för lärare när de väljer läroböcker, dels för läromedelsförfattare när de skriver.

Wikman, T. & Österman, J-P. (1998). *Aktiverar arbetsuppgifterna? En granskning av arbetsuppgifter i miljö- och naturkunskap i finlandssvenska läroböcker för åk 1-3*. Opublicerad avhandling pro gradu. Vasa: Pedagogiska fakulteten.

Wikström, I. (1991). *Att läsa för skolan och för livet*. Stockholm: Skriptor.

Wikström uppmärksammar andraspråkläsares studiesvårigheter i samhällsorienterande ämnen på högstadiet ur pedagogisk-didaktisk synvinkel. Wikströms erfarenheter baserar sig inte på empirisk forskning utan bygger på hennes mångåriga erfarenhet som andraspråklärare i svenska och SO i en invandrartät skola

Wikström, I. (1996). Samhällsorienterande ämnen är språk och kultur. I: Hultinger, E-S., & Wallentin, C. (Red.), *Den mångkulturella skolan* (s 128–156). Lund: Studentlitteratur.

Wilhelmsson, T. (2007). *Texters läsbarhet ur ett andraspråksperspektiv. En jämförande studie mellan två versioner av ett informationsmaterial som riktas till invandrare*. C-uppsats. Göteborgs universitet. Institutionen för svenska språket. Svenska som andraspråk.

Wilhelmsson har undersökt läsbarheten i två texter i informations-materialet *Sverige – en pocketguide*, vilket riktas till invandrare, och finns i såväl en originalversion som i en bearbetad, ”lättläst” version. I uppsatsen jämförs dessa två versioner i syfte att få svar på om den lättlästa versionen är mest läsbar, och om de textbearbetningar som gjorts överensstämmer med den forskning som gjorts inom området.

Resultatet från textanalysen visar att man vid bearbetningen av texten tycks ha beaktat vissa råd, t.ex. minskat antal passivformer och substantiveringar, medan andra förbisetts. Texten saknar exempelvis de för andraspråkläsare viktiga faktorerna *röst*, dvs. liv och dynamik, och *kausalitet*, dvs. tydliga orsakssamband. Resultatet från den empiriska undersökningen tyder inte på att den lättlästa versionen skulle vara mer läsbar än originalversionen.

Williams, R. (1982). A Publisher's Attempts to Make its Content-Field Textbooks More Readable: A Case Study in Social Studies. In: *Paper presented at the Annual Meeting of the United Kingdom Reading Association* (19:th Newcastle-upon-Tyne, England, July, 19-23, 1982).

Williams har undersökt elevers förståelse av texter i samhällskunskap. Han fann att texterna var svåra för 91 % av de testade eleverna. Williams fann också att det rörde en hög korrelation mellan lärarnas bedömning av texternas svårighetsgrad och elevernas resultat. Williams resultat hade den effekten att man på bokförlaget skrev om hela serien av läroböcker i samhällsorienterande ämnen.

Winje, G. (2003). *Valg og vurdering av kunstbilder i KRL*. Skriftserien ved Høgskolen i Vestfold. Rapport nr 2.

Winje har studerat vilka bilder av främst religiösa konstverk som finns i läroböcker och hur de används i klassrummet. De fyra stora norska läroboksförlagens böcker i religionskunskap för grundskolan har varit föremål för Winjes intresse.

Von Wright, M. (1999). *Genus och text. När kan man tala om jämställdhet i fysikläromedel?* Stockholm: Liber/Skolverket.

Woodward, A. (1994). Textbooks. In T. Husén & T.N. Postlewaite (red.): *The international encyclopedia of education* (2nd ed., pp.6366-6371). Oxford, England: Elsevier Science Ltd.

Woodward, A. & Elliott, D.L. (1990). Textbook use and teacher professionalism. In D.L. Elliott & A. Woodward (red.): *Textbooks and schhols in the United states: Eighty-ninth yearbook of the National Society for the Study of Education* (Part 1, pp. 174-193). Chicago, IL:National society for the Study of Education.

Wolf, L. (2002). *Läsaren som textskapare*. Lund:Studentlitteratur.

Författaren har undersökt läromedel i svenska och då med fokus på inslag av lyrik. Avsikten var att få reda på vilket litteraturpedagogiskt tänkande som styrte läromedelsförfattare när de valt texter och formulerat uppgifter.

Wolf, L. (2003)...*och en fräck förgätmigej*. Lund: Studentlitteratur.

Författaren har undersökt sex läromedel med tillhörande lärarhandledningar i svenska för årskurs 7 för att se hur eleverna får möta poesin i sina svenskböcker när de börjar på ett nytt stadium. Författarens slutsats är att det blir knappt godkänt för de sex läromedlen. Endast ett hävdar poesins ställning medan ett annat i stort sett bortser från denna genre.

Voss, J. F. & Ney Silfies, L. (1996). Learning from history texts: The interaction of knowledge and comprehension skill with text structure. In *Cognition and Instruction 1996*, 14, 1 – 43. Lawrence Erlbaum Ass. Inc.

Wright, I. (1996). *Critically thinking about the textbooks*. Paper presented at the International Conference on Critical Thinking, Sonoma, C.A. (ERIC document Reproduction Service No. ED 39880).

Waern, Y. & Rabenius, L. (1987). Metacognitive aspects of learning difficult texts. I *Learning & Instruction. European research in an international context: Volume 1*. Oxford: Leuven University Press and Pergamon Press.

Yang H.G. (1996). *Curriculum alignment in elementary mathematics in Texas*. Doctoral dissertation, University of Texas. (UMI:AAT 9633333).

Zahorik, J.A. (1991). Teaching style and textbooks. *Teaching and Teacher Education*, 6(1), 69-80.

Zevin, J. (2000). *Social Studies for the Twenty-First Century. Methods and Materials for Teaching in Middle and Secondary Schools*. Mahwah, NJ. Lawrence Erlbaum Associates.

Zhu, Y. & Fan, L. (2002). Textbook use by mathematics teachers at lower secondary school level in Singapore. In D. Edge & B.H. Yeap (red): *Proceedings of EARCOME-2 & SEACME-9 Conference (Vol, 2., pp.194-201)*. Singapore.

Zielke, A. (1987). Verstehensprobleme ausländischer Jugendlicher mit Fachtexten. I: *Zielsprache Deutsch. Vol 18. Nr 3. S. 50-58*.

Zielke har undersökt hur andraspråksinlärare förstår den grammatiska strukturen i läroböcker i teknik. Hennes resultat visade att andraspråksinlärare hade svårigheter med dessa böcker på grund av det ämnesspecifika ordförrådet och en komplicerad syntax. Zielke föreslår att man borde förenkla lärobokstexter i teknik rent lingvistiskt.

Äikås, M. (2002). *Skriv klart*. Helsingfors:Schildts förlag.

Äikås är verksam vid Svenska språkbyrån som arbetar med att språkgranska läromedel för finlandssvenska skolor. *Skriv klart* innehåller råd för läromedelsförfattare och översättare. Avsikten är att hjälpa läromedelsförfattare att skriva texter som är lätta att förstå och som kan tjäna som språkligt föredöme.

Österholm, M. (2004). *Läsa matematiska texter: förståelse och lärande i läsprocessen*. Linköpings universitet. Linköping studies in science and technology. Thesis 1134.

I sin licentiatuppsats undersöker Österholm 106 elevers läsning av två matematiktexter och en historietext om ryska revolutionen. Varje deltagare fick läsa en utav matematiktexterna samt historietexten och fick efter varje text besvara frågor om textens innehåll. Fokus i uppsatsen ligger på läsprocessen, det vill säga själva läsandet av texten och vad man förstår efter att ha läst igenom texten. Huvudsyftet är att studera specifika aspekter i läsandet av just matematiska texter för att testa och utveckla en befintlig, allmän teori kring läsprocessen.

Österholm, M. (2006). *Kognitiva och metakognitiva perspektiv på läsförståelse inom matematik*. Avhandling. Linköpings universitet..

I sin avhandling undersöker Österholm om det krävs speciella kunskaper eller förmågor för att läsa matematiska texter. Fokus ligger på studerandes läsning av olika typer av texter som behandlar matematik utifrån grundläggande universitetsnivå. Detta studeras utifrån två olika perspektiv, dels ett kognitivt, där läsförmågor och ämneskunskaper studeras i relation till

läsförståelse, och dels ett metakognitivt, vilket innefattar uppfattningar och hur man som läsare avgör om man förstått en text.

Resultaten visar bland annat att de studerande verkar använda en speciell sorts läsförmåga för matematiska texter, att fokusera på symboler i en text. För matematiska texter utan symboler utnyttjas en mer generell läsförmåga, dvs. en läsförmåga som används också för texter med annat ämnesinnehåll. Men när symboler finns i texten läses alltså texten på ett särskilt sätt, vilket påverkar läsförståelsen för olika typer av texter –avseende om de rör begrepp eller procedur. Jämfört med den mer generella läsförmågan utnyttjas, skapas sämre läsförståelse när den speciella läsförmågan används.

Östman, L. (1995). *Socialisation och mening. No-utbildning som politiskt och miljömoraliskt problem*. Acta Universitatis Upsaliensis. Uppsala Studies in Education 61. Uppsala.

I sin avhandling beskriver Östman synen på naturvetenskap i NO-utbildningen. Här ingår också några läroboksanalyser i kemi.

Õispuu, S. (1993). *New Tendencies in History Education in Estonia with Retrospect into the Past*. Göteborg:Göteborgs universitet. Rapport 14. Projektet Europa och läroboken.

Författaren skildrar den situation som de estniska lärarna ställdes inför efter 1991. Skolorna fick en ny läroplan men man hade inga nya läroböcker. Här skildras de problem läroboksförfattarna ställdes inför när de skulle skriva nya böcker om såväl Estlands historia som världshistorien. Svårigheter med att få tillgång till akter etc. som tidigare varit hemliga.

